

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת שמיני
תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

רש"י

הִנְנִי מֻקָּם וְגוֹ'. הַצֵּב אִבְּשָׁלוֹם אוֹתָהּ עֲצָה וְקִימָהּ מֵאֲבַת דְּבָרָיו שֶׁל הַקָּפ"ה כִּדְכְתִיב לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּב (תהלים קיט). וְיִקָּרֵא לְמֵאֲבַת עַל שְׁמוֹ, גֶּרֶם לְאוֹתָהּ רָעָה שֶׁתִּקָּרֵא עַל שְׁמוֹ. וְיִקָּרֵא לָהּ יַד אִבְּשָׁלוֹם, כָּךְ הִיא נִקְרֵאת: וְיִשְׁלַחְהוּ מַעֲמַק חֶבְרוֹן. בְּיוֹסֵף מִשְׁתַּעֵי קְרָא, כְּשֶׁשָּׁלְחוּ יַעֲקֹב אֲצֶל אֶחָיו, וְהוּא תְּחִלַּת סִבַּת יְרִידַת יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם: שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁקִּבְּרוּ בְּחֶבְרוֹן. אַבְרָהָם: אִנּוֹ בֵּן. דִּיוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהוּא מוֹלֵד מוֹדִיעַ לוֹ: דִּבְאוֹתָהּ מְדִינָה. דּוּגְמָא מַעֲיַן אוֹתוֹ עִנְיָן. וּמִיהוּ יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁעָשָׂה מִשְׁתַּלֵּם, דְּמִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה בְּתַשְׁלוּמִין מִמִּדָּה פּוּרְעָנוּת: אֲמוֹר לַחֲכָמָה. שֶׁהִיא אֲצֶל הַקָּפ"ה וּמִפִּיו. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה' יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וְתִבוּנָה (משלי ב). דִּלֹא כְתִיב וְיָקָם. מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְיִמְלוֹךְ תַּחְתָּיו אַחֵר: וְנִתְחַכְּמָה לְמוֹשִׁיעֵנוּ. לְבַקֵּשׁ לָנוּ חָכְמָה בְּנֶגְדּוֹ: בְּמָה נִדְיְנֵם. שֶׁלֹּא יוּכַל לְדוֹן אוֹתָנוּ בוֹ, שֶׁיִּדְרְכֵי מִדְרְכָיו שֶׁמִּדַּת מִדָּה בְּנֶגֶד מִדָּה. לְדוֹר הַמַּבּוּל וּלְאַנְשֵׁי סְדוֹם: כִּי בָּאשׁ ה' נִשְׁפָּה. וְכֵן יָשִׁישׁ לָנוּ גְּמוּל: שֶׁבְּשָׁלוֹ. לְשׁוֹן וַיָּזֵד יַעֲקֹב נָזִיד (בראשית כה:כט): בְּאוֹתָהּ עֵצָה. דְּנִתְחַכְּמָה לוֹ: יוֹשְׁבֵי יַעֲקֹב. תִּלְמִידֵי יְעֵבֶץ, אָדָם גָּדוֹל בְּתוֹרָה הָיָה כְּדִכְתִיב (ד"ה א' ד) וְיַעֲקֵץ יַעְבֵּץ לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (וְלֹא"ת) אִם בָּרֵךְ תִּבָּרְכֵנִי בְּתוֹרָה וְהַרְחֵבְתָּ אֶת גְּבוּלִי בְּתַלְמִידִים וְגוֹ' וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר שָׁאַל (תהלים עז:ב): תַּרְעֵתִים. מִפְרָשׁ בְּסִפְרִי, שֶׁשָּׁמְעוּ תְּרוּעָה בְּהַר סִינַי. ל"א תַּרְעֵתִים עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם: שִׁמְעוֹנִים. שֶׁשָּׁמְעוּ מִצְוֹת אֲבִיהֶם, דִּבְכוּלְּהוּ יַעֲקֹב בֶּן כֻּלָּהוּ מִשְׁתַּעֵי קְרָא, וְדָם הָיוּ מִבְּנֵי בָּנָיו שֶׁל יִתְרוֹ שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּסוֹכוֹת הַקִּינִים: סוֹכָתִים. עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּסוֹכוֹת כְּדִכְתִיב (ויקרא כג) וַנַּשֵּׁב בָּאֳהָלִים, וְקָרֵי לְהוּ מִשְׁפְּחוֹת סוֹפְרִים דְּהֵיינוּ סַנְהֶדְרִין, וְכֵן תַּרְעֵתִים זְקֵנֵי שְׁעָר: וְעָלִינוּ מִן הָאָרֶץ מִצְעַר לִיה. יִרְאֶה שֶׁיָּצְאוּ שׁוֹנְאֵיהֶם מִן הָאָרֶץ, מֵאִי וְעָלָה, הַלְוַאי שֶׁיְּצֵאוּ שׁוֹנְאֵיהֶם מֵאַרְצָם הוֹאִיל וְיִרְאִים מִפְּנֵיהֶם: פַּלֵּגוּ. כְּמוֹ דִּפּוּס שֶׁבּוֹ עוֹשִׂין הַלְּבֵנִים שֶׁמְּמַלְּאִין אוֹתוֹ טִיט וּמַחֲלִיקִין אוֹתוֹ וְהִיא הַלְּבֵנָה: וְתָלוּ לוֹ לְפַרְעֹה. דְּעֵלְיוֹ קְאֵי קְרָא וּמִנְיַן סָלִיק, וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ וְגוֹ' הִבָּה נִתְחַכְּמָה לוֹ וְגוֹ' וְיִשִּׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים: אוֹצְנִים. מְפַקְּחִין וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה: שָׂרֵי מִסִּים. דְּבָר שֶׁמֹּשִׁים רוֹדִין שֶׁל שׁוּמָה שֶׁמַּרְגִּילִין וּמְשִׂימִין לַעֲבוֹדָה, אוֹתוֹ מִלְּבָן שֶׁתָּלוּ לוֹ הָיָה לְיִשְׂרָאֵל רוֹדִין שֶׁל הַשָּׁמָה: לְמַעַן עַנּוֹתוֹ לְפַרְעֹה. בִּשְׁבִיל סִבְלוֹתָם דְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּשּׂוּ שָׁכָם לְסִבְלוֹתָם: שֶׁמְּסַכְּנוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן. שֶׁעַל יְדֵי אוֹתָן הָעֲרִיסוֹת וְאוֹתָהּ עֲבוֹדָה נִסְתַּכְּנוּ מִצְרִים לִטְבֹּעַ בְּיָם: שֶׁמְּמַסְּכְנוֹת. מִדְּלִדְלוֹת כִּדְכְתִיב וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרַיִם, וּבִשְׁבִיל עֲבוֹדָה זוֹ אֵירַע לָהֶן. וּלְהַאי לִשְׁנָא לֹא גָרְסִינַן דְּאַמַּאי מֵר בִּיכְמוֹת כָּל הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְּכֵן. וּמֵאן דְּגָרִיס לֵהּ מִתְרַגְּמִינַן לְהֵךְ דְּרָךְ וְשׁמוּאֵל נָמֵי אָבֵל בְּנִינְיָנִים שֶׁל כָּל אָדָם מִסְכְּנוֹת, פְּעָמִים שֶׁנּוֹפֵל מֵהַבִּנְיָן וּמֵת. מִמְּסַכְּנוֹת, שֶׁמְּבִיא אֶת הָאֳהָלִים לִידֵי עֲנִיּוּת, דְּאָמַר מָר כָּל הָעוֹסֵק בְּבִנְיַן מִתְמַסְּכֵן: רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִתְיַסְּמִים. כְּשֶׁהִיוּ בּוֹנִין קָצָת הָיָה מִתְרוֹסֵס וְנוֹפֵל, וְחוֹזְרִין וּבוֹנִין וְהוּא נוֹפֵל: פִּי הַתְּהוֹם בּוֹלְעוֹ. נִבְלַע בָּאָרֶץ: רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְבַשַּׂרְתָּן. לְיִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר לְמִצְרַיִם אֵין מוֹעִיל לָכֶם, כֵּן יִרְבֶּה תְּמִיד וְכֵן יִפְרוֹץ: וְקוֹצוֹ הָיָה הוֹמָה לָהֶן. כְּאִלּוּ עֵינֵיהֶם וּגְעָפָם מְלֵאִים קוֹרְנֵי בְּרֹאוֹתָם אֶת יִשְׂרָאֵל פָּרִים וְרְבִיִּים:

בפרך

פִּיתוֹם, שֶׁרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן פִּי תְהוֹם בּוֹלְעוֹ. וְכַאֲשֶׁר יָעֲנוּ אוֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ: כֵּן רַבּוּ פָּרְצוּ מִיבְעֵי לֵיהּ, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְבַשַּׂרְתָּן. כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ: וַיָּקֻצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִלַּמֵּד שֶׁהָיוּ דּוֹמִין בְּעֵינֵיהֶם כְּקוֹצִים. וַיַּעַבְדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בפרך

תוספות

וְלַעוֹלָם מִדָּה טוֹבָה מְרוּבָּה מִמִּדַּת פּוּרְעָנוּת. וא"ת הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת טובה דכתיב אכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה (דברים לב) גבי מדת פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה (ויקרא כו) וי"ל דעדיין גבי מדת פורענות מיירי (בורדיפה ולא (בהריגה אבל הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא ונפלו אויבים לפניכם לחרב. מספר הישר:

מרים המתינה למשה שעה אחת. לאו דוקא נקט שעה אלא שליש שעה או רביע דקתני בתוספתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת חמש מאות אבל קשיא לרבי הזא במרגלים נפרע מהם יום ליום לשנה אם כן היתה מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים ועד בפ"ק דחגיגה (דף ה:) דדרש רבי יוחנן אותיו יום יום ידרשון שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאילו עוסק כל השנה כולה וכן במדת פורענות כתיב (במדבר יד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ מ' יום וגו' אלמא דבי הדדי ניתנה:

שהיתה

סוטה. המקנא – פרק ראשון דף יא עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

רש"י

שהיתה פועה לולד. פירש רבינו חננאל לחשוב לחשיה ויוציא הולד כמו שעושים אלו עכשיו באוצי האשה: אחרים

בְּפֶרֶךְ בְּפֶה רַךְ. מְשַׁכְּחִים בִּדְבָרִים וּבְשֶׁכֶר עַד שֶׁהִרְגִּילוּם לְעָבוֹדָה: בְּפֶרֶךְ. בְּשִׁבְרוֹן גּוּף וּמִתְנַיִם וְחֻזְקָה: ה"ג בְּעַבוֹדָה קָשָׁה אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר ר' יוֹנָתָן שֶׁהָיוּ מַחֲלִיפִין וְכוּ'. וְוֹ"ו הִיא קָשָׁה, שֶׁלֹּא הָיוּ רִגְלִים בְּכָךְ: וּלְמַאן דְּאָמַר. בְּפֶרֶךְ קָמָא בְּפֶה רַךְ, הַאי בְּפֶרֶךְ בְּתַרָא וְדַאי פְּרִיכָה הִיא דְּהַכְתִּיב וַיְמָרְרוּ וְשׁוֹתְתוּ. כְּשֶׁמּוֹשִׁיבִין הַסִּיד עַל גַּבֵּי בִּירָה קָרֵי לָהּ שְׁפִיתָה: אַחַת שֶׁל חִפִּין. לִרְחוֹץ רִגְלֵי בַּעֲלֵיהֶן בְּשָׁדֶה: בֵּין שְׁפָתַיִם. מְקוֹמוֹת צְנוּעִין. מִצַּד גְּבוּל הַשָּׂדֶה גָּבֹהַּ מִכָּאן וְחָרֵי מִכָּאן וְחָרֵי בְּאֶמְצַע: יוֹנָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר יוֹנָתִי תַּמָּתִי (שיר ו) עוֹרְרְתִיךָ. לָצֵאת מִמְּעֵי אִמֶּךָ: חִבַּלְתָּךְ. לְשׁוֹן חֲבָלִי יוֹלֵדָה (הושע יג): מְנַקֵּר. מְנַקֵּר: מְשַׁפֵּר. כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין לִתִינוֹקוֹת לְיַשֵּׁר אֶת אַבְרֵיהֶם וּלְתַקְּנָן, שֶׁנִּתְקַע מִצְעָר הַלְּיָדָה: לֹא בָּרִית שָׁשָׁה. לֹא הָיְתָה לָךְ מִילָדָה לְחַתֵּךְ טִבּוּר הַוָּלָד: לְמַשֵּׁעַ.

בְּפֶרֶךְ רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר בְּפֶה רַךְ, רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, שֶׁהָיוּ מַחֲלִיפִין מְלָאכָה אֲנָשִׁים לִנְשִׁים וּמְלָאכָה נָשִׁים לַאֲנָשִׁים. וּלְמַאן דְּאָמַר נַמִּי הָתָם בְּפֶה רַךְ, הָכָא וַדַּאי בְּפְרִיכָה. דְּרֵישׁ רַב עֲוִירָא, בְּשֶׁכַּר נָשִׁים צְדָקָנִיּוֹת שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. בְּשָׂעָה שֶׁהוֹלְכוֹת לְשָׁאוֹב מַיִם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לָהֶם דָּגִים קְטַנִּים בְּכַדֵּיהֶן, וְשׁוֹאֲבוֹת מֶחֱצָה מַיִם וּמֶחֱצָה דָּגִים, וּבָאוֹת וְשׁוֹפְתוֹת שְׁתֵּי קְדֵירוֹת, אַחַת שֶׁל חִפִּין וְאַחַת שֶׁל דָּגִים, וּמוֹלִיכוֹת אֵצֶל בַּעֲלֵיהֶן לַשָּׂדֶה, וּמַרְחִיצוֹת אוֹתָן וְסָכוֹת אוֹתָן, וּמַאֲכִילוֹת אוֹתָן וּמַשְׁקוֹת אוֹתָן, וְנִזְקָקוֹת לָהֶן בֵּין שְׁפָתַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר 'אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם וְגוֹ', בְּשָׂכַר 'תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתַיִם' זָכוּ יִשְׂרָאֵל לִבְיצַת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר 'כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ'. וְכֵינָן שְׁמִתְעַבְּרוֹת, בָּאוֹת לְבָתֵּיהֶם, וְכֵינָן שֶׁמַּגִּיעַ זְמַן מוֹלָדָתָן, הוֹלְכוֹת וְיוֹלְדוֹת בַּשָּׂדֶה תַּחַת הַתַּפּוּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר 'תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ וְגוֹ', וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ מַשְׁמֵי מָרוֹם מִי שֶׁמְּנַקֵּר וּמְשַׁפֵּר אוֹתָן, בְּחֵיזֶהוּ זוֹ שֶׁמְּשַׁפֶּרֶת אֶת הַוָּלָד, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּמוֹלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הוּלֶּדֶת אָחְתֵּךְ לֹא כָרַת שָׁרֵךְ וּבַמַּיִם לֹא רָחַצְתְּ לִמְשָׁעִי וְגוֹ'. וּמַלְקֵט לָהֶן שְׁנֵי עֲנוּדִין, אֶחָד שֶׁל שָׂכָר וְאֶחָד שֶׁל דִּבְשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְנִגַּקְתִּי מִסֶּלַע יִשָּׁק וְגוֹ', וְכֵינָן שֶׁמְּפִירִין בָּהֶן מִצָּרִים בָּאִין לְהוֹרְגָן, וְנַעֲשֶׂה לָהֶם נֵס וְנִבְלָעִין בְּקַרְקַע, וּמְבִיאִין שְׁוָורִים וְחוֹרְשִׁין עַל גַּבָּן, שֶׁנֶּאֱמַר 'עַל גַּבֵּי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים וְגוֹ'. לְאַחַר שֶׁהוֹלְכִין, הָיוּ מִכְבְּצִיץ וְיוֹצְאִין כְּעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה, שֶׁנֶּאֱמַר 'רִבְבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ' וְכֵינָן שֶׁמִּתְגַּדְּלִין בָּאִין עֲדָרִים עֲדָרִים לְבָתֵּיהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים' אַל תִּקְרֵי 'בַּעֲדִי עֲדָיִים', אֶלָּא 'בְּעֻדְרֵי עֲדָרִים'. וּכְשֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַיָּם, הֵם הַכִּירוּהוּ תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר 'זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ'. 'וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לַמְיַלֶּדֶת הָעִבְרִיֹּת וְגוֹ'' רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר אִשָּׁה וּבְתָהּ, וְחַד אָמַר בְּלָּה וַחֲמוֹתָהּ. מַאן דְּאָמַר אִשָּׁה וּבְתָהּ, יוֹכֶבֶד וּמִרְיָם. וּמַאן דְּאָמַר בְּלָּה וַחֲמוֹתָהּ, יוֹכֶבֶד וְאֱלִישֶׁבַע. תָּנְיָא כְּמַאן דְּאָמַר אִשָּׁה וּבְתָהּ, דִּתְנָיָא, שִׁפְרָה זוֹ יוֹכֶבֶד, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ שִׁפְרָה, שֶׁמְּשַׁפֶּרֶת אֶת הַיּוֹלֵד. דָּבָר אַחֵר, שִׁפְרָה' שֶׁשָּׁפְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּיָמֶיהָ. פּוּעָה זוֹ מִרְיָם, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ פּוּעָה, שֶׁהָיְתָה פּוֹעָה (ומוציאה) אֶת הַיָּלֶד). דָּבָר אַחֵר, פּוּעָה, שֶׁהָיְתָה פּוֹעָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאוֹמֶרֶת עֲתִידָה אִמּוֹ שֶׁתֵּלֵד בֵּן שֶׁמּוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל. 'וַיֹּאמֶר בְּיַלֶּדְכֶן אֶת הָעִבְרִיּוֹת וְגוֹ'' מַאי 'אָבְנַיִם', אָמַר רַבִּי חָנָן, סִימָן גָּדוֹל מָסַר לָהֶן. אָמַר לָהֶן, בְּשָׁעָה שֶׁאִשָּׁה יוֹלֶדֶת עַל הָאָבְנַיִם, אַל תְּיָרְאוּ, אִילְמָא חַיּוֹת מְשַׁמֵּשׁ, אֲטוּ חַיָּה מִי לֹא נְצְרָכָה חַיָּה אַחֲרֶיהָ, אֶלָּא אָמְרוּ לוֹ, אוּמָּה זוֹ בְּחַיָּה נִמְשָׁלָה, יְהוּדָה 'גּוּר אֲרִיֵה', דָּן 'יְהִי דָן נָחָשׁ', נַפְתָּלִי 'אַיָּלָה שְׁלֻחָה', יָשָׂשכָר 'חֲמֹר גָּרֶם', יוֹסֵף 'בְּכוֹר שׁוֹר', בִּנְיָמִין 'זְאֵב יִטְרָף'. דִּכְתִיב בֵּיהּ, כְּתִיב בֵּיהּ. וּלְיֹא כְּתִיב בֵּיהּ, כְּתִיב (בֵּיהּ) "מָה אִמְּךָ לְבִיָא בֵּין אֲרָיוֹת רָבְצָה וְגוֹ'". 'וַיְהִי כִּי יָרְאוּ הַמְיַלְּדֹת אֶת הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים' רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר בָּתֵּי כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה וְחַד אָמַר בָּתֵּי מַלְכוּת. מַאן דְּאָמַר בָּתֵּי כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה, אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה. וּמַאן דְּאָמַר בָּתֵּי מַלְכוּת, דָּוִד נַמִּי מִמִּרְיָם קָאָתֵי, דִּכְתִיב 'וַתִּמָּת עֲוּבָה (אֵשֶׁת כָּלֵב) וַיִּקַּח לוֹ כָּלֵב אֶת אֶפְרָת, וַתֵּלֶד לוֹ אֶת חוּר', וְכְתִיב 'וְדָוִד בֶּן אִישׁ אֶפְרָתִי וְגוֹ'. 'לְכָלֵב בֶּן חֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת עֲוּבָה אִשָּׁה וְאֶת יְרִיעוֹת וְאֵלֶה בָּנֶיהָ יֶשֶׁר וְשׁוֹבָב וְאַרְדּוֹן'. בֶּן חֶצְרוֹן, בֶּן פֶּרֶץ, בֶּן יְהוּדָה. הוּא בֶּן שָׁפְנָה מֵעֲצַת מְרַגְּלִים. וְאַבָּתִי בֶּן קְנַז הוּא, דִּכְתִיב 'וַיּוֹלֶד עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז אֲחִי כָלֵב'. אָמַר רָבָא, חוֹרְנוּ דִּקְנַז הָיָה.

דיקא

לֹא הָיָה לָךְ מְיַלֶּדֶת לְחַתֵּךְ טִבּוּר הַוָּלָד: לְמַשֵּׁעַ. לְהַחְלִיק בָּשָׂר, כְּמוֹ חֲלָקֹת צְוָארָיו (בראשית כז) שֶׁעֲיָנוּת. כְּעֵין כִּבֹּר עָגוּל: נַעֲשָׂה לָהֶן נֵס: רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה. גְּדֵלִים מִן הָאָרֶץ כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה: וַתִּבְאוּ. לְבֵית אֲבִיהֶן: הֵם הַכִּירוּהוּ. שֶׁרָאוּ שְׁכִינָתוֹ כְּבָר: זֶה אֵלִי. שֶׁרָאִיתִי כְּבָר: אֶלְהֵי אָבִי. בַּת עַמְרָנְדָב אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַהֲרֹן: שְׁהָיְתָה פּוּעָה לְוַלְדָּהּ. מְשַׁעְשַׁעַת אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁמְּשַׁחֲקִים לִתִינוֹקוֹת בְּדְבָרִים עֲרֵבִים לְשַׁעְשֵׁעַ: פּוּעָה. צוֹעֶקֶת, כְּמוֹ בְּיוֹלַדְתָּהּ אַפְעָה (ישעיה מב): ה"ג וּרְאִיתֶן עַל הָאָבְנַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן סִימָן גָּדוֹל מָסַר לָהֶן, בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹרַעַת לְיֹלֶד יְרֵכוֹתֶיהָ מִצְטַנְּנוֹת בָּאֲבָנַיִם. ד"א עַל הָאֲבָנַיִם כִּדְכְתִיב וְאַרְצְךָ בֵּית הַיְיצֻר וְגוֹ' מַה יוֹצֵר זֶה יָרֵךְ מִכָּאן וְיָרֵךְ מִכָּאן, וּמְאַכְּלִיתוֹ אוֹתָן וּמַשְׁקִיתוֹ אוֹתָן, וְנִזְקֶקֶת לָהֶן שֶׁלֹּא תִּטָּלְנוּ הָאֵם וְתַחְבִּיאֶנּוּ וְתֹאמַר נִפֶּל הָיָה, זֶה לָכֶם הִסִּימָן שֶׁל לֵידָה, וְאֵז תִּטְלוּהוּ וְתִרְגְּרוּהוּ. ד"א לְהַכִּי קָרֵי לֵיהּ לְמֹשֶׁבַּר שֶׁל אִשָּׁה אֲבָנִים, דִּכְתִיב גִּבֵּי יוֹצֵר כְּלִי חֶרֶס אֲבָנִים, וְאִשָּׁה נַמִּי לְיוֹצֵר דְּמִיא: קָדָן. עֵץ עָב שֶׁעָלָיו יוֹשֵׁב וּמְגַלְגֵּל הַבְּצִים לְעַשְׁתּוֹנָן בְּדִפּוּס הַכְּלִי לְפִי גָּדְלוֹ וְקִטְנוֹ: סִימָן גָּדוֹל מָסַר לָהֶם. וּרְאִיתֶן עַל הָאֲבָנַיִם אִם בֵּן הוּא, שֵׂם אֹתָן יְכוֹלוֹת לִרְאוֹת מִיָּד אִם בֵּן הוּא בְּלֹא הַגְבָּהָה: בֵּן פָּנֶיהָ לְמַטָּה. כִּדְרָךְ תַּשְׁמִישׁוֹ: בַּת פָּנֶיהָ לְמַעְלָה. כְּדֶרֶךְ תַּשְׁמִישָׁהּ: וְהִכִּי מִפָּרֵשׁ בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דף מה.) אֲלֵיהֶן. מִשְׁמַע עַל עִסְקֵי בֵּיאָה, לְשׁוֹן וְיָבֵא אֵלֶיהָ (בראשית כט): וַתְּחַיֶּיוָ. הָוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב וְלֹא הֵמִיתוּ הַיְלָדִים, וַתְּחַיֶּיוָ מִשְׁמַע שֶׁהָיוּ מְסִיעִין לְהַחֲזִירָן, שֶׁהָיוּ טוֹמְנוֹת אוֹתָן בְּבָתֵּיהֶן וּמְגַלְגְּלוֹת אוֹתָם: אִי נַמֵי חַיּוֹת מַמָּש. מְיֻלָּדוֹת: בָּחְיָה נִמְשָׁלָה. וְחַיַּת הַשָּׂדֶה אֵינָהּ צְרִיכָה לְמְיֻלֶּדֶת: דִּכְתִיב בֵּיהּ כְּתִיב בֵּיהּ. מִי שֶׁכָּתוּב בּוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם בְּהֶמָּה וְחַיָּה הֲרֵי כְּתִיב בּוֹ, וְשֶׁאֵין כְּתִיב בּוֹ הֲרֵי כְּתִיב בְּכָל בְּנִסְיָתָן יָחִד. מָה אִמָּךְ לְבִיָא בֵּין אֲרָיוֹת רָבְצָה. אָמַר, בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּלְּה נִקְרֵאת לְבִיאָה: אֲחֵרִי וּמֹשֶׁה. שֶׁיִּצְאוּ מִיּוֹכֶבֶד: וְחִמְּתָ עֲזוּבָה אֶשֶׁת כָּלֵב. וְהִיא מִרְיָם, וּלְקַמָּן מִפֹּרֶשׁ לָמָּה נִקְרֵאת שְׁמָהּ עֲזוּבָה. וְהֵאי וַתְּמָת שְׁנִצְטָרְעָה: וַיִּקַּח לוֹ כָּלֵב אֶת אֶפְרָת. לְאַחַר שְׁנִתְרַפְּאת חָזַר וּלְקָחָהּ לוֹ, אִלְמָא אֶפְרָת קְרֵי מִרְיָם, וּכְתִיב בְּדָוִד בֶּן אִישׁ אֶפְרָתִי: וְכָלֵב בֶּן חֶצְרוֹן. פְּסוּק הוּא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: בֶּן יָפְנֵה בֶּן שְׁפָנָה בֶּן מֵעֲצַת מְרַגְּלִים. תַּרְוַיְיהוּ הוּא דִּקְרֵי לְמַעְלָה בֶּן יְפֻנֶּה עַל שֵׁם מַעֲשָׂיו: ה"ג וְאַבָּתִי בֶּן קְנַז הוּא: חוֹרְנוּ דִּקְנַז. בֶּן אִשְׁתּוֹ שֶׁל קְנַז הָיָה כָּלֵב, וְנִמְצָא עָתְנִיאֵל אָחִיו מֵאִמּוֹ:

דיקא

דְּיָקָא נַמִּי דִּכְתִיב. קְרָא אַחֲרִינָא כִּי מִשְׁתַּעֵי בִּכְלָב לֹא קְרֵיהּ בֶּן קָנִי דִּכְתִיב בְּעִתְנִיאֵל אֶלָּא קְנַזִּי. מֵאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ וּמִגְּדוּלָיו שֶׁל קָנִי: עֲזוּבָה שֶׁהִבְלִּי עֲזוּבִין. שֶׁמִּתְחִלָּה חוֹלְנִית הָיְתָה כְּדִכְתִיב לָהּ הָבֵא יְרִיעוֹת. וּלְקֻמָּן קָרֵי לָהּ נְמִי חֶלְאָה וַעֲזוּבָה. וְהָא מֵיתִי נַמְבָּה. כִּדְכְתִיב וַתִּמָּת עֲזוּבָה וַיִּקַּח לוֹ וגו' אֶלְמָא אִתַּתֵּיהּ הָוְיָא: לְשֵׁם שָׁמַיִם. כְּגוֹן זוֹ שֶׁהָיְתָה חוֹלָה וּנִשְׁאָה לְשֵׁם שָׁמַיִם. שֶׁבְּדַ בְּאֲחֵיהָ אַדְּוָן וּמֹשֶׁה וְרָאָה אוֹתָם צְדִיקִים. וְרוּם בָּנִים דּוֹמִין לְאֲחֵי הָאֵם בְּ"ב בְּיָשׁ נוֹחֲלִין (קה קו.): לְיִרִיעוֹת. בְּלִי תֹּאַר אַדְמוּמִית. דְּמֻזְמֶּמֶת חֶלְיָהּ הָיְתָה יִרְקְרָקֶת: בּוֹנָהּ. אִלּוּ שְׁמוֹת בְּעָלָהּ. וְנַעֲשָׂאה מִבְנָהּ כְּשֵׁאר נָשִׁים בְּנָשׂוּאִין וּבָנִים. יָשָׁר וְשׁוֹבֵב וְאַרְדוֹן: שִׁישַׁר אֶת עַצְמוֹ. מִלְּטָעוּת אֶת טָעוּת הַמְרַגְּלִים: שִׁשַּׁבֵּב אֶת עַצְמוֹ. מֵעֲצָתָן, לְשׁוֹן הַבֵּט הַשּׁוֹבֶבֶת (יְחֶזְקֵאל ל"ח). יוֹצְאָנִית וּמוֹרֶדֶת, וְהֵבִי נַמִּי קְרֵי לֵיהּ מָרֵד בְּקֶרֶא אַחֲרִינָא עַל שֵׁם שֶׁמָּרַד בְּעֲצַת מְרַגְּלִים: שֶׁדָּרָה בִּיצִירִי. שֶׁהָיְתָה מִסִּיתוֹ לִטְעוֹת עַמָּהֶן: שֶׁהוֹשִׁחֲרוּ פָּנִים. שֶׁקִּבֵּל עָלָיו תַּעֲנִיוֹת הַרְבֵּה שֶׁנִּצַּל מֵעֲצַת מְרַגְּלִים: שֶׁנַּעֲשָׂה לָהּ בָּאב. לְהִתְעַסֵּק בָּהּ בִּרְפוּאוֹת וּמְזוֹנוֹת הַצְּרִיכִין לְחוֹלָה: שֶׁתִּקַּע אֶת לִבּוֹ לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם. שֶׁלֹּא לְהִיוֹת בְּעֵצַת מְרַגְּלִים: חֶלְאָה. חֹלִי: וּלְבַסּוֹף נַעֲרָה. שֶׁנִּתְרַפְּאָה מֵחֶלְיָהּ וְחָזְרָה בְּתֹאַר פָּנִים כִּבְעָרָה: וּבְנֵי חֶלְאָה. וּבְנֵיהֶן חֶלְאָה, שֶׁנִּבְנֵית וְנִתְרַפְּאָה. מִשֶּׁבְּחִין הָיוּ לִהְיוֹת צָרַת יְהוֹרָם וְאַחְנָן. צָרָה לַחֲבֵירְתָּהּ. מִתְקַנְאוֹת בְּיָפְיָהּ: מוֹלִיךְ אֶתְנָן לְאִשְׁתּוֹ. שֶׁהָיְתָה מִתְאַוָּה לְמִשְׁכַּב נָשִׁים: אַף עַל עַמּוֹ. גָּזַר. דָּרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא, יוֹם שֶׁגּוֹלֵל מֹשֶׁה אֲמָרוֹ אֵיצְטַגְנִינֵי הַיּוֹם גּוֹלֵל מוֹשִׁיעָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם מִצְּרֵי הוּא אוֹ יְהוּדִי, וְעָמַד וְקִבֵּץ כָּל עַמּוֹ וּבִקֵּשׁ מֵהֶן לִתֵּן לוֹ הוֹלָדִים בּוֹ בְּיוֹם גְּזֵרָה אַף עַל עַמּוֹ: בַּתְּחִלָּה וְהַמְּתֵן אוֹתוֹ. לֹא הוֹשִׁיב שׁוֹמְרִים אֶלָּא סָמוּךְ עַל הַמְיַלְּדוֹת: תְּשַׁלְּיבוּהוּ. שֶׁתְּשַׁוֵּב שׁוֹמְרִין וְקִסָּדוֹרִין לְדָבָר: וּלְבַסּוֹף עַל עַמּוֹ. בִּדְפַרְעֹה. וְכֵיוָן שֶׁעָבַר הַיּוֹם וְעָדַיִן רוֹאִין אֵיצְטַגְנִינָיו שֶׁלֹּא לָקָה, הֶעֱמִיד הַגְּזֵרָה עַד יוֹם שֶׁהִשְׁלַךְ לְיאוֹר: גְּדוֹל הַדּוֹר הָיָה. וְהָיוּ הַכֹּל נִשְׁמָעִין לְדִבְרָיו: עַל הַיַּבָּרִים וְעַל הַנְּבָלוֹת. שֶׁלֹּא יוֹלִידוּ לֹא זָכָר וְלֹא נְקֵבָה: אֶלָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה. שְׁנוֹלָדִים וּמֵתִים וְחוֹזְרִים וְחַיִּים הֵן לְעוֹלָם הַבָּא, אֲתָא גְּזֵרָתָךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵינָם נוֹלָדִים אֵינָן בְּאֵין לְעוֹלָם הַבָּא: בַּת מָאָה וְשִׁלְשִׁים. כִּדְמַפְקֵינַן וְאִזֵּל שְׁנוֹלְדָה בִּירִידָתָן לְמִצְרַיִם, וְיִשְׂרָאֵל עָמְדוּ שָׁם ר"ש שָׁנָה וּמִשְׁנוֹלַד מֹשֶׁה לֹא נִתְעַבְּבוּ אֶלָּא פ' שָׁנִים כְּדִכְתִיב וּמֹשֶׁה בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וגו' בְּדִבְּרָם אֶל פַּרְעֹה (שמות ז) וְאוֹתָהּ שָׁנָה יָצְאוּ, נִמְצָא שֶׁעָבְרוּ מִירִידָתָם עַד שֶׁנּוֹלַד מֹשֶׁה ק"ל שָׁנָה, וּכְשֶׁנִּתְחַיֵּב עִמָּהֶם אֶת יוֹכֶבֶד (בְּבָר) הָיְתָה מְעֻבֶּרֶת מִמֹּשֶׁה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּשִׁמְעָתִין: דְּאָמַר רַבִּי חָמָא. בִּיש נוֹחְלִין: זוֹ יוֹכֶבֶד. בִּפְרָקֵן שֶׁל יוֹרְדֵי מִצְרַיִם אַתָּה מוֹצֵא שִׁבְעִים חֶסֶר אַחַת, וּבִכְלָלָן אַתָּה אוֹמֵר הַבָּאָה מִמְּצְרַיִם שִׁבְעִים, זוֹ יוֹכֶבֶד שֶׁהִשְׁלִימָה מִנְיָן בִּסְיַנְטְקִין לְעִיר: מִיכָּאֵל נְעָרוֹת. חוֹזֶרֶת לִימֵי עוֹלָמֶיהָ בְּאַרְבַּע בַּנָּשִׁים וּבְתֹאַר פָּנִים וּפִשְׁטוּ הַקְּמָטִים: וְהָא חַוָּת מִיעְבְּרָא בְּיוֹם תְּלָתָא יַרְחֵי בְּעַקְרָא. מִקַּמֵּי דְּאִתְּדְרָה כְּדִלְקַמָּן: מִקִּישׁ לֵידָתָהּ וְכוּ'. לֹא נִכְתַּב הֵרָיוֹן זֶה אֶלָּא לְדָרְשׁוֹ קָרָ: בְּשִׁבְתָּקָה שֶׁל חַוָּה. בְּגִנְזַ דִּין שִׁלָּה וְשִׁטָּה גְּזֵרוֹת עָלְתָה דְּעִצְבוֹן וְהֵרָיוֹן: לְנְבִיאוּת. רָאָתָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין וְלִהְיוֹת הֵגוּן לְנְבוּאָה: וְתִצְפְּנֵהוּ שָׁלֹשָׁה יְרָחִים. שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים יְכֻלָּה לְהִצְפִּינוֹ, שֶׁלֹּא הִלְבִּינוּ הַמִּצְרִים לְבָרוֹת אֲחֵרִיָּה אֶלָּא לְסוֹף תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים מִשֶּׁהֶחֱזִירָה, וְהִיא הָדָה מֵיעְבְּרָא בְּיהּ תְּלָתָא יַרְחֵי מֵעַקְרָא, וּמֵהָכָא נִפְקָא לָן: אַמַּאי תִּצְפְּנֶנָּה וְתִיטֵיל. מֵאחַר שֶׁצָּפוּן בְּמִסְתָּרִים הָיָה כְּדִכְתִיב וְתִצְפְּנֶנָּה, מָה רְאָה תִּינוֹק לְצַעוֹק בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצִיא קוֹל תִּינוֹק חֲבֵרוֹ אֲחֵזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים. בַּת קוֹל אוֹמֶרֶת לְמִי הַיָּם אֲחֵזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים הַקְּטַנִּים הַמְחַבְּלִים אֶת הַכְּרָמִים בְּהוֹשַׁנָּה סְמַרְד בְּעוּד הַהֹפֶר קָטָן: שֶׁחָבִיב עֲלֵיהֶן מְמֻנֶּן. שֶׁדְּמִיתָ מוֹרִעְטָין, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה מִשְׁתַּמֵּר גּוּפוֹ יוֹתֵר בְּשֶׁל עֲצִים שֶׁקְּשִׁים וְחֲזָקִים: דְּבָר דָּן. בְּזֶה הוּא מִשְׁתַּמֵּר יָפֶה מִן הַכֹּל, לְפִי שֶׁהַדָּבָר הַקָּשֶׁה בְּשִׁתְּמִיּם מוֹלִיכִין אוֹתוֹ בְּחֻזְקָה הוּא נִתְקָל וְהוּא נָשׁוּף וְנִשְׁבָּר, אֲבָל דָּבָר קַל נִתְקָל וְנִדְחֶה בְּאֹבֶן לְאַחוֹרָיו: רִיחַ רַע. שֶׁל פֶּחָז:

אֲחֵרִים אומרים נולד כשהוא מהול. ומקשים מדקאמר ר"מ טוב שמו מכלל דאחרים לאו הוינו ר"מ ובשלהי הוריות (דף יג:) אמר דאסקוה לר"מ אחרים ובפ"ק דברכות (דף ט:) בגמרא מאימתי קורין שמע בשחרית אפילו ר"מ ואחרים וא"ר שראה בקונטרס צרפת שמועות שקיבל מאלישע בן אבויה קבעום בשם אחרים מפני שדחיה שמו אחר אבל שאר שמועות קבעום בשמו ולא מסתברא דהא לרבי נתן אסקו יש אומרים ואית לך שכל שמועותיו קבעו בר ולר"מ נמי עשו כיוצא בו אלא נראה דלאחר דאסקוהו אחרים חזר בו ואמר נולד כשהוא מהול וכן בפ' קמא דברכות:

חמר מבחוץ חופת מבפנים. פירש רבי בשם ר"ש בר קלונימוס זה וזה בתוך התיבה והזמר היה מכסה את הזפת אבל מבחוץ לא היפסה שלא ירגישו כי הגומא דומה לקנה היאור ולא יבחינו התיבה בתוך קנה היאור:

בשבילי

סוטה. המקנא – פרק ראשון דף יב עמוד ב – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

רש"י

אגם. שֶׁל עֲצֵי עֲרָבָה וְקָנִים דַּקִּין, וְהוּא קָנֶה וְסוּף דַּקָּרָא. קָנֶה קָנִים, סוּף עֲרָבָה דַּקָּה: **לירחיץ.** לִטְבּוֹל שָׁם לְשֵׁם גֵּרוּת: **וכן הוא אומר וכו'.** שֶׁהַשָּׁב וּמְתַנֶּקֶה מַעֲוֹנוֹ קָרוּי רְחִיצָה: לְשׁוֹן מִיתָה. כִּדְמַפֵּרֵשׁ וְאָזִיל, שֶׁהָיוּ מְמַהֲרוֹת בִּיְדֵה הַצָּלָתוֹ שֶׁל צְדִיק: **דאמר מר.** גִּבֵּי שְׁרֵבִיט הַזָּהֵב דְּאַחְשְׁוֵרוֹשׁ בְּמִסֶּכֶת מְגִלָּה: **בשני רשעים.** דְּעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן בְּמִסֶּכֶת בְּרָכוֹת בְּתַחִלַּת פֶּרֶק הָרוֹאֶה שֶׁרַבָּבָתָה. לְשׁוֹן דְּאִשְׁתַּרְבּוּבֵי: **שֶׁרַאֲתָה עִמּוֹ שְׁכִינָה.** וְהָאי אֶת לְשׁוֹן עִם, כְּמוֹ לֹא שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת אֶחָיו (בְּרֵאשִׁית מג): **נער.** גָּדוֹל מִשָּׁמְעוֹ: **בעל טוב.** וְהוּא לֵוִי וְנִפְקַל בְּקוֹל לְעֲבוֹדַת הַשִּׁיר: **ואין אחר נופל.** לֵיאוֹר, שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם בִּטְלָה גְּזֵרָתָם: **וכי יאמרו אליכם.** הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּרִשׁוּ כְּמוֹתָנוּ אֶל הָאוּבוֹת: **המצפצפים והמהגים.** בְּנֵיהֶם קְרֵי לְשׁוֹן גְּנֵאי, שֶׁהֵם מְצַפְצְפִין כְּעֻגּוֹרִים וּמְהַגִּים כְּיוֹנִים, מוֹצִיאִין קוֹל בִּגְרוֹנָם וְאֵין יוֹדְעִין מָה אוֹמְרִים, כָּךְ דֶּרֶךְ אִיצְטַגְנִינִין אֵינָן רוֹאִין אֶלָּא סִימָן אֲבָל לֹא פֵּרוּשׁ שֶׁל כָּל דָּבָר: **ראו.** אִיצְטַגְנִינֵי פַּרְעֹה: **שמושיען של ישראל בני.** וְהֵךְ מִלְּתָא לְאו ר' אֶלְעָזָר קָאָמַר לָהּ, דְּקָרָא לְאו אַמִּצְרִים קָאֵי, אֶלָּא גְּמָרָא קָאָמַר לָהּ, וְקָאֵי אַהָא דְּאָמְרִינַן לְעֵיל וְאֵין אַחַר נוֹפֵל, וּכְדַרְבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר שְׁאֵין יוֹדְעִים מַה הוֹגִין, הִלְכָךְ רָאוּ הַמִּצְרִים וְלֹא יָדְעוּ מה ראו: **בֵּיוָן דְּשַׁרְיוּהָ לְמֹשֶׁה בְּבַיִת.** כָּל זְמַן שֶׁהָיְתָה בְּיֹאוֹר אֵין לְקוֹת גְּדוּלָּה מִזּוֹ וּבְטֵלָה סִימָן שֶׁל לְקִיָּיה: **רגלי.** בִּשְׁבִילִי, כְּמוֹ וְנִבְרַךְ ה' אוֹתְךָ לְרַגְלִי (בְּרֵאשִׁית ל:): **בשבילי נצלתם.** שֶׁבִּשְׁלוֹ מִצְרַיִם אֶת גְּזֵרָתָם: **שירה על הים.** בס"א בְּנִיסָן נֶאֶמְרָה דְּרַבְּתָא: **בשביל מרעמסס לסכות ומסכות לאיתם ומאיתם לפני פי החירות הרי ג'.** בְּרִבְיעִי וְיָצָא לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָּרַח הָעָם, חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי רָדְפוּ מִצְרַיִם (וְאַחֲרֵיהֶם), אוֹר שְׁבִיעִי יָרְדוּ לַיָּם שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי אֶת הַלַּיְלָה, לְשִׁחֲרִית אָמְרוּ שִׁירָה, יוֹם שְׁבִיעִי הָיָה, וְיוֹ"ט אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הָיָה: **דאמר מר בשבעה באדר מת משה.** בְּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דף לח.) לְכִפְיָנֵן לָהּ מִקְּרֵאי דִּכְתִיב וַיִּבְכּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּכְתִיב כִּי בְּעוֹד שִׁלְשֶׁת יָמִים אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן וגו', וּכְתִיב וַיְהִי עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, צֵא מֵהֶן ל"ג לְמִסְרַע תִּמְצָא שִׁבְשָׁבְעָה בַּאֲדָר מֵת מֹשֶׁה, וּמִנַּיִן שִׁבְשָׁבְעָה בַּאֲדָר נוֹלַד שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם וגו', מה ת"ל הַיּוֹם, הַיּוֹם מְלֹאת יָמַי וְשָׁנוֹתַי: **שלשה ירחי.** הֵיוּ, וְהֵן ג' חֳדָשִׁים שֶׁהִצְפִּינָתוּ: **רבי של ראשון.** לֹא חָסֵר אֶלָּא ז' יָמִים וְהֵבוּ שֶׁל ג' דְּהֵיינוּ נִיסָן וְאַמְצָעִי שֶׁלּוֹ אַדָּר הַשֵּׁנִי שֶׁלּוֹ: **מאי שנא מן העבריות.** דְּקָאָמְרָה לָהּ, מִכְּלָל דְּמִצְרִיוֹת לֹא נִיחָא לָהּ: **דבר פשוא.** זוֹ שֶׁאֲכִילָתוּ דְּבָרִים טְמֵאִים וְהִתְּינוּק טוֹעֵם בְּחֶלְבָּהּ כָּל מַה שֶׁתֹּאכַל דְּאָמְרִי' בְּיוֹמָא (קף פה:): **גבי לשד שמנון: את מי יורה דעה.** לְמִי לָמַד הַקָּבָ"ה תּוֹרָה, לְמִי שֶׁגָּמַל וְהִפְרִישׁ עַצְמוֹ מֵחֵלֶב טָמֵא וְנִעְתַּךְ מִן הַשָּׁדַיִם הַטְּמֵאִים, כְּמוֹ וְיִעְתַּק מִשָּׁם (בְּרֵאשִׁית יט:) שֶׁהֶחֱלִבָה בּוּרְיוּתוֹ בְּעֵלְמָה. שֶׁכָּל הַחֵה עֲלֶיהָ, כְּמוֹ חֻזַּק וְאֶמָּץ (דְּבָרִים לא:) הַקְּוֵה וְעֹלֵם: **שהעלימה את דבריה.** שֶׁלֹּא אָמְרָה שֶׁהִיא אֲחוֹתוֹ וְשֶׁהִיא מְבִיאָה אֶת אִמּוֹ: **היליבי את חילך.** דַּרֵי לָךְ שְׁלִיךְ: **שהיתה מתנבאה בשהיא אחות אהרן.** עַד שֶׁלֹּא נוֹלַד מֹשֶׁה, וְהֵיינוּ הִנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן: מאי

בשבילי נעלתם כולכם. תימה אדרבה בשבילו נגזרו הגזירות שראו אצטגניני פרעה יש לומר הוא היה הראשון המושלך ליאור וגזירה ראשונה אם בן הוא והמתן אותו לא בשבילו היתה אלא משום ונלחם בנו ודרך אנשים ללחום:

סרח

1 אָנֹכִי בְּרִבְיתִיב ׳קָנֶה וְסוּף קָמְלוּ׳. ׳וְתֵרֶד בַּת פַּרְעֹה 2 לְרָחְצ עַל הַיְאוֹר׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן 3 בֶּן יוֹחַי, מְלַמֵּד שֶׁיָּרְדָה לְרָחְצ מִגִּלּוּלֵי אָבִיהָ, וְכֵן הוּא 4 אוֹמֵר ׳אִם רָחַץ ה' אֶת צֹאַת בְּנוֹת צִיּוֹן וגו'׳. ׳וְנַעֲרֹתֶיהָ 5 הֹלְכֹת וגו'׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין הֲלָכָה זוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן 6 מִיתָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר ׳הִנֵּה אֹנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת׳. ׳וַתֵּרֶא

7 אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף׳ בֵּיוָן דְּחָזְיוּ דְּקָא בָּעֵית לְאַצּוֹלֵי לְמֹשֶׁה, אָמְרוּ לָהּ, גְּבִירְתֵּנוּ, מִנְהָגוֹ 8 שֶׁל עוֹלָם מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם גּוֹזֵר גְּזֵירָה, אִם כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ אֵין מְקַיְּימִין אוֹתָהּ, בָּנָיו וּבְנֵי 9 בֵּיתוֹ מְקַיְּימִין אוֹתָהּ, וְאַתְּ עוֹבֶרֶת עַל גְּזֵירַת אָבִיךְ. בָּא גַּבְרִיאֵל וְחַבְטָן בְּקַרְקַע. ׳וַתִּשְׁלַח אֶת 10 אֲמָתָהּ וַתִּקָּחֶהָ׳ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה, חַד אָמַר יָדָהּ וְחַד אָמַר שְׁפָחָתָהּ. מַאן דְּאָמַר יָדָהּ, 11 דִּכְתִיב ׳אֲמָתָהּ׳. וּמַאן דְּאָמַר שְׁפָחָתָהּ, מִדְּלֹא כְּתִיב יָדָהּ. וּלְמַאן דְּאָמַר שְׁפָחָתָהּ, הָא אָמְרַתְּ 12 בָּא גַּבְרִיאֵל וְחַבְטָן בְּקַרְקַע. דְּשַׁיֵּיר לָהּ חֲדָא, דְּלָאו אוֹרְחָא דְּבַת מַלְכָּא לְמֵיקַם לְחוּדָהּ. וּלְמַאן 13 דְּאָמַר יָדָהּ, לִיכְתּוֹב יָדָהּ. הָא קָא מַשְׁמַע לָן דְּאִישְׁתַּרְבַּב אִישְׁתַּרְבּוֹבֵי, דְּאָמַר מַר, וְכֵן אַתָּה 14 מוֹצֵא בְּאַמָּתָהּ שֶׁל בַּת פַּרְעֹה וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בִּשְׁנֵי רְשָׁעִים, דִּכְתִיב ׳שְׁנֵי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ׳ 15 וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ אַל תִּיקְרֵי שִׁבַּרְתָּ אֶלָּא שֶׁרִיבַּבְתָּה. ׳וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֵהוּ אֶת הַיֶּלֶד׳ וְתֵרֶא מִיבָּעֵי 16 לֵיהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, שֶׁרָאֲתָה שְׁכִינָה עִמּוֹ. ׳וְהִנֵּה נַעַר בֹּכֶה׳ קָרֵי לֵיהּ יֶלֶד׳ וְקָרֵי 17 לֵיהּ ׳נַעַר׳, תָּנָא, הוּא יֶלֶד וְקוֹלוֹ כְּנַעַר, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֶמְיָה, אִם כֵּן עֲשִׂיתוֹ 18 לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ בַּעַל מוּם, אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂתָה לוֹ אִמּוֹ חוּפַּת נְעוּרִים בַּתֵּיבָה, אָמְרָה, שָׁמָּא לֹא 19 אוֹכָה לְחוֹפְתּוֹ. ׳וַתַּחְמֹל עָלָיו׳ וְאָמַר מִילְּדֵי הָעִבְרִים זֶה מָנָא יְדָעָהּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, 20 שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ מְהוּל. ׳זֶה׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מְלַמֵּד שֶׁנִּתְנַבְּאָה שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ, ׳זֶה׳ נוֹפֵל וְאֵין אַחֵר 21 נוֹפֵל, וַיְהִינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב ׳כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם דִּרְשׁוּ אֶל הָאֹבוֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים 22 הַמְצַפְצְפִים וְהַמַּהֲגִים, צוֹפֵי הָעִין מַה צּוֹפִין, מְהַגִּים וְאֵינָן יוֹדְעִים מַה מְּהַגִּים. רָאוּ 23 שְׁמוּשְׁיָנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמַיִם הוּא לוֹקֶה, עָמְדוּ וְגָזְרוּ ׳כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכוּהוּ׳, כֵּיוָן 24 דְּשָׁרְיוּהָ לְמֹשֶׁה אָמְרוּ, תּוּ לֹא חָזְיוּן כִּי הַהוּא סִימָנָא, בְּטְלוּ לְגְזֵירָתַיְיהוּ, וְהֵם אֵינָן יוֹדְעִין שֶׁעַל 25 מֵי מְרִיבָה הוּא לוֹקֶה, דְּאָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מַאי דִּכְתִיב ׳הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ/ 26 ׳הֵמָּה׳ שֶׁרָאוּ אִיצְטַגְנִינֵי פַּרְעֹה וְאָמְרוּ, וְהֵיינוּ דְּקָאָמַר מֹשֶׁה ׳שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי וגו'׳, אָמַר לָהֶן 27 מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְילִי, נִצַּלְתֶּם כּוּלְּכֶם. רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם עָשָׂרִים וְאֶחָד 28 בְּנִיסָן הָיָה, אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעָתִיד לוֹמַר 29 שִׁירָה עַל הַיָּם בְּיוֹם זֶה יִלְקֶה בְּיוֹם זֶה. רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם שִׁשָּׁה בְּסִיוָן הָיָה, 30 אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה מֵהַר 31 סִינַי בְּיוֹם זֶה, יִלְקֶה בְּיוֹם זֶה. בְּשִׁלְּמָא לְמַאן דְּאָמַר בְּשִׁשָּׁה בְּסִיוָן, מַשְׁכַּחַת לָהּ ג' יָרֵחִי, דְּאָמַר 32 מַר, בְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר מֵת וּבְשִׁבְעָה בַּאֲדָר נוֹלַד מֹשֶׁה, וּמִשִּׁבְעָה בַּאֲדָר וְעַד שִׁשָּׁה בְּסִיוָן תִּלְתָא 33 יָרֵחֵי. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד בְּנִיסָן, הֵיכִי מַשְׁכַּחַת לָהּ. אוֹתָהּ שָׁנָה מְעוּבֶּרֶת הָיְתָה, 34 רוּבּוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן וְרוּבּוֹ שֶׁל אַחֲרוֹן וְאֶמְצָעֵי שֶׁלָּם. ׳וַתֹּאמֶר אֲחֹתוֹ אֶל בַּת פַּרְעֹה הַאֵלֵךְ וְקָרָאתִי 35 לָךְ אִשָּׁה מֵינֶקֶת מִן הָעִבְרִיֹּת׳ וּמַאי שְׁנָא מֵעִבְרִיּוֹת, מִלְּמֵד שֶׁהֶחֱזִירוּהוּ לְמֹשֶׁה עַל כָּל הַמִּצְרִיּוֹת 36 כּוּלָּן וְלֹא יָנַק. אָמַר, פֶּה שֶׁעָתִיד לְדַבֵּר עִם הַשְּׁכִינָה, יִינַק דָּבָר טָמֵא, וַיְהִינוּ דִּכְתִיב ׳אֶת מִי 37 יוֹרֶה דֵּעָה וגו'׳, לְמִי יוֹרֶה דֵּעָה וְלִמִּי יָבִין שְׁמוּעָה, לְגְמוּלֵי מֵחָלָב וְלִעֲתִיקֵי מִשָּׁדַיִם. ׳וַתֹּאמֶר לָהּ בַּת פַּרְעֹה לְכִי וגו'׳ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, 38 מְלַמֵּד שֶׁהָלְכָה בְּזְרִיזוּת בְּעַלְמָה. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר, ׳הָעַלְמָה׳ שֶׁהֶעֱלִימָה אֶת דְּבָרֶיהָ. 39 הַיֶּלֶד הַזֶּה׳ אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִתְנַבְּאָה, וְאֵינָהּ יוֹדַעַת מַה מִּתְנַבְּאָה, ׳הֵילִיכִי׳ הֵא שְׁלִיכִי. ׳וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרֵךְ׳ אָמַר רַבִּי 40 חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, לֹא דַּיָּיךְ לַצְּדִיקִים שֶׁמַּחֲזִירִין לָהֶן אֲבֵידָתָן, אֶלָּא שֶׁנּוֹתְנִין לָהֶן שְׂכָרָן. ׳וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן וגו'׳, אַחוֹת 41 אַהֲרֹן וְלֹא אֲחוֹת מֹשֶׁה. אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב, וְאָמְרִי לְהּ אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב, מְלַמֵּד שֶׁהָיְתָה מִתְנַבְּאָה בְּשֶׁהִיא אֲחוֹת אַהֲרֹן,

ואומרת

מאי שנא מעברא. דאקדמינהו למצרים מקמי אחי יוסף, ומאי שנא לבסוף דכתיב הוא ואחיו והדר וכל העולים אתו: **רבי.** דרך לאסוף אשדיין ולעשות מהן גרן: **שפקיפין.** לו אבד.

גדר של קוצים. שלשים ושישה בתרים. ר"ב נשיאים דישמעאל וכ"ג אלופים נמנו בעשו.

ואי"ת כ"ה הן, תימן ויקנו נמנו ב' פעמים. ואי"ת קרח נמנה ב' פעמים, שני קרח הן, אחד מבני אליפז ואחד מבני אהליבמה, ומ"מ ל"ה הן

וכתרו של יוסף הרי ל"ו. **קא משמע.** שלא יקברוהו שם: **אמר.** קריית ארבע שמה שאינה מחוקק אלא ד' וגוזות. הא דא"ר יצחק לאו מלתא דעשו היא אלא גמרא קאמר ליה למימר טעמא דעבוא, דודאי כן הוה כדברי עשו שאינה מחוקק אלא ח' קברים: **איהו.** יעקב: **קברה ללאה בדידיה.** בחלק המגיעו כדכתיב ושמה קברתי את לאה: **ובינתיה.** כשמקברתן הבבורה: **נחי ויבניתי לכבלתי.** ולא אשוול פי שנים אלא כמולה: **פשישותא מי זבינו.** חלקך בחלק פשוט לא מכרתי: **א"ל** אין. פשישותיך נמי זבנת חלקך במערה זו לגמרי, שכך אמר אבינו בשעת מיתה אשר כריתי לי, ואין כיורה אלא לשון מכירה כמו ואברכך לי בחמשה עשר בסף (נחמיה ג:ג): **הבו אניתא.** הראו שטר מכירה: **מאי האי.** למה אוזניה. כבדו אזניו משמוע: **מאי האי.** למה אינכם קוברין אותו: **שקיל גילפיה.** מקל, כמו גולפי טובי בלע מאכימי בערבין (קה כב:): **ואי לא** אישמעה ביה יוסף אחיו מי לא חני מישמקי ביה. בלומר האיך הניחוהו אחיו ליוסף לשול לו את השם לברו של קבורת אבידם, וכי פרקו מעליהן העול ולא חשו לו, ואם לא נתעסק בו הוא הם לא היו עסוקין בו, והכתיב וישאו אותו בניו, אלמא אף הם היו עסוקים במשאו וקבורתו. ומקטנא כתיב אחרי קברו את אביו, הלה הכתוב בו שהוא היה עקר הדבר: **אמרו.** אחיו בינינו הניחו לו להתעסק בו בגנב בלנו: **בבודו.** של אבינו במלך יותר מבקבורתו, שיוסף מלך הוא: **נתעסקו בבזה.** של מצרים: **בדי שיתברכו מיטיו.** תמיד לפי שאין ארץ מצרים שוה ממי גשמים אלא שכלה עשורה יאורים וחרי־צים מניולוס עד סוף המדינה כמה פרסאות, וניולוס עולה ומשקה ומתברך וממלא אותן יאורים ומשקין מהן השדות, והיינו דכתיב (ישעיה יח) והיה אם לא יעלה מבל משפחות מצרים לא תעלה ולא תבא ובאה ולא עליהם, ואין כתיב באן הגשם אלא ולא עליהם היה אותו נהר שהן שותין ממנו. ויונתן בן עוזיאל תרגם ולא עליהם תיסק נילוס: **והוא שמואל.** במלכים: **ולא שמואל.** התשאילהו לו: **תלמידו של משה.** ולא שלמד מפיו, אלא תורתו של משה למודו לאליהו: **בקברניס של מלכים.** בקברות של מלכים, ולשון יוני הוא: קיים

סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור. תימה והלא מכיר ויאיר בן מנשה נולדו בימי יעקב והיו מבאי הארץ למה לא שאלם משה והם היו מבני בניו של יוסף ר"ל שסוד הגאולה נמסר לסרח בדאיתא בפירקי ר"א (פרק מח) וכיון שבא משה הלכו זקני ישראל אצלה לפי שכבר נכשלו על ידי בני אפרים שיצאו שלשים שנה לפני הקץ ונמלכו עתה בה ואמרה להם מה לשון אמר לכם המושיע הזה אמרו לה פקוד פקדתי אמרה להם א"כ הוא הוא לכך הלך גם משה אצלה. מתוספת רבי: סמלין

ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל. **וכיון שנולד משה, נתמלא כל הבית כולה אור, עמד אביה, ונשקה על ראשה, אמר לה, בתי נתקיימה נבואתיך. וכיון שהטילוהו ליאור, עמד אביה ומחה על ראשה, אמר לה, בתי היכן נבואתיך, והיינו דכתיב 'ותתצב אחותו מרחק לדעה מה יעשה לו', לידע מה יהא בסוף נבואתה: יוסף זכה ו'': מאי שנא מעיקרא, דכתיב 'ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו'', ורחל, דכתיב 'וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו'. ומאי שנא לבסוף, דכתיב 'ויעש יוסף מצרימה הוא ואחיו' ורחל, דכתיב 'וכל העלים אתו לקבר את אביו'. אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא ראו בכבודן של ישראל, לא נהגו בהן כבוד. לבסוף שראו בכבודן, נהגו בהן כבוד, דכתיב 'ויבאו עד גרן האטד' וכי גורן יש לו לאטד, אמר רבי אבהו, מלמד שהקפידו כתרים לארונו של יעקב, כגורן זה שמקיפים לו אטד, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קמוזה. תנא, פולם למולכמה באו, בין שראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, נטלו פולן כתריהן ותלאום בארונו של יעקב. תנא, שלשים וששה כתרים נתלו בארונו של יעקב. 'ויספדו שם מספד גדול ובבד מאד' תנא, אפילו סוסים ואפילו חמורים (מאילו מאילו), בין שהגיעו למערת המכפלה, אתא עשו, קא מעצב. אמר להן 'ממרא קריית הארבע הוא חברון', ואמר רבי יצחק 'קריית ארבע, ארבע וגוזות היו, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. איהו, קברה ללאה בדידיה, והאי דפייש, דידי הוא. אמרו ליה, זבינתה. אמר להו, הבו דזבינתה. בכירותא, פשיטותא מי זבינו. אמרו ליה, אין דכתיב 'בקברי אשר כריתי לי' ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, אין כירה אלא לשון מכירה, שכן בכרבי הים קורין למכירה 'כירה'. אמר להו, הבו לי אינגריה. אמרו ליה, אינגריה באנרעא דמצרים היא. ימאן ניזיל, ניזיל נפתלי דקליל כי איילתא, דכתיב 'נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר', אמר רבי אבהו, אל תקרי 'אמרי שפר' אלא אמרי ספר. חושים ברויח דדן, תמן הוה ויקירן ליה אודניה, אמר להו מאי האי, ואמרו ליה קא מעצב האי עד דאתי נפתלי מאנרעא דמצרים, אמר להו עד דאתי נפתלי מאנרעא דמצרים, יהא אבי אבא מוטל בבזיון. שכל קולקא, מחייה ארישיה, נתרן עיניה ונפלו אבנרעא דיעקב. פתחינהו יעקב לעיניה ואחיך, והיינו דכתיב 'ישמח צדיק כי חזה נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע'. באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב 'למה אשכל גם שניכם יום אחד', ואף על גב דימתתן לא ביום אחד הוא, קבורתן מיהא ביום אחד הוא. ואי לא עסק ביה יוסף, אחיו לא הוו מעסקי ביה, והכתיב 'וישאו אותו בניו ארצה כנען'. אמרו הניחו לו, כבודו במלכים יותר מבהדיוטות: מי לנו גדול מיוסף כו': תנו רבנן, בא מוטבה, אם לאו, חרי אנו מנוקין משבועתך. מיד, צף ארונו של יוסף, ואל תתמה היאך ברזל צף, שהרי כתיב 'ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל. והלא דברים קל וחומר, ומה אלישע תלמידו של אליהו, ואליהו תלמידו של משה, צף ברזל מפניו. מפני משה רבנו, על אחת כמה וכמה. רבי נתן אומר, בקברניס של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קברניס של מלכים, אמר, יוסף, הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעתך את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטבה, ואם לאו, חרי אנו מנוקין משבועתך. באותה שעה נזדעזע ארונו של יוסף, ונטלו משה והביאו אצלו, וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארונות הולכין, אחד של משה ואחד של שכינה. מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושבין אומרים, מה טיבן של שני ארונות הולכין. אמרו, אחד של מת ואחד של שכינה. וכי מה דרכו של מת להלך עם שכינה. אמרו,**

קיים

צף, שהרי כתיב 'ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל. והלא דברים קל וחומר, ומה אלישע תלמידו של אליהו, ואליהו תלמידו של משה, צף ברזל מפניו. מפני משה רבנו, על אחת כמה וכמה. רבי נתן אומר, בקברניס של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קברניס של מלכים, אמר, יוסף, הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעתך את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטבה, ואם לאו, חרי אנו מנוקין משבועתך. מיד, צף ארונו של יוסף, ואל תתמה היאך ברזל צף, שהרי כתיב 'ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל. והלא דברים קל וחומר, ומה אלישע תלמידו של אליהו, ואליהו תלמידו של משה, צף ברזל מפניו. מפני משה רבנו, על אחת כמה וכמה. רבי נתן אומר, בקברניס של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קברניס של מלכים, אמר, יוסף, הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעתך את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטבה, ואם לאו, חרי אנו מנוקין משבועתך. באותה שעה נזדעזע ארונו של יוסף, ונטלו משה והביאו אצלו, וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארונות הולכין, אחד של מת ואחד של שכינה. מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושבין אומרים, מה טיבן של שני ארונות הולכין. אמרו, אחד של מת ואחד של שכינה. וכי מה דרכו של מת להלך עם שכינה. אמרו,

קיים

קַיָּים זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בָּזֶה. אַגָּדָה זוֹ מְפוֹרֶשֶׁת בְּמִכִּילְתָא בְּפָרָשַׁת וַיְהִי בִּשְׁלֹח פַּרְעֹה, כְּתִיב בָּזֶה אֲנִכִי וּכְתִיב בָּזֶה הַתַּחַת אֱלֹהִים אֲנִכִי, כְּתִיב בָּזֶה לֹא יִהְיֶה לְךָ וּכְתִיב בָּזֶה הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא, לֹא תַּשָּׂא – חֵי פַּרְעֹה, זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת – וּטְבוֹ טֶבַח הָכֵן, וְאֵין זֶה אֶלָּא יוֹם הַשַּׁבָּת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ, וְכֵן כָּל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, לֹא תַּשְׂנֵא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ, לֹא תִּקֹּם וְלֹא תִּטֹּר, וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ: וְאִי לֹא אִיעַסֵּק בֵּיהּ מֹשֶׁה וְכוּ'. כְּלוֹמַר הֵיאַךְ הַנִּיחוּ יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְהִתְעַסֵּק בּוֹ לְבַדּוֹ, וְכִי לֹא חָשׁוּ לִשְׁבוּעָה, וְאִם לֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ מֹשֶׁה לֹא הָיוּ הֵם מִתְעַסְּקִין: חֻמָּשִׁים וְכוּ'. אַלְמָא לְאַחַר שֶׁנִּפְטַר מֹשֶׁה בְּעֶרְבוֹת מוֹאָב נִתְעַסְּקוּ בָּהֶן יִשְׂרָאֵל וְהֶעֱבִירוּם אֶת הַיַּרְדֵּן: וְתוּ אִי לֹא הָוֵי מִתְעַסְּקֵי בֵּיהּ יִשְׂרָאֵל. לְאַחַר שֶׁנִּפְטַר מֹשֶׁה בְּעֶרְבוֹת מוֹאָב נִתְעַסְּקוּ בּוֹ

סנהדרין 1 קַיָּים זֶה כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב בָּזֶה. וְאִי לֹא אֶעֱסֹק בֵּיהּ מֹשֶׁה, 2 יִשְׂרָאֵל לֹא הֲווּ מְיַעְסְקֵי בֵּיהּ, וְהָכְתִיב 'וְאֵת עֲצֻמוֹת 3 יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בִשְׁכֶם'. 4 וְתוּ, אִי לֹא אִיעַסְקוּ בֵּיהּ יִשְׂרָאֵל, בָּנָיו לֹא הֲווּ מְיַעְסְקֵי בֵּיהּ, וְהָכְתִיב 'וַיְהִי לִבְנֵי יוֹסֵף לְבַלָּהָ. 5 אָמְרוּ, הַנִּיחוּ לוֹ, כְּבוֹדוֹ בְּמְרוּבִּים יוֹתֵר מִבִּמְוּעָטִין. וְתוּ אָמְרוּ, הַנִּיחוּ לוֹ, כְּבוֹדוֹ בְּגְדוֹלִים יוֹתֵר 6 מִבִּקְטַנִּים. 'קָבְרוּ בִשְׁכֶם' מַאי שְׁנָא בִּשְׁכֶם. אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִשְּׁכֶם גְּנָבוּהוּ, וְלִשְׁכֶם 7 נַחֲזִיר אֲבִידָתוֹ. קְשׁוֹ קְרֵאי אַהֲדֵדֵי. כְּתִיב 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ', וּכְתִיב 'וְאֵת 8 עַצְמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'". אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, כָּל הָעוֹשֶׂה דָּבָר וְלֹא 9 גָּמְרוֹ, וּבָא אַחֵר וּגְמָרוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב עַל שֶׁגְּמָרוֹ, כְּאִילּוּ עָשָׂאוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אַף 10 מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ, דִּכְתִיב 'וַיְהִי בְּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה'. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר, 11 אַף קוֹבֵר אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, דִּכְתִיב 'וַתָּמָת בַּת שׁוּעַ אֵשֶׁת יְהוּדָה וְגוֹ' וּכְתִיב 'וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן'. 12 אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִפְּנֵי מָה נִקְרָא יוֹסֵף עֲצֻמוֹת בְּחַיָּיו, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מִיחָה בְּכִבּוּד אָבִיו. 13 דְּקָאָמְרִי לֵיהּ 'עַבְדְּךָ אָבִינוּ', וְלֹא אָמַר לְהוּ וְלֹא מִדֵּי. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאִיתֵּימָא 14 רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִפְּנֵי מָה מֵת יוֹסֵף קוֹדֶם לְאֶחָיו, מִפְּנֵי שֶׁהִנְהִיג עַצְמוֹ בְּרְגָנוּת: 'וַיּוֹסֵף 15 הוֹרֵד מִצְרָיְמָה' אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַל תִּיקְרֵי 'הוֹרֵד' אֶלָּא 'הוֹרִיד', שֶׁהוֹרִיד אִיצְטְגְנִינֵי פַּרְעֹה 16 מִגְּדוּלָּתָן. 'וַיִּקְנְהוּ פּוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה' אָמַר רַב, שֶׁקָּנָאוֹ לְעַצְמוֹ (בָּא גַּבְרִיאֵל וְסִירְסוֹ) בָּא 17 גַּבְרִיאֵל וּפִרְעָן, מַעִיקָּרָא כְּתִיב 'פּוֹטִיפַר', וּלְבַסּוֹף 'פּוֹטִיפָרַע': מִי לָנוּ גָּדוֹל מִמֹּשֶׁה וְכוּ': 'וַיֹּאמֶר 18 ה' אֵלַי רַב לָךְ' אָמַר רַבִּי לֵוִי, בְּ'רַב' בִּישֵׁר, בְּ'רַב' בִּישְׁרוּהוּ. בְּרַב בִּישֵׁר, 'רַב לָכֶם'. בְּרַב 19 בִּישְׁרוּהוּ, 'רַב לָךְ'. דָּבָר אַחֵר, 'רַב לָךְ' רַב יֵשׁ לָךְ, וּמַנּוּ יְהוֹשֻׁעַ. דָּבָר אַחֵר, 'רַב לָךְ', שֶׁלֹּא 20 יֹאמְרוּ, הָרַב בְּמָה קָשֶׁה וְתַלְמִיד בַּמָּה סִרְבָן, וְכָל כָּךְ לָמָּה, תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, לְפוּם 21 גְּמָלָא שִׂיחְנָא: 'וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם' שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר 'הַיּוֹם', 22 הַיּוֹם מְלֹאוּ יָמַי וְשָׁנוֹתַי. לְלַמֶּדְךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּם שְׂנוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים, מֵיּוֹם לְיוֹם 23 וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ, דִּכְתִיב 'אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא'. 'לֹא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא', מַאי 'לָצֵאת 24 וְלָבוֹא', אִילֵימָא לָצֵאת וְלָבֹא מַמָּשׁ, וְהָכְתִיב 'וּמֹשֶׁה בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמֹתוֹ לֹא נָם לֹחֹה', 25 וּכְתִיב 'וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעַרְבֹת מוֹאָב אֶל הַר נְבוֹ', וְתָנֵיא שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת הָיוּ שָׁם וּפִסָּעָן 26 מֹשֶׁה בְּפִסְיָעָה אַחַת. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, 'לָצֵאת וְלָבוֹא' בְּדִבְרֵי 27 תּוֹרָה, מְלַמֵּד שֶׁנִּסְתַּתְּמוּ מִמֶּנּוּ שַׁעֲרֵי חָכְמָה. 'וַיֹּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל' וְגוֹ'. 28 אוֹתָהּ שַׁבָּת שֶׁל דִּיוּ וּזְנֵי הָיְתָה, נִיטְּלָה רְשׁוּת מִמֹּשֶׁה וְנִיתְּנָה לָהּ. (וַתָּנֵיָא) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, 29 אִילְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב אִי אֶפְשָׁר לְאוֹמְרוֹ. הֵיכָן מֹשֶׁה מֵת, בְּחֶלְקוֹ שֶׁל רְאוּבֵן, דִּכְתִיב 'וַיַּעַל 30 מֹשֶׁה מֵעַרְבֹת מוֹאָב אֶל הַר נְבוֹ', וּנְבוֹ בְּחֶלְקוֹ שֶׁל רְאוּבֵן קַיְימָא, דִּכְתִיב 'וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת נְבוֹ' 31 וְאֶת נְבוֹ וְגוֹ'", (נְבוֹ שִׁשָּׁם מֹתוֹ ג' נְבִיאִים מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם), וְהֵיכָן מֹשֶׁה קְבוּר, בְּחֶלְקוֹ שֶׁל 32 גָּד, דִּכְתִיב 'וַיֵּרֶא רֵאשִׁית לוֹ וְגוֹ'", וּמֶחֱלְקוֹ שֶׁל רְאוּבֵן עַד חֶלְקוֹ שֶׁל גָּד כַּמָּה הָוֵי, אַרְבָּעָה 33 מִילִין. אוֹתָן אַרְבָּעָה מִילִין מִי הוֹלִיכוֹ, מַלְמֵד שֶׁהָיָה מֹשֶׁה מוּטָל בְּכַנְפֵי שְׁכִינָה, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת 34 אוֹמְרִים 'צְדָקַת ה' עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל', וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר 'מִי יָקוּם לִי עִם 35 מְרֵעִים מִי יִתְיַצֵּב לִי עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן'. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, 'מִי יוֹדֵעַ פֶּשַׁע דָּבָר'. וְרַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, 'הַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא'. וְרַב 36 נַחְמָן אָמַר, 'וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה וְגוֹ'". כְּמַלְיוֹן אָמַר, 'וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה', סְפָרָא רַבָּה דְּיִשְׂרָאֵל. תָּנֵיָא רַבִּי אֶלְיְעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר, שְׁנַיִם עָשָׂר 37 מִיל עַל שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל, בְּנֶגֶד מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, בַּת קוֹל מְשַׁמַּעַת וְאוֹמֶרֶת 'וַיָּמָת מֹשֶׁה' סְפָרָא רַבָּה דְּיִשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים לֹא מֵת מֹשֶׁה, 38 כְּתִיב הָכָא 'וַיָּמָת שָׁם', וּכְתִיב הָתָם 'וַיְהִי שָׁם עִם ה'", מַה לְּהַלָּן עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ, אַף כָּאן עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ. 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי בְּאֶרֶץ 39 מוֹאָב מוּל בֵּית פְּעוֹר' אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, סִימָן בְּתוֹךְ סִימָן, וַאֲפִילּוּ הָכִי 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ', וּכְבָר שָׁלְחָה מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, אֹצֶל

אומר. פי' ר"ח אית דאמרי מלאך ואית דאמרי שם רחם. ערוך: מפני

וְהַיְינוּ הַנִּיחוּ בָּנָיו אֶת שֶׁאֵר הָעָם לְהִתְעַסֵּק בּוֹ וְהָכְתִיב בִּשְׁכֶם וַיְהִיוּ לִבְנֵי יוֹסֵף בִּשְׁכֶם וְלֹא עַל יְחִידִים, אֶלָּמָא בִּנְחִילָתָם קְבָרוּהוּ דִּכְתִיב עֲלֵיהֶן: אֲמָרוּ. בָּנָיו בְּעַצְמָם, הַנִּיחוּ לוֹ שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בּוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל: כְּבוֹדוֹ בִּמְרוּבִּים יוֹתֵר מִבִּמְוּעָטִין. וְיִשְׂרָאֵל אָמְרוּ בְּעַצְמָם בְּעוֹד מֹשֶׁה קַיָּם, הַנִּיחוּ שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בּוֹ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ, כְּבוֹדוֹ בִּגְדוֹלִים יוֹתֵר מִבִּקְטַנִּים: מִשֶּׁכֶם גְּנָבוּהוּ. בְּדִכְתִיב וַיִּשְׁלְחוּהוּ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֹא שְׁכֶמָה, וְשָׁם הָיוּ רוֹעִין, וְדוֹתָן אֹתָם מָקוֹם. וְהָאי דִּכְתִיב (שם) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה וְגוֹ', כָּךְ אָמַר לוֹ, אַתָּה אוֹמֵר אֶת אַחֵי אֲנִכִי מְבַקֵּשׁ, סְעֵ מִן הַאֲחָזָה הַזֹּאת וְאֵין מַחֲזִיקִין עַצְמָן בְּאֶחָיו לָךְ. כִּי שְׁמַעְתָּ אוֹמְרִים נַלְכָה וְנִבְקֹשׁ דְּתוּת וְדִינִין הֵיאַךְ לְהַמִּיתוֹ אִם יָבֹא אֲצִילֵנוּ: הָבָא כְּתִיב וַיִּקַּח מֹשֶׁה. וְלֹא שֶׁאַר הָעָם, אֶף מוֹדִירִין אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ. מִן הַשָּׁמַיִם לְמִתְאַוֵּי וְאֵינוּ גּוֹמֵר, אֶלָּא אִם כֵּן נֶאֱנַס כְּמֹשֶׁה שֶׁמֵּת בְּעַבְר הַיַּרְדֵּן: וַיּוֹרֶד יְהוּדָה. שֶׁהוּא הַתַּחְתּוֹן בְּהַצָּלַת יוֹסֵף שֶׁבְּאֶמְצַע מַה בֵּצַע וְלֹא גָּמַר: נִקְרָא יוֹסֵף עֲצֻמוֹת בְּחַיָּיו. שֶׁנֶּאֱמַר וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמוֹתַי מִזֶּה וְעִדּוּמִי חִי: שֶׁהוֹרִיד אֶצְטַגְנִינֵי פַּרְעֹה מִגְּדֻלָּתָן. כְּשֶׁפָּתַר אֶת הַחֲלוֹם וְהֵם לֹא יָדְעוּ לְפָתְרוֹ: לְמִשְׁכֶּבוֹ זְכוֹר מִתּוֹךְ יָפְיוֹ: פַּרְעֹה. הַיְינוּ סְרוּס יְחִזְקִי: בָּא גַּבְרִיאֵל וְסִרְסוֹ לֹא גֹּרֶס: בָּרֵךְ בִּשֵּׁר. אֶת בְּנֵי מַחְלוֹקוֹתוֹ, רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי. וְהַקָּבֵ"ה מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים כְּחוּט הַשְּׂעָרָה וְנַעֲנָשׁ בְּאוֹתָהּ מִדָּה: רַב יֵשׁ לָךְ. הַגִּיעַ מַלְכוּתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, וְאֵין לְךָ מַלְכוּת נוֹגַעַת בַּחֲבֵרְתָּהּ: ד"א רַב לָךְ. אַל תִּרְבֶּה בְּבַקָּשָׁה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הָרַב כַּמָּה קָשֶׁה שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְתַלְמִיד, וְתַלְמִיד כַּמָּה סִרְבָן, מִפְּצִירוֹ. וּלְשׁוֹן חֲכָמִים הוּא כָּךְ, הָיָה מְסָרְבָן בּוֹ לִשְׁא אֶת בַּת אֲחוֹתוֹ בַּנְּדָרִים (ל' כג:), הָיָה מְסָרְבָן בּוֹ שֶׁיֹּאכַל עִמּוֹ בְּשַׁבְּעוֹת (קף כג:): לְפוּם גְּמָלָא שִׂיחְנָא. לְפִי כֹּחַ הַגְּמַל מַרְבִּין בְּמַשָּׂאוֹ, אַף כָּאן לְפִי צִדְקָתוֹ מַרְבִּיקוֹ אַחֲרָיו: הַיּוֹם מְלֹאוּ. בְּיוֹם זֶה נוֹלַדְתִּי: לֹא נָם לֵיחֹה. לֹא בָּרַח לְחַלּוֹחִית כֹּחוֹ: דִּיוֹ וּזְנֵי. שְׁנֵי חֲבֵרִים הָיוּ, בְּהִתְחַלֵּת הַיּוֹם לִמְשָׁה וְסוֹפוֹ לִידוֹשְׁעַ: בְּכַנְפֵי הַשְּׁכִינָה. בְּכַנָּף לְבוּשׁ הוֹדוֹ: מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים. לְהוֹכִיחָם לִשְׁמִי: פֶּשַׁע דָּבָר. שֶׁהָיָה יוֹדֵע לַעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה בֵּינֵי וּבֵין בְּנֵי: כְּמַלְיוֹן. שֵׁם חָכָם: סִימָן בְּתוֹךְ סִימָן. כְּלוֹמַר סִימָנִים הַרְבֵּה, בָּאָרֶץ מוֹאָב בְּגֵיא מוּל בֵּית פְּעוֹר, וְאַעפ"כ לֹא יָדַע וְגוֹ':

גמטרא

גְּמָ׳ מוֹשֵׁל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר קוֹמוֹ דּוּכוּס וְשַׁלְטוֹן, וְחֶבְרוֹ רִיזְחוֹן קוֹרְטוֹן גַּסְטְרָא (בְּרֵאשִׁית מ״ג כ״ג): **וַיְבָרֶךְ אֶלֹהִים אֶת יִצְחָק.** נִיחֲמוּ עַל אֲבִיו וּבֵרְכוּ בִּרְכַּת אַבְרָהָם: **הַבָּא מִן הָעוּר.** שֶׁל עֵמֶר הוּא: **שֶׁהֶעוּר נָתְנָה מִמֶּנּוּ.** שֶׁל פִּשְׁתָּן שֶׁאָרְגָה לוֹבֵשׁ קְמוֹן לְעוּרוֹ: **תְּחִלָּתוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים.** הִלְבִּישׁ עֲרֻמִּים: **וְלִפּוֹתָעִים יַפְנִיעַ.** בְּשָׁבִיל פּוֹשְׁעִים הַפְּגִיעָנִי, הֶעָרִיךְ.

הַדָּרָן עָלָךְ הַמְקַנֵּא

הָיָה מֵבִיא אֶת מִנְחָתָהּ. הַבַּעַל, בִּדְכְתִיב וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ וְגוֹ׳ (וַיִּקְרָא ה׳ ו׳): **כִּפִּיפָה מִצְרִית.** סַל שֶׁל נִצְרֵי דָּקָל, זְרָדִים שְׁגוּדְלִין סָבִיב הַדָּקָל: **בְּרֵי לְיַגְעָה.** בְּגִמְרָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא: **תְּחִלָּתָן וְסוֹפָן.** הַשְׁתָּא מַשְׁמַע בְּשֶׁמְבִיאָה מִבֵּיתוֹ מְבִיאָהּ בִּכְלֵי שָׁרֵת, **וְסוֹפָהּ בִּכְלֵי שָׁרֵת.** קֹדֶם קְמִיצָה: **כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה.** כְּדִכְתִיב וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבוֹנָה (וַיִּקְרָא ב׳ ו׳), וּלְקַמְּיהּ פָּרִיךְ וְהָאֵיכָא מִנְחַת חוֹטֵא, וְוֹ׳ אֵינָהּ טְעוּנָה. דִּכְתִיב בָּהּ לֹא יָצוּק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְגוֹ׳ (וַיִּקְרָא ה׳ י״א): **בְּאוֹת מִן הַחִטִּין.** דִּכְתִיב סֹלֶת חִטִּים תִּעָשֶׂה אוֹתָם (שְׁמוֹת כ״ט ב׳): **מִנְחַת הָעֹמֶר בָּאָה מִן שְׂעוֹרִים.** בְּמַסֶּכֶת מְנָחוֹת (דַּף ס״ח ב׳) יְלִפִינַן לָהּ מִקְּרָאֵי: **בָּאָה גָּרִישׁ.** דִּכְתִיב גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֶת מִנְחַת בְּכוּרֶיךָ (וַיִּקְרָא ב׳), וּבְמַסֶּכֶת מְנָחוֹת (דַּף ס״ו ב׳) אָמְרִינַן בְּמִנְחַת הָעֹמֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר: **גָּרִישׁ.** בַּשְּׂעוֹרִים מְבֻקָּר שֶׁבּוֹ, מְנֻפָּה בְּי״ג נְפָה בְּעִין סֹלֶת חִטִּים: **קֻמְּח.** הַכֹּל מְעוֹרָב כְּמוֹ שֶׁנִּטְחַן: **גמ׳ וְכָל כָּךְ לָמָּה.** לְמָה אָנוּ טוֹרְחִין לְיַגְעָנוּ: **עַל עוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ.** שֶׁאִם זָנְחָה עֲבֵרָה עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם וְרָצָה שְׁתוֹדָה שֶׁלֹּא תִּיבָּדֵק, **לְקַבֵּר.** הַאי תָּנָא דְּאָמַר מְשׁוּם דִּדְחָקָה הוּא:

משקה

גְּמָרָא שֶׁל בֵּית פְּעוֹר, הָרַאנוּ הֵיכָן מֹשֶׁה קְבוּר. עָמְדוּ לְמַעְלָה, נִדְמָה לָהֶם לְמִטָּה. לְמַטָּה, נִדְמָה לָהֶם לְמַעְלָה, נָחֲלְקוּ לְשִׁתֵּי כִּיתּוֹת, אוֹתָן שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה, נִדְמָה לָהֶן לְמִטָּה. לְמַטָּה, נִדְמָה לָהֶן לְמַעְלָה, לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר ׳וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ׳. רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, אַף מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן קְבוּר, פְּתִיב הָכָא ׳וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ׳, וּכְתִיב הָתָם ׳וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים׳. וְאָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִפְּנֵי מָה נִקְבַּר מֹשֶׁה אֵצֶל בֵּית פְּעוֹר, בְּדֵי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְּעוֹר. וְאָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מָאי דִּכְתִיב ׳אַחֲרֵי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ׳, וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לְהַלֵּךְ אַחַר שְׁכִינָה, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר ׳כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא׳, אֶלָּא לְהַלֵּךְ אַחַר מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה הוּא מַלְבִּישׁ עֲרוּמִים, דִּכְתִיב ׳וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם׳, אַף אַתָּה הַלְבֵּשׁ עֲרוּמִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּיקֵּר חוֹלִים, דִּכְתִיב ׳וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ בְּאֵלוֹנֵי מַמְרֵא׳, אַף אַתָּה בַּקֵּר חוֹלִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִיחֵם אֲבֵלִים, דִּכְתִיב ׳וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ׳, אַף אַתָּה נַחֵם אֲבֵלִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָבַר מֵתִים, דִּכְתִיב ׳וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּנָי, אַף אַתָּה הַלְוֵה מֵתִים. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל, חַד אָמַר דָּבָר הָבָא מִן הָעוֹר, וְחַד אָמַר דָּבָר שֶׁהֶעוֹר נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ. דְּרַשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל, תּוֹרָה תְּחִלָּתָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים, וְסוֹפָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים. תְּחִלָּתָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים, דִּכְתִיב ׳וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם׳, וְסוֹפָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים, דִּכְתִיב ׳וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּנָי. דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל, מִפְּנֵי מָה נִתְאַוָּה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ לִיכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכִי לֶאֱכוֹל מִפְּרִיָּהּ הוּא צָרִיךְ, אוֹ לִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ הוּא צָרִיךְ. אֶלָּא כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה, הַרְבֵּה מִצְוֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מִתְקַיְּימִין אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶפְנֶם אֲנִי לָאָרֶץ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּימוּ כּוּלָּן עָלַי יָדַי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּלוּם אַתָּה מְבַקֵּשׁ אֶלָּא לְקַבֵּל שָׂכָר, מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִילּוּ עֲשִׂיתָם, שֶׁנֶּאֱמַר ׳לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָרַבִּים, וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל, תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ, וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה, וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא, וְלַפּוֹשְׁעִים יַפְגִּיעַ׳, ׳לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָּרַבִּים׳, יָכוֹל כָּאֲחֵרוֹנִים וְלֹא כָּרִאשׁוֹנִים, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל׳ כַּאֲבוֹתָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁהֵן עֲצוּמִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת. ׳תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ׳, שֶׁמָּסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְאִם אֵין מְחֵנִי נָא וגו׳״. ׳וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה׳, שֶׁנִּמְנָה עִם מֵתֵי מִדְבָּר. ׳וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא׳, שֶׁכִּפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגֶל. ׳וְלַפּוֹשְׁעִים יַפְגִּיעַ׳, שֶׁבִּיקֵּשׁ רַחֲמִים עַל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְאֵין ׳פְּגִיעָה׳ אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי׳:

הדרן עלך המקנא

מבי״א את מנחתה. אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין שהרי כך סדר הפרשה קינא לה ונסתרה מעלה האשה ומביא את מנחתה הכהן מביא פיילי של חרס ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד האשה בשער נקנר ואוחז בבגדיה וסותר את שערה ונותן את המנחה על ידיה וביד הכהן מים המרים ומשביע ואומנה עמה וכותב את המגילה ומוחק ומשקה ונוטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר ולא ידעינן למה שינה התנא הסדר ואם סדר התנא דוקא או סדר הפרשה:

כדי ליגעה. שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שייך למימר דדריש טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן מינה מידי דמרבי מיניה וקרא כתיב בהו דכולל הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים זהו הטעם של פסוק הואיל וטעמו בשביל כך איכא דוקא בגון לא תחבול בגד אלמנה משמע בין עניה ועשירה וקאמר ר״ש טעמא דקרא שאם אתה משכון אותה אתה משיא לה שם רע בשכיונותיה מתוך שאתה משיב לה העבוט ונאמר עניה דוקא אין ממשכנין אותה (ב״מ קי״ג:).

משקה

בָּנַי, אַף אַתָּה קְבוֹר מֵתִים: **בָּתְנוֹת עוֹר׳ רַב וּשְׁמוּאֵל,** חַד אָמַר דָּבָר הָבָא מִן הָעוֹר, וְחַד אָמַר דָּבָר שֶׁהֶעוֹר נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ. דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל, תּוֹרָה תְּחִלָּתָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים, וְסוֹפָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים. תְּחִלָּתָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים, דִּכְתִיב ׳וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם׳, וְסוֹפָהּ גְּמִילוּת חֲסָדִים, דִּכְתִיב ׳וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּנָי׳. דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל, מִפְּנֵי מָה נִתְאַוָּה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ לִיכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכִי לֶאֱכוֹל מִפְּרִיָּהּ הוּא צָרִיךְ, אוֹ לִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ הוּא צָרִיךְ. אֶלָּא כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה, הַרְבֵּה מִצְוֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מִתְקַיְּימִין אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶפְנֶם אֲנִי לָאָרֶץ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּימוּ כּוּלָּן עָלַי יָדַי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּלוּם אַתָּה מְבַקֵּשׁ אֶלָּא לְקַבֵּל שָׂכָר, מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִילּוּ עֲשִׂיתָם, שֶׁנֶּאֱמַר ׳לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָרַבִּים, וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל, תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ, וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה, וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא, וְלַפּוֹשְׁעִים יַפְגִּיעַ׳, ׳לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָּרַבִּים׳, יָכוֹל כָּאֲחֵרוֹנִים וְלֹא כָּרִאשׁוֹנִים, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל׳ כַּאֲבוֹתָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁהֵן עֲצוּמִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת. ׳תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ׳, שֶׁמָּסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְאִם אֵין מְחֵנִי נָא וגו׳״. ׳וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה׳, שֶׁנִּמְנָה עִם מֵתֵי מִדְבָּר. ׳וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא׳, שֶׁכִּפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגֶל. ׳וְלַפּוֹשְׁעִים יַפְגִּיעַ׳, שֶׁבִּיקֵּשׁ רַחֲמִים עַל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְאֵין ׳פְּגִיעָה׳ אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי׳:

הַדָּרָן עָלָךְ הַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ

הָיָה מֵבִיא - פֶּרֶק שֵׁנִי

מִשְׁנָה. הָיָה מֵבִיא אֶת מִנְחָתָהּ בְּתוֹךְ כְּפִיפָה מְצָרִית וְנוֹתֵנָהּ עַל יָדֶיהָ כְּדֵי לְיַגְּעָהּ. כָּל הַמְּנָחוֹת תְּחִילָּתָן וְסוֹפָן בִּכְלֵי שָׁרֵת, וְוֹ׳ תְּחִלָּתָהּ בִּכְפִיפָה מְצָרִית וְסוֹפָהּ בִּכְלֵי שָׁרֵת. כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, וְוֹ׳ אֵינָהּ טְעוּנָה לֹא שֶׁמֶן וְלֹא לְבוֹנָה. כָּל הַמְּנָחוֹת בָּאוֹת מִן הַחִטִּין וְוֹ׳ בָּאָה מִן הַשְּׂעוֹרִין. מִנְחַת הָעֹמֶר אַף עַל פִּי שֶׁבָּאָה מִן הַשְּׂעוֹרִין, הִיא הָיְתָה בָּאָה גָּרִישׁ, וְוֹ׳ בָּאָה קֻמָּח. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כֻּשֵּׁם שֶׁמַּעֲשֶׂיהָ מַעֲשֶׂה בְהֵמָה כָּךְ קָרְבָּנָהּ מַאֲכַל בְּהֵמָה. **גְּמָרָא** תַּנְיָא אַבָּא חָנִין אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, (וְכָל כָּךְ לָמָּה) כְּדֵי לְיַגְּעָהּ כְּדֵי שֶׁתַּחְזוֹר בָּהּ. אִם כָּבְכָה חַמָּה תּוֹרָה עַל עוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ, קַל וָחוֹמֶר עַל עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ. וּמַאי מִשּׁוּם דְּחָקָה הוּא, דֵּילְמָא כִּי הֵיכִי דְּלֹא תִּיפּוֹחַ מְגִילָה, קָסָבַר

משקה

תוספות

רש"י

משקה. המים ואח"כ מקריב מנחתה, ופלוגתא היא בפרק היה נוטל (לקמן דף יט:), ומיהו כל זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת, דתניא מזבח עון, ואע"פ ששתתה מניחין אותה בידה כדי ליגעה ותזדה, והשתא דראי משום חסיון הוא, דאי משום מגילה הא אימחיקא ליה: קלות. כעין סלים, אדם מביא מנחתו לעזרה מתוך ביתו בקלתות וכו': ונותנה. בעזרה בכלי שרת, קס"ד שצריך לתתה ע"מ כן שיהא דעתו שיקדשנה הכלי: ומניחה. מגיע את הכלי לקרן מערבית דרומית. ולקמן ילוף ליה מקרא: וידוי. לקמן מפרש מאי היא ואומאי תיסק אדעתיה דנגעי טפי: ומסלק הלבונה לצד אחד. בתוך הכלי עצמה, ולקמן מפרש טעמא דכלה מתניתא: שנתרבתה שמנה. ממקום שהיא נבללת יפה בשמן: ונותנו לכלי שרת. שני, ולקמן מפרש טעמא: על גבי האשים. על האש: לתן לתוכה. לתן לתוך השיריים: בכלים הראויין לכלי שרת. אם היה מקודש: רבי יוסי. ובמנחות) ובמסכת סכה יליף טעמא בפרק החליל (דף כ:) בחשובין. בכלי עץ חשובין: הקריבהו נא לפחתך. סיפא דקרא, הזירעך או הישא פניך: אין מקדשין אלא מדעת. שהנותנו בהן צריך שיתננו לשם כך. ת"ח הרי מנחה קדושה ועומדת שהקדישה בפה, קדשת פה אינה אלא קדשת דמים ואינה קדשת הגוף, ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה, ואם נטמאת נפדית. קדשה בכלי קדשה קדשת הגוף ונפסלת בטבול יום ובלינה ואין לה פדיון: נותנה לקדשה. התורה הצריכתו לתנו בכלי שרת כדי שיקדשנה הכלי ואפלא אינו מתכוון לכך: ונותנו עליה. הזר שמן ולבונה ואין צריך נתן לכך, דכתיב ויצק עליה שמן וגו' והדר והביאה אל בני אהרן וגו': ואת תורת המנחה. כל המנחות במשמע: הקרב אותה בני אהרן וגו' יכול במעלה. יגיענה לדפן מערבי של מזבח, דהיינו לפני ה', שההיכל במערב והמזבח בחוצר ל"ב אמה רחבו ממצע באמצע העזרה, וכן ההיכל ממצע באמצע העזרה זה מול זה ל"ב אמה ההיכל כלים בגגד זזיות הפתוחות ד' אלעזר אומר בו'. דורשו למקרא בעגין אחר, וקר דורשו, מתוך שנאמר לפני ה' אל פני המזבח יכול יגישנה לאחד מהן רצה למערב רצה לדרומה, ת"ל גלה בת:ב: או לדרומה של קרן אמרת. כך תשיבנו: כל מקום שאתה מוצא בו'. דבין ואקשאי לקים את שניהם הוי לא תוקמנה רצה זה עושה רצה

משקה המים ואח"כ מקריב מנחתה ופלוגתא היא בפרק היה נוטל (לקמן דף יט:). דלאחר (שנמחקה) מגילה הא אימחיקא. היה קשה לרבי והאמרי' לעיל (דף ז:) מגילת סתרים אינה נמחקת ונראה דעל כרחך אית לן למימר דר"א לית ליה איזם ששתתה אפי' אחר מחיקת מגילה ומדלא פריך נדה דמשקה ואחר מקריבה אימא דלאחר מחיקה לאלתר היה נוטל המנחה מעל ידיה ש"מ דפשיטא ליה דעד שעת הקרבה היה מניחה על ידיה אם כן למאן דאמר מאיימין עליה ששתתה אית לן למימר דסבירא ליה מקריב מנחתה ואח"כ שותה דכבר נקרבה: טעונה

משקה וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, דְּאִי מִשּׁוּם מְגִילָה הָא אִימְּחִיקָא לָהּ: כָּל הַמְּנָחוֹת כּוּ': וְרַמִינְהוּ, חֲדַר מְנָחוֹת בְּיָצִיד, אָדָם מֵבִיא מִנְחָה מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ בְּקִלָּתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּלִי שָׁרֵת וּמַקְדִּישָׁהּ בִּכְלִי שָׁרֵת, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שַׁמְנָהּ וּלְבוֹנָתָהּ וּמוֹלִיכָהּ אֵצֶל כֹּהֵן, וְכֹהֵן מוֹלִיכָהּ לְצַד אֶחָד וְקוֹמֵץ מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְרַבְּתָה שְׁמָנָהּ, וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ כְּלִי שָׁרֵת וּמְמַלֵּט אֶת הַלְּבוֹנָתָהּ וְנוֹתְנָהּ עַל גַּבָּיו (וּמַעֲלֶה אוֹתוֹ לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ) וּמַעֲלֶהוּ וּמַקְטִירוֹ בִּכְלִי שָׁרֵת וּמוֹלְחוֹ וְנוֹתְנוֹ עַל גַּבֵּי הָאִישִׁים, קָרֵב הַקּוֹמֶץ, שְׁיָרֶיהָ נֶאֱכָלִין וְרִשְׁאִין הַכֹּהֲנִים לְיתֵּן לְתוֹכָהּ יַיִן וְשֶׁמֶן וּרְבָשׁ, וְאֵין אֲפוּיִין אֶלָּא מְלֻחִין. קָתָנֵי מֵיהָא, בִּקְלָתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וּבִקְלָתוֹת שֶׁל זָהָב. אָמַר רַב פָּפָּא, אֵימָא בִּכְלִים הָרְאוּיִין לִכְלֵי שָׁרֵת, מִכְּלָל דִּכְסָפָּא מְצִירִית לֹא חַיְיָא. כְּמַאן, דִּילְמָא כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא כְּלִי שָׁרֵת שֶׁעָשָׂאן שֶׁל עֵץ, רַבִּי פּוֹסֵל וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר. אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אֵימָר דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה בַּחֲשׁוּבִין, בִּפְחוּתִין מִי אָמַר. וְכִי לַיִת לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה 'הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפַחְתֶּךָ': וְנוֹתְנָהּ לִכְלִי שָׁרֵת וּמַקְדִּישָׁהּ בִּכְלִי שָׁרֵת: שַׁמְעָתָא מִינָּהּ, כְּלִי שָׁרֵת אֵין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא מִדַּעַת. אֵימָא, נוֹתְנָהּ בִּכְלִי שָׁרֵת לְקַדְּשָׁהּ בִּכְלִי שָׁרֵת: וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שַׁמְנָהּ וּלְבוֹנָתָהּ: שֶׁנֶּאֱמַר 'וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבֹנָה': וּמוֹלִיכָהּ אֵצֶל כֹּהֵן: דִּכְתִיב 'וְהֵבִיאָהּ אֶל בְּנֵי אַהֲרֹן וְגוֹ'': וְכֹהֵן מוֹלִיכָהּ אֵצֶל מִזְבֵּחַ: דִּכְתִיב 'וְהִגִּישָׁהּ (אֵצֶל) [אֶל] הַמִּזְבֵּחַ': מַגִּישָׁהּ בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית כְּנֶגֶד חוּדָהּ שֶׁל קֶרֶן, וְדִיוּיוֹ. מְנָלָן, דִּכְתִיב 'וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אֹתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לִפְנֵי ה' אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ', וְתַנְיָא, לִפְנֵי ה', יָכוֹל בְּמַעֲרָב, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ'. אִי אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ, יָכוֹל בְּדָרוֹם, תַּלְמוּד לוֹמַר 'לִפְנֵי ה'. הָא בֵּיצַד, מַגִּישָׁהּ בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית כְּנֶגֶד חוּדָהּ שֶׁל קֶרֶן, וְדִיוּיוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, יָכוֹל גַּיְישָׁנָהּ בְּמַעֲרָבָהּ שֶׁל קֶרֶן אוֹ לְדָרוֹמָהּ שֶׁל קֶרֶן, אֲמַרְתָּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא שְׁנֵי מִקְרָאוֹת, אֶחָד מַקְדִּים עַצְמוֹ וּמְקַיֵּם דִּבְרֵי חֲבֵירוֹ, וְאֶחָד מְקַיֵּם עַצְמוֹ וּמְבַטֵּל דִּבְרֵי חֲבֵירוֹ, מְנַיִּחִין אֶת שֶׁמְּקַיֵּם עַצְמוֹ וּמְבַטֵּל חֲבֵירוֹ, וְתוֹפְסִין אֶת שֶׁמְּקַיֵּם עַצְמוֹ וּמְקַיֵּם חֲבֵירוֹ, כְּשֶׁאַתָּה אוֹמֵר 'לִפְנֵי ה'' בַּמַּעֲרָב, בֵּיצַד, תַּלְתָּהּ 'אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' בְּדָרוֹם, כְּשֶׁאַתָּה אוֹמֵר 'לִפְנֵי ה'' בַּמַּעֲרָב. הָא בֵּיצַד, מַגִּישָׁהּ לְדָרוֹמָהּ שֶׁל קֶרֶן. וְהֵיכָן קַיְימָתָהּ, אָמַר רַב אַשִׁי, קָסָבַר רַאי תָּנָא, כּוּלָּהּ מִזְבֵּחַ בַּצָּפוֹן קָאֵי. מַאי וְדִיוּיוֹ, אָמַר רַב אַשִׁי, אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא, תִּיבְעֵי הַגָּשַׁת מִנְחָה גּוּפָהּ, קַמַּשְׁמַע לָן. וְאֵימָא רַבִּי נְמִי, אָמַר קְרָא 'וְהִקְרִיבָהּ אֶל הַכֹּהֵן וְגוֹ' וְהִגִּישָׁהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ' מָה הַקְרָבָה אֵצֶל כֹּהֵן בִּכְלִי, אַף הַגָּשָׁה אֵצֶל מִזְבֵּחַ בִּכְלִי: וּמְסַלֵּק אֶת לְבוֹנָתָהּ לְצַד אֶחָד: כִּי הֵיכִי דְּלֹא תִקְמוֹץ בֶּהָדֵי מִנְחָה, כְּדִרְתַנְיָא קֶמֶץ וְעָלָה בְּיָדוֹ צָרוֹר אוֹ גַּרְגֵּר מֶלַח אוֹ קוֹרֶט לְבוֹנָה פָּסוּל: וְקוֹמֵץ מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְרַבָּה שַׁמְנָהּ: מְנָלָן, דִּכְתִיב 'מִסָּלְתָהּ וּמִשַּׁמְנָהּ' 'מִגָּרְשָׁהּ וּמִשַּׁמְנָהּ': וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ כְּלִי שָׁרֵת וּמַקְדִּישׁוֹ בִּכְלִי שָׁרֵת: לָמָּה לִי, הָא קְדֻשָּׁה חֲדָא זִימְנָא. מִידֵי דַּהֲוָה אַדָּם, דָּם אַף עַל גַּב דְּקִדּוּשְׁתֵּיהּ סַכִּין בְּצַוָּאר בְּהֶמָה, חֲדַר מַקְרִישׁ לֵיהּ בִּכְלִי שָׁרֵת, הָכָא נַמִי לֹא שָׁנָא: וּמְמַלֵּט אֶת לְבוֹנָתָהּ וְנוֹתְנָהּ עַל גַּבָּיו: דִּכְתִיב 'וְאֵת כָּל הַלְּבֹנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה': וּמַעֲלֶהוּ וּמַקְטִירוֹ

זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימתה לפני ה' במערב הא ביצד מגישה לדרומה של קרן. ה"ג לה בת:ב, לדרומה של קרן. ה"ג קיימתה. הלא חוץ לכנגד זזיות ההיכל הוא: קסבר ראי תנא. ר' אלעזר: בליה מזבח בצפון קאי. בחלק צפוני של עזרה, ולית ליה דמזבח מכוון כנגד ההיכל ודכתיב, נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע פתח ההיכל, ולקבל מגישה אל פני המזבח בדרום, ובלבד שיהא קמוך למערב, נמצא מקים את שניהם. וה"ה נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד זזיות ולעפון שיהא דרומו של מזבח כנגד ההיכל הוה מצי לקים את שניהם, דכנגד ההיכל קרינן ביה לפני ה' ובלבד שיגיש קמוך לקרן דהיינו אצל מערב, והא דנקט לשמעת מינה בליה מזבח בצפון קאי, משום דנ' מחלוקת הן בדבר זה, ר' יהודה אית ליה מזבח מכוון כנגד ההיכל ודכתיב בפ"ק דיומא (דף נד:), ור"א בן יעקב אית ליה בליה מזבח בדרום קאי, דאמר צפוני שהוא צד פנוי מבלום, ור' יוסי הגלילי אית ליה בליה מזבח בצפון קאי דכתיב בפ' קדשים קדשים (דף נג:), הלכך לר"א דהכא דשמעית ליה ע"כ דקאמר זזית דרומית של מזבח לפנים מכנגד זזית של ההיכל הוא, ופליג אדר"י ואדר"א בן יעקב, מוקמינן ליה כר' יוסי הגלילי דס"ל דבליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רבינית: מאי וידיו. מאי תיסק אדעתיה דנבעי טפי: מנחה גופה. ולא הכלי שהיא בה אלא יכוף הכלי שיהא נוגע סלת למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסר: סבי. חזי כלי שרת דתניא (ויקרא דף יט:) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן,

מכאן ואילך עבודתן מחנבתן: חדר מקדשי ליה בכלי. שמקבלו בכלי שרת דכתיב וישם באגנות (שמות כה:) ואת כל הלבונה. גבי התקטרת כתיב, דמקטר קמץ ולבונה כי חדדי:

ח"נ וּמְקַטְּרוּ ס"ת. וְלֹא גָּרַס אִטּוּ בִּכְלִי שָׁרֵת מִקְטָר לֵיהּ, וְהָכִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ, מְקַטְּרוּ ס"ד וְהָרֵי עֲדַיִן לֹא מָלְחָהּ וְסִיפָא קָתָנֵי וּמוֹלְחוֹ וְנוֹתְנוֹ עַל גַּבֵּי הָאֲשִׁים, אֶלָּמָא הַשְׁתָּא הוּא דְּמִקְטַר לֵיהּ. **אֶלָּא אֵימָא מְעַלֶּה לְהַקְטִירוֹ בִּכְלִי שָׁרֵת.** כְּלוֹמַר מַעֲלֶה בִּכְלִי שָׁרֵת לְהַקְטִירוֹ לְאַחַר שִׁימְלְחֶנּוּ. **קָרֵב הַקְּמֶץ לְמַר בְּרֵאשׁ** וכו'. קָרֵב הַקֹּמֶץ דְּקָתָנֵי דְּמִתְּחִיל שִׁירִים בַּאֲבִילָה מֵאֵימָת. חָשִׁיב קְרֵיבָה לְהַתִּיר שִׁירִים, לְרַבִּי יוֹחָנָן כְּרֵאשִׁית לֵיהּ מִשְּׁתֵּצֵת הָאוּר בְּרִבּוּי, וּלְרַבִּי חֲנִינָא מִשְּׁתִּשְׁלוֹט בּוֹ וְאֶפִלּוּ מֵעִט: **לְמִשְׁחָה.** גְּבֵי מִתְנוֹת כְּהֻנָּה כְּתִיב (ויקרא ו, יג) זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו לְךָ בְּיוֹם הִמָּשְׁחוֹ, לְמִשְׁחָה: **לֹא תֹאפֶה חָמֵץ** וכו'. אֶפִלּוּ חֲלָקָם שִׁירִים לֹא תֹאפֶה חָמֵץ, דִּדְרִשִׁינַן לֵיהּ הַאי חֲלָקָם דִּכְרֵא נַמֵּי לְפָנָיו אֲלַא תֹאפֶה: **מִנְחַת חוֹטֵא.** הָבֵא עַל חַטָּא דְּמִטְמָא מִקְדָּשׁ וְשִׁבּוּעַת הְעִידוּת וְשִׁבּוּעַת בִּטּוּי, דִּכְתִיב הָתָם וְאִם לֹא תַּשִּׂיג יָדוֹ לְשִׁתֵּי תּוֹרִים וגו' (ויקרא ה, ז) חֵ"ק וכו'. כְּלוֹמַר לֹא קָתָנֵי מִלְּתָא בְּאַגַּפֵּי נַפְשִׁיהּ, אֶלָּא כְּרַבִּי וְרַבָּנַן הָכִי, כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה וּבָאוֹת חִטִּין, כְּלוֹמַר וְשֶׁאֵינָם טְעוּנוֹת בָּאוֹת מִידַּת חִטִּין וּבָאוֹת סֹלֶת, כְּלוֹמַר חֲדָא מִהָנֵי מַעֲלִיוֹתָא אִית בֵּהּ, כֵּיצַד מִנְחַת חוֹטֵא אע"פ שֶׁאֵינָהּ טְעוּנָה **שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר.** לְהָקֵל בְּמִנְחָתוֹ יוֹתֵר מִשְּׁאָר מְנָחוֹת: **חֲצִי חֲלִיבָּה.** כָּל חַטַּאת שֶׁתָּם קָרֵי חַטַּאת חֲלִבּ, דְּתָרֵי חֲלִבּ כְּתִיב בְּכָל חֲלִבּ וְכָל דָּם לֹא תֹאכֵלוּ (ס"ד ג), וּכְתִיב בְּהַרְיָה פָּרָשַׁת חַטָּאת: **נְסָכִים.** סֹלֶת לְמִנְחָה וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ יַיִן וְשֶׁמֶן רְבִיעִית הַהִין בְּמוֹ שֶׁמְּקֻרְבִין לְעוֹלָה וּשְׁלָמִים: **וּמִפְּנֵי מָה אֵינָם טְעוּנִין.** דִּכְתִיב בְּפָרָשַׁת נְסָכִים (במדבר טו) לְפֶלֶא נֶדֶר אוֹ בִנְדָבָה, הָבָא בְּנֶדֶר וּנְדָבָה טְעוּן נְסָכִים, וְאֵין חַטָּאת וְאָשָׁם טְעוּנִים נְסָכִים: **חַטַּאתוֹ וְאַשָּׁמוֹ שֶׁל מְצוֹרָע.** אֵיתְרַבּוּ בְּהַדְיָא לְנַסְּכִים בְּמַסֶּכֶת מְנָחוֹת בְּפֶרֶק שְׁתֵּי מִדּוֹת (דף נא:). **עַל שִׁבְעָה דְּבָרִים נֶגְעִים בָּאִין.** וּמִפָּרָשׁ לְהוּ בְּעֶרְכִּין בְּפֶרֶק יֵשׁ בְּעֶרְכִּין (דף כז:). **מִנְּגְעֵיהּ אִיכַּפַּר לֵיהּ.** יִסּוּרִים וּבִשְׁת שֶׁל נֶגַע בְּפִרְיוֹ לוֹ עַל אוֹתוֹ חֵטְא: **וְכִי קָא מַיְיתֵי קָרְבָּן לְאִשְׁתְּרוּיֵי בְּקָדָשִׁים הוּא דַּמַּיְיתֵי.** שֶׁיֵּשׁ טְמֵאוֹת שֶׁהִצְרִיכָן הַכָּתוּב בְּכַפָּרָה לְהֻתָּרָן, זָב וְזָבָה וְיוֹלֶדֶת וּמְצוֹרָע וְעָזִיר שֶׁנִּטְמָא: **חַטַּאת עָזִיר.** שֶׁמְּבִיא בִּמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָה וְעוֹלָה וּשְׁלָמִים: **עָזִיר חוֹטֵא הוּא.** שֶׁעָצַר מִן הַיַּיִן: **חוֹטֵר.** בּוּטְרִ"ן בְּלַע"ז, וְהוּא שֶׁל זָהָב, וְחוֹתְמִים בּוֹ שְׁנֵי צְוָארֵי חֻלְּיוֹת לְנוּי: דשמעיה

מעונה נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה בנדר ונדבה דא"ל ה"מ בדין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לעונשו להביא קרבן גדול אבל בכור ומעשר אינו בדין:

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים כדאיתא בפרק שתי מדות (מנחות קף נ:) והיכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (קף י.), ובפרק ג' דנזיר (קף יט.). דאף על גב דקרא בנזיר כתיב אגן אפילו נזיר טהור קאמרינן דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעתא קמייתא דנזיר (קף כ:) דתנן אהא נאה הרי זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עביד מילתא דעבידה ואמרינן ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאיידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהכא ודפ"ג דנזיר (קף יט.) לאו כשמואל וסתמא דתמניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (קף יח.), כל הזיעה בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרינן בפ"ק דנדרים (קף י.) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מיירי בנזיר טהור כדפרישית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמ' דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור דלא כשמואל דאידהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמעצר את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור אינו צער מידו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (מ"ז קף יח.) דזיעה בתענית נקרא חוטא ובפרק החובל (ב"ק קף נא:) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע להרע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל בזיעה בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דבריתות (קף ט.) דאמר [חטא] שאין אם מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

וּמְקַטְּרוּ בִּכְלִי שָׁרֵת, בִּכְלִי שָׁרֵת מְקַטְּרוּ לֵיהּ. אֶלָּא אֵימָא, מַעֲלֶהוּ בִּכְלִי שָׁרֵת לְהַקְטִירוֹ: וּמוֹלְחוֹ וְנוֹתְנוֹ עַל גַּבֵּי הָאִישִׁים, דִּכְתִיב ׳וְכָל קָרְבָּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וגו׳״: **קָרֵב הַקֹּמֶץ שִׁירֵיהּ נָאֲכָלִין:** מְנָלָן, דִּכְתִיב ׳וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אַזְכָּרָתָהּ וגו׳״, וּכְתִיב ׳וְהַנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו׳. **קָרֵב הַקֹּמֶץ,** לְמַר בְּרֵאשִׁית לֵיהּ וּלְמַר בְּרֵאשִׁית לֵיהּ, דְּאִיתְּמַר, הַקֹּמֶץ, מֵאֵימָתַי מַתִּיר שִׁירַיִם בַּאֲכִילָה, רַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מִשֶּׁתִּשָּׂלוֹט בּוֹ הָאוּר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִשֶּׁתִּרְצֶת הָאוּר בְּרוּבּוֹ: וְרַשָּׁאִין הַכֹּהֲנִים לֵיתֵּן לְתוֹכוֹ יַיִן וְשֶׁמֶן וּרְבָשׁ. מַאי מַעֲמָא, אָמַר קְרָא ׳לְמִשְׁחָה׳ לִגְרוּדָהּ, בְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹכְלִין: וְאֵין אֲפוּיִין אֶלָּא מֻלְחָמִין, דִּכְתִיב ׳לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם׳, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אֲפִילּוּ חֶלְקָם לֹא תֵּאָפֶה חָמֵץ: **כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה,** וְהָאֵיכָּא מִנְחַת חוֹטֵא, דְּרַחֲמָנָא אָמַר ׳לֹא יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה׳. הָכִי קָאָמַר, כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבָאוֹת מִן הַחִטִּין, וּבָאוֹת סֹלֶת. **מִנְחַת חוֹטֵא,** אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, בָּאָה מִן הַחִטִּין וּבָאָה סֹלֶת. **מִנְחַת הָעוֹמֶר,** אַף עַל פִּי שֶׁהִיא בָּאָה מִן הַשְּׂעוֹרִין, טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבָאָה מִן הַשְּׂעוֹרִין, וּבָאָה קֻמָּח. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בִּדִּין הוּא שֶׁתְּהֵא מִנְחַת חוֹטֵא טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר. וּמִפְּנֵי מָה אֵינָהּ טְעוּנָה, שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּנוֹ מְהוּדָּר. וּבִדִּין הוּא שֶׁתְּהֵא חֲצִי חֲלִיבָּה נְסָכִים, וּמִפְּנֵי מָה אֵינָהּ טְעוּנָה, שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר. וּמִפְּנֵי מָה אֵינָהּ טְעוּנָה, שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּנוֹ מְהוּדָּר. **אֲבָל חַטַּאתוֹ שֶׁל מְצוֹרָע** וַאֲשָׁמוֹ טְעוּנִין נְסָכִים, לְפִי שֶׁאֵין בָּאִין עַל חֵטְא. אֵינִי, וְהָאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עַל שִׁבְעָה דְּבָרִים נֶגְעִים בָּאִין וכו׳. הָתָם, מִנֶּגְעֵיהּ הוּא דְּאִיכַּפַּר לֵיהּ. כִּי מַיְיתֵי קָרְבָּנָן, לְאִשְׁתְּרוּיֵי בְּקָדָשִׁים הוּא דְּקָא מַיְיתֵי. אֶלָּא מֵעַתָּה, חַטַּאת נָזִיר תְּהֵא טְעוּנָה נְסָכִים לְפִי שֶׁאֵינָהּ בָּאָה עַל חֵטְא. **סָבַר** לָהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר, דְּאָמַר נָזִיר נַמִּי חוֹטֵא הוּא: רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כְּשֵׁם כו׳: תַּנְיָא, אָמַר לָהֶן רַבָּן גַּמְלִיאֵל לַחֲכָמִים, סוֹפְרִים, הַנִּיחוּ לִי וְאֵדְרְשֶׁנָּה בְּמִין הַמְּחֻמָּר, רבינו שבתיה גאון במין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמרך בלומר מה מעשיך:

שֶׁבְּעָה דְּבָרִים נֶגְעִים בָּאִין וכו׳. הָתָם, מִנֶּגְעֵיהּ הוּא דְּאִיכַּפַּר לֵיהּ. כִּי מַיְיתֵי קָרְבָּנָן, לְאִשְׁתְּרוּיֵי בְּקָדָשִׁים הוּא דְּקָא מַיְיתֵי. אֶלָּא מֵעַתָּה, חַטַּאת נָזִיר תְּהֵא טְעוּנָה נְסָכִים לְפִי שֶׁאֵינָהּ בָּאָה עַל חֵטְא. **סָבַר** לָהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר, דְּאָמַר נָזִיר נַמִּי חוֹטֵא הוּא: רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כְּשֵׁם כו׳: **כְּשֵׁם** שֶׁאֵין מְבִיאִין לַחֲמֵי תוֹדָה וּשְׁתֵּי הַלְּחֶם בְּיוֹם טוֹב, כָּךְ אֵין מְבִיאִין חַטַּאת נָזִיר בְּיוֹם טוֹב. **כְּשֵׁם** שֶׁאֵין מְבִיאִין חַטַּאת נָזִיר בְּיוֹם טוֹב, כָּךְ אֵין מְבִיאִין חַטַּאת עוֹף בְּיוֹם טוֹב. **כְּשֵׁם** שֶׁאֵין מְבִיאִין חַטַּאת נָזִיר בְּיוֹם טוֹב, כָּךְ אֵין מְבִיאִין חַטַּאת בְּהֵמָה

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (מכה קף כג.) לרבי ישמעאל כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר למדירין ומשיבין ולפי המסקנא דיליף ליה מבכלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למדירין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת בין דמי ביור הן מי לא עסקינן שקדש ממנו כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצק מן הדדין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילת דתנן בפ"ק דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין ואפ"ה קתני (שם מ"ב) מים שנחתום מטבל בהן את הגלוסקין פסולין ושהוא מדיח בהן ידיו בשיירין אלמא דלא חשיב מלאכה דהדחת ידים אלא הדחת כלים ומי נחתום כדקתני התם: **ומה** מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי ביור הן ומי ביור כשיירין במי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיהן כשר כדתנן במסכת מקואות פ"ו (מ"ב) דמי צבע אין פוסלין המקוה בשינוי מראה ועוד תימה לרבי מאי שנא דהכא אמר מה מים שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (קף ל:) לא אמסיק בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן: **נתאכמו** והחזירן לתוך כבשן האש מהו. תימה מ"ש תוך מבעיא ליה והכא בפ' לולב הגזול (סוכה קף נ:) קא מבעיא לן ולא אפשיט ועוד מאי שנא מהא דאמר בזבחים פ"ב (קף יח.) בגדי כהונה שהיו מקורעין או מטושטשין ועבד עבודתו פסולה ואפי' הכי אם כיבס כשטוש וגיעול שלהן חוזרו להתירן כדמייתי ברייתא פרק המזבח מקדש (שם קף פח.) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג נתגעלו אין מכבסין אותן לא בנתר ולא באהל ופרכינן הא במים מכבסין אמר אביי ה"ק הוגעו למים מכבסין אותן בנתר אלמא מכבסדכן אותן ולא אמר דנדחו: מ"ר:

והא התם הדרי ומפשטי. פרש"י מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנגעים פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארז ואזוב ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן מלאכה אלמא המלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר גופיה:

לרבות

תּוֹלַעַת שֶׁהִפְשִׁיל בָּהֶן קוֹפְתוֹ לְאַחוֹרָיו פְּסוּלִין. וְהָא הָתָם, הָרֵדִי וּמְפַשֵּׁטִי. הָתָם, דְּאִיקְלוֹף אִיקְלוֹפֵי: נִכְנַס לְהֵיכָל וּפָנָה לִימִינוֹ וְכוּ': מַאי טַעֲמָא, דְּאָמַר מַר, כָּל פִּינּוֹת שֶׁאָתָּה פּוֹנֶה, לֹא יְהוּ אֶלָּא דֶּרֶךְ יָמִין: מָקוֹם הָיָה שָׁם אֲמָה כו': תָּנוּ רַבָּנָן 'וּמִן הָעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה' יָכוֹל יְהֵא מִבַּחוּץ וְיָבִיא, תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן'. אִי בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן, יָכוֹל יַחְפּוֹר בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אֲשֶׁר יִהְיֶה'. הָא בֵּיצַד, יֵשׁ שָׁם, הֵן שָׁם. אֵין שָׁם, תֵּנֵא אִידָךְ, 'וּמִן הָעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה מִתַּקֵּן מִבַּחוּץ וּמַכְנִיס בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן. אִיכְּסֵי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר, לְהָבִיא קַרְקַע שִׁילֹה

בְּקַרְקַע. בְּקַרְקַע"ו: **אי בְּקַרְקַע.** קָא דָרְשִׁינַן וְלֹא כְּתִיב שָׁם עָפָר תִּירוֹשׁ נוֹתֵן לָנוּ לַחְפּוֹר שָׁם בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן, ת"ל אֲשֶׁר יִהְיֶה, וּמִדְּלֹא כְּתִיב וּמִקַּרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח ש"מ לֹא הִקְפִּיד אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה מִנּוּפָז בְּקַרְקָעִית הַמִּשְׁכָּן שְׁעָה אַחַת, הָא כֵּיצַד יֵשׁ שָׁם עָפָר תִּירוֹשׁ הָבֵא מִשָּׁם: **אין שָׁם הֵן שָׁם.** עַל הַקַּרְקָעִית, וְחוֹזֵר וְנוֹטְלוֹ וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ הַפִּיסִּים: **תֵּנֵא אִידָךְ.** פְּלִיגָא אַהָךְ קַמַּיְיתָא, וְתַנְיָא הִיא בְּדִקְתָנֵי בָּהּ פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי, וְהָךְ דְּלֵיעֵל מִיתוֹקְמָא בְּאִיסּוּר בֵּן מִנַּחַם: **[וּ]מִן הָעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה (בַּמִּשְׁכָּן).** מִדְּלֹא כְּתִיב וּמִקַּרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח אֵינוֹ מִקְפִּיד אֶלָּא שֶׁיִּכָּנֵס לְהֵיכָל, מִלְּמַד שֶׁמִּתְבַּזְּרִין וּמִכְנָסִים מִבִּפְנִים לְהֵיכָל וְנוֹתְנִין אֶל הַמַּיִם וְא"צ לְהֵיזִיחוֹ בְּקַרְקַע הַהֵיכָל: **בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן אִיסֵי בֶּן יְהוּדָה יָכוֹל.** בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן לְמֵאי אָתָא כֵּיוָן דִּילְפִינַן מֵאֲשֶׁר יִהְיֶה דְּא"צ לִטְלוֹ מֵעַל גַּבֵּי קַרְקָעִית: **אי"ס בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר לְהָבִיא קַרְקַע בֵּית עוֹלָמִים.** ה"ג לָהּ בְּסִפְרֵי, וְלֹא גָּרֵס לְרִבּוּיֵי בֵּית עוֹלָמִים, דְּשִׁילֹה מִשְׁכָּן הוּא וְלֹא צָרִיךְ לְרִבּוּיָא דְּהוּא עִקַּר הַכְתוּבִים, וּנוֹב וְגִבְעוֹן אֵין מִשְׁכָּן בָּהּ סוֹטוֹת, דְּהָא בָּמָה הֲוָאֵי וְלֹא הָוֵה שָׁם אָרוֹן אֶלָּא מִזְּבֵּחַ הַנְּחוּשֶׁת לְבַדּוֹ וְלֹא קָרְבָה בָּהֶן מִנְחַת סוֹטָה וְלֹא שׁוּם חוֹבַת יְחִיד שֶׁאֵין קָרֵב אֶלָּא זְמַן קְבוּעַ דִּכְאָמַר בְּשְׁחִיטַת קָדָשִׁים (קף קי:), וּבְמְגִלָּה (קף ט:), אֲבָל בֵּית עוֹלָמִים וְלֹא הָוֵה אֶלָּא מִשְׁכָּן וְאָמַר מִשְׁכָּן וְאָמַר וְלֹא מִקְדָּשׁ. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם קָרֵי לֵיהּ בֵּית עוֹלָמִים לְפִי שֶׁאֵין אַחַר קָדְשָׁתוֹ הַתֵּר בְּמָקוֹם אַחֵר וְשׁוּב לֹא שָׁרְתָה שְׁכִינָה בְּמָקוֹם אַחֵר:

אינו צריך. לרבות בית העולמים: **וכה תאמה הגוף לְמקדש,** שאינה במיתת ב"ד אלא ברת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן, שנאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (כי) את משכן ה' טמא (במדבר יט): **לא בל שבן.** שהשווה מקדש ומשכן לבקרקע ולכערה מתוכו: **א"כ מה ת"ל** בקרקע שלא יביא מתוך קפתו, לתוך כלי ויבנים לְהיכל, אלא מקרקעיתו יטול, ואם אין שם יביא ויניח שם (אחר"כ יטלנה) ונתקיים אשר יהיה ונתקיים בקרקע בדרישין לעיל. ובספרי לא תני הכי להך ברייתא, ואומר אני מדרש שני הוא בפנים אחרים: פלוגתא דב"ש ובי"ה בשחיטת חלין (קף פח:) גבי כסוי הדם אלבא דב"ה דאמרי אפר קרוי עפר דכתיב (במדבר יט) ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, וב"ש אומרים עפר שרפה נקרא, עפר סתמא לא אקרי: **הבא בקרקע המשכנו כתיב.** והקרא יחברא הוא, דהא אתרבי מאשר יהיה דאין צריך לחפרו משם, הלכך למעוטי אפר אתא ולמדרש דבעינן דומיא דקרקע המשכנו: **עוקבת.** מקפחת את עקבו מעמדו ועוקרת. גב' מקומות הלכה למשה מסיני באה ועוקרת את הפסוק: **התורה אמרה** בעפר. לענין בסוי הדם, ולא הכשיר דבר אחר: **והלכה בבל דבר.** התנן בסוי הדם, (שם קף לט.) נזיר שגלח בין בזוג בין בתער בין בשפופרת כל שהוא חייב. וא"ת אין זו עקירה אלא תוספת, אינברא עקירה היא, שמלקק אותו על בך, ואסור להסות את ישראל בחנם שהרי אמרה תורה (ויקרא כה) לא יוסיף פן יוסיף. ואע"ג דבכלהו קראי דרשי' בשחיטת חלין (קף פח) ובנזיר (קף כה:) ובגזיר (קף ס:), לר' ישמעאל לא משמע ליה קראי, ודוקא לה דמרבינן מניה לרבות כל דבר דריש ליה בבתיכה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף בדרדשינן לה התם, וכן בלו, אלא אהלכה למשה מסיני סמכינן וקראי אסמכתא בעלמא הוא, הלכך שאר מדרשים רבויין דכל התורה כלה לא חשיב להו ר' ישמעאל בהלכה עוקבת מקרא אלא הני תלת, ובמסכת קדושין ירושלמי מצאתי משנה זו דר' ישמעאל, ואין תער מן השלשה אלא מרצע, והכי תניא התם, התורה אמרה בעפר והלכה בבל דבר המגדל צמחים, התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהך דתער מסתפת הוא: **ואם איתא.** דאפר נמי כשר לישחט נמי דבהא הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, וממשמעותיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל עפר לאו ממשמעותיה מפש נפקא ליה לענין בסוי הדם: **הנא ושיר.** לא חשבינהו לבקרקע מקרקעין בלאחר מועד שבגלגל ואין חילוק ביחיד אלא במתו שבראש גגו והשתא הרצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוה:

שילה נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם אומר: אינו צריך ומה בטומאה קלה, לא חלק הכתוב, בטומאת אשת איש חמורה, לא כל שכן? אם כן מה תלמוד לומר "בקרקע המשכנו"? שלא יביא מתוך קופתו אינבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אלא בא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיכרי "עפר", הכא "בקרקע המשכנו" כתיב, או דילמא האי "בקרקע המשכנו" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאתי תא שמע, דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה סקר בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי: תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר? שייר מזורע. דתניא "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו" כל, "את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו" פרט, "ואת כל שערת יגלח" חזר וכללו: כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בענין הפרט: מה פרט מפורש במקום פנוי שער ורואה, אף כל מקום פנוי שער ורואה. מה רבי? רבי שער תרגלים. מאי מיעט? מיעט בית השחי ידכויליה גופיה. והלכתא מגלח בדלעת, דתנן בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: כי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פפא אמר כי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוסיף היא. רב אשי אמר, הא מתניתא מני? ר' ישמעאל היא, דדריש כללי ופרטי,

לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סוטות משום דהוי מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (זבחים ל' קף) כל שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד ואין חילוק ביחיד אלא במתו שבראש גגו והשתא הרצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוה:

ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטריך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (קף כ:) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הבא נמי נימא הכי ובריש מסכת שערובין (קף ב.) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן ואע"ג דושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב ולפי גירסת הספר הזה אתי שפיר דהוי מצי למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך אלא משכן נוב וגבעון ובית עולמים נקט אגב שיטפיה אבל ר"י פירש דאי איצטריך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע הייכא דאיכא קרקע לאפוקי בית העולמים דהוואי רייצפה ולא מסתברא משום דמרבויא דקרקע מרבינן בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה צריך למיכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טרף בקלפי (זבחים קף מה.) דמייתי בריייתא וכל אדם לא יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלמא דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (קף כ.) אמר דבית העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל מועד האהל ומקדש איקרי משכן וכן בפרק הוציאו לו (זבחים קף נב.) רב ששת אמר אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל ובסוה: **ואם** איתא ליחשב נמי דאה. תימה היכי מצי למיפשט מדר' ישמעאל והא סבירא ליה בבית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמיבעיי ליה אלא אליביה דר"א ור"ש ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהכא בקרקע כתיב:

תנא ושייר. ואי קשיא היכי מצי למימר תנא ושייר והא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (קף יט:) גבי הענקה וכי תימא הכא נמי תנא ושייר והא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא ביון דנתה למניינא דוקא הוא משום דקתני בסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן בו' ואם איתא דמיתת האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה באשה:

מאי

שילה נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם אומר: אינו צריך, ומה בטומאה קלה, לא חלק הכתוב, בטומאת אשת איש חמורה, לא כל שכן? אם כן מה תלמוד לומר "בקרקע המשכנו"? שלא יביא מתוך קופתו אינבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אלא בא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיכרי "עפר", הכא "בקרקע המשכנו" כתיב, או דילמא האי "בקרקע המשכנו" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאתי תא שמע, דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה סקר בכל דבר, התורה אמרה ב"תער" והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי: תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר? שייר מזורע. דתניא "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו" כל, "את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו" פרט, "ואת כל שערת יגלח" חזר וכללו: כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בענין הפרט: מה פרט מפורש במקום פנוי שער ורואה, אף כל מקום פנוי שער ורואה. מה רבי? רבי שער תרגלים. מאי מיעט? מיעט בית השחי ידכויליה גופיה. והלכתא מגלח בדלעת, דתנן בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: כי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פפא אמר כי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוסיף היא. רב אשי אמר, הא מתניתא מני? ר' ישמעאל היא, דדריש כללי ופרטי,

כדלעת

מקומות: **שיר מצורע.** בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגו' והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו זרועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק כדלעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוע שיער הרבה, למעוטי זרועותיו ושוקיו שאינו מכנס ונראה. למעוטי בית השחי: **שיער הרגלים.** דאותו מקום, ולשנא מעלייתא נקט: **והלכה מגלח בלו בדלעת.** אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: **בדרבנן.** במסכת נגעים (פ"ד מ"ב) לחקיק. גלגלת בלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט:): **מעביר תער על כל בשרו.** ה"נ **והיה ביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה.** ולא גרסינן יגלחנו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלמא שניה נמי כדלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: **אמר רב** נחמן בר יצחק. מצורע לא שייירא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון סתר תער תער בכתיב בהדיה והלכה עוקבת מוסקת על המקרא: **רב אשי אמר הא** מתניתא. דקתני מקום כנוס שער ונראה: דדריש. כל התורה כלה בכללי ופרט דרבי ישמעאל שמש את רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גם זו שהיה דורש את כל התורה ברבויי ומיעוטי, ובכר פירשתי בס' משמעות כלל ופרט ורבוי ומיעוט וחלוקן במסכ' סנהדרין בפ' החליל (קף כ:):

כדלעת

מאי הוה עלה. תימה מאי קא בעי כיון דלאו שיורא הוה אם כן תפשוט וי"ל דלא איתבריר להו האי דשיירא אי משום טעמא כדפרי' ולאו שיורא הוא אי משום דתנא נחת לשיורא: **מביא** מים שהם צפור ניכר בהם וכמה רבינית ורבנן הוזא לגופיה. קשיא לרבי הבא אמר דרבנן פליגי עלה ובפ' ג' מינין (מיר קף ל"ת) קא חשיב ליה בהדי עשר רבינעות מחמש חיזוריתא וקא פריך התם ותו ליבא והא איבא ומייתני מתניתין דהכא היה מביא פילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא מיירי והא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא חשיב ליה ונראה דהא פלוגתא דהכא לא דמיא לפלוגתא דמייתי התם כגון נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים ור' יוסי דפליג התם בפ"ק דמסכת ידים (מ"ל) ואמר לא סגי ליה לשנים ברבינעת דבעי לאחרון נמי רבינעת וכן במתניתין היה מביא פילי של חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה ברבינעת וכן גבי ביטול מי רגלים דקאמר תנא קמא כל שהוא אבל הכא רבנן מודו בפחות מרבינעת לא אפשר ואי בעי סגי ברבינעת מיהו לכתחילה מביא חצי לוג כדתנן ברישׁ פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד מטהרין את המצורע היה מביא פילי של חרס חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים חיים והא דתנן בפ' שתי מדות (מעות קף פת.) רבינעת מה היתה משמשת ברבינעת מים למצורע ר' שמעאל היא: **מביא** מים שהם ניכר בהם וכמה רבינעת. וא"ת וכי אינו ניכר ביותר מרבינעת והא תנן בפ"ו דמסכת מקואות (מ"ח) ומייתי לה בגמרא בכמה דוכתי בשילהי פ"ק דשחיטת חולין (קף כ:) ובפ"ק דמכות (קף ג:) ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין אלמא דאפילו יין ניכר בג' לוגין וכ"ש דם דסומק טפי י"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולאו בשינוי מראה דעלמא (מ"ר) והשתא לא תיקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מהא דקאמרינן בהקומץ רבה (מנחות קף כ:). ופרק גיד הנשה (חולין קף ל"ח) לרבי יהודה דיליף למין במינו דאינו בטל ממאני דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה משל שעיר אלמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דהוה מין שלא במינו והדבר ידוע שהמים מרובין על הדם ואפילו הכי כתיב בהם ר"ל בין למתשמשותו ניכר הרי הוא בעין: **קתנה** ונדחית מפני המים מהו. תימה אליבא דמאן קא מיבעיא ליה אי לרבי ישמעאל פשיטא דפסול דהא בעי שיהא דם צפור ניכר ואי לרבי אי לרבנן הא לא קפדי אהיכר מים ונראה דהא בעיא לא לשון ספיקא אלא שהיה תמיה על דברי ר' ישמעאל דאמר רבינעת לעולם דם צפור ניכר בהן והא פעמים שאין דמים ניכרין כגון אותו כגון קטנה ופעמים שאין דמים ניכרין כגון גדולה והיכי קים לרבנן לשערויה בצפור שיהא דמה ניכר לעולם ברבינעת דומיא דפ"ק דר"ה (קף י:). דאמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא מי קים לרבנן בין שליש לפחות משליש אמר ליה לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו': **שינה** הכתוב במשמעו. תימה לרבי וכי שינוי הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מלכים כ כג) וישרוף אותה בנחל קדרון וידק לעפר וכן ואבות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (דכריס ט) וי"ל אותן שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין בתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות שריפתה לאפר אע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם בראיתא בספרי ובדתנן בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימה וכי מפני כך שינה והאמר בפרק ביסוי הדם (חולין קף פת:) דלכך שינה אליבא דר"ה ללמד שאפר נקרא עפר וי"ל דתרתי שמע מינה:

האלות

בְּדַלְעָת מַנִּי: ר' עֲקִיבָא הִיא, דְּדָרֵישׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי. **דְּתַנְיָא "וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ" רִיבָּה. "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקַן וְאֶת גַּבַּת עֵינָיו" מִיעֵט. "וְאֶת כָּל שְׂעַר" וְגַלַּח" חָזַר וְרִיבָּה. רִיבָּה וּמִיעֵט וְרִיבָּה, רִיבָּה הַכֹּל. מַאי רִיבָּה? רִיבָּה דִּכְוּלֵּיהּ גּוּפֵיהּ, וּמַאי מִיעֵט? מִיעֵט שֶׁיָּעֵר שֶׁבְּתוֹךְ הַחוֹטֶם, מַאי הֲוֵי עֲלָהּ? תָּא שְׁמַע אָמַר רַב הוּנָא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: אֵין שָׁם עָפָר מֵבִיא רָקְבּוּבִית, יָרָק, וּמְקֻדָּשׁ. וְלֹא הִיא, רָקְבּוּבִית יָרָק הוּא דַּהֲוַאי עָפָר, אֲפִר לָא הֲוַאי עָפָר: כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה עַל הַמַּיִם: תָּנוּ רַבָּנָן, שְׁלֹשָׁה צְרִיכִין שֶׁיֵּרָאֶה: עָפָר סוֹטָה וְאֵפֶר פָּרָה וְרוֹק יְבָמָה. מִשּׁוּם ר' יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ: אַף דַּם צִפּוֹר: מַאי טַעְמָא דר' יִשְׁמָעֵאל? דִּכְתִיב: "וְטָבַל אוֹתָם בְּדַם הַצִּפּוֹר", וְתַנְיָא "בְּדַם", יָכוֹל בְּדַם וְלֹא בְּמַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בַּמַּיִם". אִי מַיִם, יָכוֹל בְּמַיִם וְלֹא בְּדָם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בְּדַם". הָא כֵּיצַד מְבִיא מַיִם שֶׁדָּם צִפּוֹר נִיכָּר בָּהֶן, וְכַמָּה? רְבִיעִית. וְרַבָּנָן, הָהוּא לְגוּפֵיהּ, דְּהָכֵי קָאָמַר רַחֲמָנָא: אִטְבְּלֵי בְּדָם וּבְמַיִם. וְר' יִשְׁמָעֵאל, אִם כֵּן, לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא "וְטָבַל בָּהֶם", "בְּדָם וּבַמַּיִם" לָמָּה לִי? לְגִירָה. וְרַבָּנָן, אִי כָּתַב רַחֲמָנָא "וְטָבַל בָּהֶם" הֲוָה אֲמִינָא: הַאי לְחִוּדֵיהּ וְהַאי לְחִוּדֵיהּ, כָּתַב רַחֲמָנָא "בְּדָם וּבַמַּיִם" לְעָרְבָן. וְר' יִשְׁמָעֵאל, לְעָרְבָן קְרָא אַחֲרִינָא כְּתִיב "וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת". וְרַבָּנָן, אִי מַהְהוּא הֲוָה אֲמִינָא לִישְׁחֵטֵיהּ סָמוּךְ לְמָנָא וְנִינְקְטִינְהוּ לְוִורְדִין וּלְקַבְּלֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן, בְּעָא מִינֵיהּ ר' יִרְמְיָה מֵר' זֵירָא: גְּדוֹלָה וּמְדֻחָה אֶת הַמַּיִם, קְמַנָּה וְנִדְחֵית מִמְּפֵי הַמַּיִם, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: לָאו אֲמִינָא לָךְ לָא תַּפִּיק נַפְשָׁךְ לְבַר מֵהִילְכְתָא, בְּצִפּוֹר דְּרוֹר שִׁעוּרוֹ רַבָּנָן, אֵין לְךָ גְּדוֹלָה שֶׁמְּדֻחָה אֶת הַמַּיִם, וְאֵין לְךָ קְמַנָּה שֶׁנִּדְחֵית מִמְּפֵי הַמַּיִם. תָּנוּ רַבָּנָן: הִקְדִּים עָפָר לַמַּיִם פָּסוּל, וְר' יִשְׁמָעוֹן מַכְשִׁיר. מַאי טַעֲמֵיהּ דְּר' שִׁמְעוֹן? דִּכְתִיב: "וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת", וְתַנְיָא, אָמַר ר' שִׁמְעוֹן: וְכִי עָפָר הוּא? וַהֲלֹא אֵפֶר הוּא! שִׁנָּה הַכָּתוּב בְּמִשְׁמָעוֹ לָדוּן הֵימֶנּוּ גְּזֵירָה שָׁוָה, נֶאֱמַר כָּאן "עָפָר", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "עָפָר", מַה לְהַלָּן עָפָר עַל גַּבֵּי מַיִם אַף כָּאן עָפָר עַל גַּבֵּי מַיִם. וּמַה כָּאן הִקְדִּים עָפָר לַמַּיִם כָּשֵׁר, אַף לְהַלָּן הִקְדִּים עָפָר לַמַּיִם כָּשֵׁר. וַהֲתָם מְנָלַן? תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי; כְּתִיב: עָלָיו, אַלְמָא אֲפֵר בְּרֵישָׁא, וּכְתִיב "מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי", אַלְמָא מַיִם בְּרֵישָׁא, הָא כֵּיצַד? רָצָה זֶה נוֹתֵן, רָצָה זֶה נוֹתֵן. וְרַבָּנָן, "אֶל כֶּלִי" דַּוְקָא. "עָלָיו" לְעָרְבָן. וְאֵימָא "עָלָיו" דַּוְקָא, "אֶל כֶּלִי" שֶׁתְּהֵא חִיּוּתָן בְּכֶלִי? מַה מָּצִינוּ בְּכָל מָקוֹם מַכְשִׁיר לְמַעְלָה, אַף כָּאן מַכְשִׁיר לְמַעְלָה.

מתני'

בְּדַלְעַת מַנִּי. הָא דְּתָנֵי מְגִלַּחוֹ תִּגְלַחַת שְׁנִיָּה כְּרִאשׁוֹנָה רַבִּי עֲקִיבָא הִיא: **מַאי הֲוֵי עֲלָהּ.** דְּבָעֲיָא דְּלֵיעֵיל אִם אֵין שָׁם עָפָר מֵהוּ שֶׁיִּתֵּן שָׁם אֵפֶר: ה"ג מְבִיא רָקְבּוּבִית יָרָק וּמְקֻדָּשׁ, רָקְבּוּבִית יָרָק הוּא דַּהֲוַאי עָפָר, וּמְקֻדָּשׁ. נוֹתְנוֹ בְּמָקוֹם הַמְקֻדָּשׁ וְחוֹזְרוֹ וְנוֹטְלוֹ וְנוֹתְנוֹ לְמַיִם: **עָפָר סוֹטָה.** דִּכְתִיב (במדבר ה) אֶל הַמַּיִם, שֶׁיֵּרָאֶה עֲלֵיהֶן, מִדְּלֹא כְּתִיב (וְנָתַן) בַּמַּיִם: וְרוֹק **יְבָמָה.** לְעִנְיֵנִי הַזְּקָנִים דִּכְתִיב לְעִנְיֵנִי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה וְיָרְקָה (דברים כה:); **וְאֵפֶר פָּרָה.** הַגְּזֵירָה שָׁוָה גִּמִּירִי מִדְּרַבִּי עָפָר סוֹטָה וְאֵפֶר פָּרָה מַה דְּרוֹק יְבָמָה שֶׁיִּתֵּן שָׁם אֵפֶר, אַף אֵפֶר פָּרָה שֶׁיִּתֵּן שָׁם עָפָר סוֹטָה. שֶׁל מְצוֹרָע שֶׁשּׁוֹחֲטוֹ אֶל כְּלִי חֶרֶס עַל מַיִם חַיִּים, וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יִתֵּן מַיִם אֶלָּא כְּשִׁיעוּר שֶׁיִּהְא דַּם צִפּוֹר נִכָּר בְּתוֹכָן; ת"ל **מַיִם.** יָכוֹל בְּמַיִם וְלֹא בְּדָם, תַּלְמוּד לוֹמַר: **בְּדָם.** הָא כֵּיצַד? מֵבִיא מַיִם שֶׁדַּם צִפּוֹר נִכָּר בָּהֶן, וְכַמָּה? רְבִיעִית. **וְרַבָּנָן** הָהוּא לְגוּפֵיהּ דְּהָכֵי קָאָמַר רַחֲמָנָא: אִטְבְּלֵי בְּדָם וּבְמַיִם. וְר' יִשְׁמָעֵאל, אִם כֵּן לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא "וְטָבַל בָּהֶם", "בְּדָם וּבַמַּיִם" לָמָּה לִי? לְגִירָה. וְרַבָּנָן, אִי כָּתַב רַחֲמָנָא "וְטָבַל בָּהֶם" הֲוָה אֲמִינָא: הַאי לְחִוּדֵיהּ וְהַאי לְחִוּדֵיהּ, כָּתַב רַחֲמָנָא "בְּדָם וּבַמַּיִם" לְעָרְבָן. וְר' יִשְׁמָעֵאל, לְעָרְבָן קְרָא אַחֲרִינָא כְּתִיב "וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת". וְרַבָּנָן, אִי מַהְהוּא הֲוָה אֲמִינָא לִישְׁחֵטֵיהּ סָמוּךְ לְמָנָא וְנִינְקְטִינְהוּ לְוִורְדִין וּלְקַבְּלֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. בָּעָא מִינֵיהּ ר' יִרְמְיָה מֵר' זֵירָא: גְּדוֹלָה וּמְדֻחָה אֶת הַמַּיִם, קְמַנָּה וְנִדְחֵית מִמְּפֵי הַמַּיִם, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: לָאו אֲמִינָא לָךְ לָא תַּפִּיק נַפְשָׁךְ לְבַר מֵהִילְכְתָא, בְּצִפּוֹר דְּרוֹר שִׁעוּרוֹ רַבָּנָן, אֵין לְךָ גְּדוֹלָה שֶׁמְּדֻחָה אֶת הַמַּיִם, וְאֵין לְךָ קְמַנָּה שֶׁנִּדְחֵית מִמְּפֵי הַמַּיִם. תָּנוּ רַבָּנָן: הִקְדִּים עָפָר לַמַּיִם פָּסוּל, וְר' שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. מַאי טַעֲמֵיהּ דְּר' שִׁמְעוֹן? דִּכְתִיב: "וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת", וְתַנְיָא, אָמַר ר' שִׁמְעוֹן: וְכִי עָפָר הוּא? וַהֲלֹא אֵפֶר הוּא! שִׁנָּה הַכָּתוּב בְּמִשְׁמָעוֹ לָדוּן הֵימֶנּוּ גְּזֵירָה שָׁוָה, נֶאֱמַר כָּאן "עָפָר", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "עָפָר", מַה לְהַלָּן עָפָר עַל גַּבֵּי מַיִם אַף כָּאן עָפָר עַל גַּבֵּי מַיִם. וּמַה כָּאן הִקְדִּים עָפָר לַמַּיִם כָּשֵׁר, אַף לְהַלָּן הִקְדִּים עָפָר לַמַּיִם כָּשֵׁר. וַהֲתָם מְנָלַן? תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי; כְּתִיב: עָלָיו, אַלְמָא אֲפֵר בְּרֵישָׁא, וּכְתִיב "מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי", אַלְמָא מַיִם בְּרֵישָׁא, הָא כֵּיצַד? רָצָה זֶה נוֹתֵן, רָצָה זֶה נוֹתֵן. וְרַבָּנָן, "אֶל כֶּלִי" דַּוְקָא. "עָלָיו" לְעָרְבָן. וְאֵימָא "עָלָיו" דַּוְקָא, "אֶל כֶּלִי" שֶׁתְּהֵא חִיּוּתָן בְּכֶלִי? מַה מָּצִינוּ בְּכָל מָקוֹם מַכְשִׁיר לְמַעְלָה, אַף כָּאן מַכְשִׁיר לְמַעְלָה.

מתני'

מתני' בָּא לוֹ לְכְתּוֹב אֶת הַמְּגִילָה, מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא כּוֹתֵב? מִ"וְאִם לֹא שָׁכַב אִישׁ" וְגוֹ', "וְאָתְּ כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישֵׁךְ", וְאֵינוֹ כּוֹתֵב "וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה", וְכוֹתֵב "וְיִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה... וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפֵּל יָרֵךְ", וְאֵינוֹ כּוֹתֵב "וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". **ר' יוֹסֵי אוֹמֵר:** לֹא הָיָה מַפְסִיק, **ר' יְהוּדָה אוֹמֵר:** כָּל עִצְמוֹ אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא "יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה וְגוֹ' וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעֶיךָ", וְאֵינוֹ כּוֹתֵב "וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". **גמ'** בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? בְּהַאי קְרָא קָמִיפַּלְגִי, "וְכָתַב אֶת הָאָלָה הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר"; **ר' מֵאִיר סָבַר:** "אָלוֹת" אָלוֹת מַמָּשׁ, "הָאָלוֹת" לִרְבּוֹת קְלָלוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת בְּרָכוֹת. "אֵלֶּה" לְמַעוּטֵי קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה, "הָאֵלֶּה" לְמַעוּטֵי צְוָוחוֹת וְקִבָּלוֹת אָמְנָן, **וְר' יוֹסֵי כּוֹתְבוֹ כְּדַקָּאָמְרַתְּ,** "אֶת" לְרַבּוֹת צְוָוחוֹת וְקִבָּלוֹת. **וְר' מֵאִיר,** מָאי "אֶתְּ" לֹא דָּרֵישׁ. **וְר' יְהוּדָה,** כּוֹתְבוֹ בְּמֵעוּטֵי דָּרֵישׁ לְהוּ, "אָלוֹת" אָלוֹת מַמָּשׁ, "הָאָלוֹת" לְמַעוּטֵי קְלָלוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת בְּרָכוֹת, "אֵלֶּה" לְמַעוּטֵי קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה, "הָאֵלֶּה" לְמַעוּטֵי צְוָוחוֹת וְקִבָּלוֹת. **וְר'** מֵאִיר, מַאי שְׁנָא הַאי ה"י דִּמְרַבֵּי בֵּיהּ וּמַאי שְׁנָא הַאי ה"י דִּמְעַט בֵּיהּ? ה"י דִּגְבֵיהּ דִּרְיבוּיָא רִיבְיֵיא הִיא, ה"י דְּזַבְּיהּ דִּמְעוּטָא מִיעוּטָא. וְהָא לֵית לֵיהּ לְר' מֵאִיר מִכְּלָל לָאו אִיתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן? אָמַר **ר' תַּנְחוּם:** "חִנָּקוֹ" כְּתִיב. דָּרֵישׁ **ר' עֲקִיבָא:** אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶן, לֹא זָכוּ אֵשׁ אוֹכַלְתָּן. אָמַר **רָבָא:** וְדִאשָּׁה עֲדֵיפָא מִדְּאִישׁ, מַאי טַעְמָא דְּאֵי מִצְּרָף וְהַאי לָא מִצְּרָף. אָמַר **רָבָא:** מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה הָבֵא עָפָר לְסוֹטָה? זְכוּתָהּ, יוֹצֵא מִמֶּנּוּ בֶּן בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ, דִּכְתִיב בֵּיהּ: "עָפָר וָאֵפֶר", לֹא זְכוּתָהּ, תַּחֲזוֹר לְעָפָרָהּ. דָּרֵישׁ **רָבָא:** בְּשֵׂכָר שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר" זָכוּ בָּנָיו לְשִׁשֵּׁי מִצְוֹת, אֵפֶר פָּרָה וַעֲפַר סוֹטָה. וְהֵאֵיכָא נָמֵי עֲפַר כִּיפּוּי הַדָּם? הָתָם הֶכְשֵׁר מִצְוָה אֵיקָא, הָנָאָה לֵיכָּא. דָּרֵשׁ **רָבָא:** בְּשֵׂכָר שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ "אִם מֵחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל" זָכוּ בָּנָיו לְשִׁשֵּׁי מִצּוֹת: חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת וּרְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין. בְּשִׁלְמָא רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין, דִּכְתִיב "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ" וְתַנְיָא, **ר' אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר:** אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ. אֶלָּא חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת מַאי הִיא? דְּתַנְיָא, הָיָה **ר'** מֵאִיר אוֹמֵר: מַה נִּשְׁתַּנָּה תְּכֵלֶת מִכָּל מִינֵי צְבָעוֹנִין? מִפְּנֵי שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמָה לַיָּם, וְיָם דּוֹמֶה לָרָקִיעַ, וְרָקִיעַ דּוֹמֶה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר" וּכְתִיב: "כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא". **מתני'** אֵינוֹ כּוֹתֵב לֹא עַל הַלּוֹחַ וְלֹא עַל הַנְּיָיר, וְלֹא עַל

האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהכא דריש ר"מ הי"י דהאלות ובפ"ק דהזהירות (קף ה:) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה דר"י דריש הכא הי"י דריבויא למעט והתם דריש קהל הקהל לריבוי ותו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דהכא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק דמנחות (קף ח:) אמר ר"י סבר את (כל הלבונה) לרבות (קורנס) אחר:

אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הכא פרש"י דתדרוש הבי טומאה תחת אישך והנקי אבל בסוף פרק שבועת העדות (שבועות קף נ:) פירש הנקי בלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי הנקי ממים המרים האלה ואת כי שטית והתם אמר כי ליית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דנדרים (קף יח:) אמר בגמרא מאי לחולין לא חולין ליחוי אלא לקרבן מני מתני' אי ר"מ הא ליית ליה מכל לאו וחכי דייק נמי בסוף הפרק (סב ב:) ובריש פרק שני (קף יב.) אע"ג דאיסורא גרידתא הוא והשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר ממונו על חבירו:

מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא הכסא לספיר וכתיב ואראה והנה (עמל) (אל) הרקיע וגו' (יחזקאל י:):

אינו כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה. תימה בפ' המוציא (שבת קף קיח:) דתנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה דשיעור זוטא טפי אור"י דפרשת סוטה לא שכיח כפרשת תפילין ואמרינן התם (קף קיח.) כל מילתא דשכיח ולא שכיח אזול רבנן בתר שכיחי לקולא: **לא** על הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי מוכתב בדאמרינן פרק שני דגיטין (קף נא:) ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ אם כן מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל הניכא

מתני' מאימתי כותב את המגילה, מאיזה מקום הוא כותב? מ"ואם לא שכב איש" וגו', "ואת כי שטית תחת אישך" וגו', ואינו כותב "והשביע הכהן את האשה", וכותב "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך", ואינו כותב "ואמרה האשה אמן אמן". ר' יוסי אומר: לא היה מפסיק, ר' יהודה אומר: כל עצמו אינו כותב אלא "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה וגו' ובאו המים המאררים האלה במעיך", ואינו כותב "ואמרה האשה אמן אמן". גמ' במאי קא מיפלגי? בהאי קרא קמיפלגי, "וכתב את האלה האלה הכהן בספר"; ר' מאיר סבר: "אלות" אלות ממש, "האלות" לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה, "האלה" למעוטי צוואות וקבלות אמן, ור' יוסי כותבו כדקאמרת, "את" לרבות צוואות וקבלות. ור' מאיר, מאי "את" לא דריש. ור' יהודה, כותבו במיעוטי דריש להו, "אלות" אלות ממש, "האלות" למעוטי קללות הבאות מחמת ברכות, "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה, "האלה" למעוטי צוואות וקבלות. ור' מאיר, מאי שנא האי ה"י דמרבי ביה ומאי שנא האי ה"י דמעט ביה? ה"י דגביה דריבויא ריבויא היא, ה"י דזביה דמיעוטא מיעוטא. והא ליתיה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן? אמר ר' תנחום: חנקו כתיב. דריש ר' עקיבא: איש ואשה זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן. אמר רבא: ודאשה עדיפא מדאיש, מאי טעמא דאי מצרף והאי לא מצרף. אמר רבא: מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה? זכותה, יוצא ממנה בן באברהם אבינו, דכתיב ביה: "עפר ואפר", לא זכותה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "ואנכי עפר ואפר" זכו בניו לששי מצות, אפר פרה ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר כיפוי הדם? התם הכשר מצוה איקא, הנאה ליכא. דרש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוך נעל" זכו בניו לששי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפילין. בשלמא רצועה של תפילין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר: "וירא את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר" וכתיב: "כמראה אבן ספיר דמות כסא". **מתני'** אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על

של שכינה מפסקתא: הנאה ליכא. ואין זה קבול שכר, אבל כאן יש הנאה, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא, ואם נקתה ונזרעה זרע, ומבטלת לעז מעל בניה, ואפר פרה לטהרת ולזכות את ישראל ממעשיהם העגל: **בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל.** שהבטיחה עצמו מן הגזל: **חוט של תכלת.** בגנב מחוט, ורצועה של תפילין בגנב שרוך, דדיינינן רצועה: **בשלמא רצועה של תפילין.** קבול שכר הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: **מה נשתנה תכלת.** שהזקיקתן הכתובה לציצית: **שהתכלת דומה ליום וכו'.** בא ללמדנו שכל המקים מצות ציצית כאלו נתכסה כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא בקרקע שדומה לכסא הכבוד, וקרקע דומה לכלכל הדומה ליום וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינן דים דומה למראה הרקיע: **וקרקע דומה לכסא הכבוד.** קראי קדרשי, דכתיב בקרקע במעשה לבנת הספיר, וכתיב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא: **מתני' לוח.** של עץ: **נייר.** של עשבים שכותשין ומדבקין אותן בדבק שקורין גלי"ד ועושין כמו עור:

היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבינן כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי' ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשינן ליה דחזר וכתב ונתן לה (ספר כריתות) אבל הבא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט א"נ התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר כריתות ובירושלמי מקשה ליה נמי הבא כתיב ספר והבא כתיב ספר הבא אם אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שנייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר בדקא אמרת דהוי מרבינן כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"ש בן שמוע אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכיון דאיתמר למחיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א (בר שמעון) אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע

מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם נגנז על ערב בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיסי בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שתטמא את הידים א"ל הרי זו שאלה א"ר יוסי אינה שאלה כלום גזרו על הספרים שיטמאו את הידים לא מפני קדושתן וזו למחיקה נתנה לא צריכא (דלא) הואיל ונתנה למחיקה:

שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי אי מחה יכול במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול לימחק ואיזו זו דיו שאין בו קנקנתום והא תני אם מחק מתוך הספר כשר תיפתר בהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל (ולא) היינו נותנין קנקנתום לתוך הדיו:

מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה ילפינן מהכא בפ"ב דמגילה (קף כ:) דהשתא ביום רש"י פי' מה משפט ביום בסנהדרין נפקא לן מוהיה ביום הנחילו גבי בזין ממרא דמשתעי בדיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי בדיני ממונות אלא מהוקע אותם לה' נגד השמש נפקא לן דתם דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא בדיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה:

דכתיב וכתב את האלות האלה בדכתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (קף כ:) ואיתא נמי ברייש פ"ב דמסכת ברכות (קף יג.) ובמסכת מגילה (קף ח:) דק"ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה בדכתיבא וי"ל כיון דקיבלו ונמירי מרבותינו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך והיו שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריתי: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה. ירושלמי ר' קרוספא אמר איתפלגן ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה א"כ כמאן ס"ל לא בר"י ולא כר' נחמיה בפ' הוציאו לו (יומא קף כ:) דמשמע דס"ל שבירא להו דהיכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (סנהדרין קף מט:) אמר רבא אמר ר' בחורה אמר ר' הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר זוץ משבעה שממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך ההוא לחומרא בעלמא דמשמע לא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו אמר הכא בהכא קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מבוזנין כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר זהו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה אינגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איריא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמרי' בפ"ק דגיטין (קף ז:) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן הן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו ביין וישתו וכתב לה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתים שהיו כותבין שלש אין כותבין ואמרינן בסוף פרק מצות חליצה (יבמות קף קז:) אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקריינה לדידה מנאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי לכתוב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט דכשיכתוב מר זוטרא שירטוט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקיף לה מר בר רב אידי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר זוטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו הימים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה בשירה בהכי או בלא והא דאמרי' בהקומץ רבה (מנחות קף לב:) ובמגילה (קף יח:) הלבנת מזוזה צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא תימא הכי אלא דה"ק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתבן בלא שרטוט מידו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה ומזוזה שאין מקדושה חמורה לקדושה קלה שנמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ונשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשרטטין אלא ש"מ דהכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמרי' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט בד' פיאות הגליונים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום דה אלי ואגודו (ממות קף טו:) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (קף יז:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה ופירש"י ר"ת דלאו היינו ס"ת אלא מזוזה ולישנא דאמיתה משמע ביחידה של תורה דהיינו מזוזה דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משתעי ההוא קרא דואמת א"כ דא דגרסינן בפ"ב דמגילה (קף יט.) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איריא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת וניתמא צריכה שרטוט ותפרה כאמיתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמזוזה אינצריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקינן בהקומץ רבה (מנחות קף לב:) ובמגילה (קף יח:) הילכתא מזוזה צריכה שרטוט מורידין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מדלא משני במשורטטין ש"מ דאפי' מנהג ליכא הואיל וכן צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מדליקין (ויציאות השבת) כל הפטור בדבר ועושהו נקרא הדיוט השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השיטין אבל בד' פיאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפירושו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פיאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבינן לשום פסוק אלא לאמירה בעלמא לפרוס בשלום בלשון עברי אלו לדבר בו בלשון צח אבל בשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בא שרטוט בשמביא לשום פסוק:

כתבה

חֲדִישְׁתָּרָא, אֶלָּא עַל הַמְּגִילָה שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּסֵּפֶר". וְאֵינוֹ כּוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוּס וְלֹא בְּקַנְקַנְתּוֹם וְלֹא בְּכָל דָּבָר שֶׁרוֹשֶׁם אֶלָּא בְּדָיו שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמָחָה", כָּתַב שֶׁיָּכוֹל לִמְחוֹת: **גמ'** אָמַר רָבָא: מְגִילַת סוֹטָה שֶׁכְּתָבָהּ בַּלַּיְלָה פְּסוּלָה. מַאי טַעְמָא אָתְיָא "תּוֹרָה" "תּוֹרָה", כְּתִיב הָכָא: "וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת" וּכְתִיב הָתָם: "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּהָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט" מַה מִּשְׁפָּט בַּיּוֹם, אַף מְגִילַת סוֹטָה בַּיּוֹם. כְּתָבָהּ לְמַפְרֵעַ פְּסוּלָה, דִּכְתִיב: "וְכָתַב אֶת הָאָלוֹת הָאֵלֶּה" כִּי דִּכְתִיבָא. כְּתָבָהּ קוֹדֶם שֶׁתְּקַבֵּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה פְּסוּלָה, וְנראה דְּלָא כְּתִיבָא. כְּתָבָהּ אִיגֶּרֶת פְּסוּלָה, דִּכְתִיב: "וְהִשְׁבִּיעַ" וְאַחַר כָּךְ "וְכָתַב". כְּתָבָהּ אִיגֶּרֶת פְּסוּלָה, "בַּסֵּפֶר" אָמַר רַחֲמָנָא,

כתבה

דִּיפְתֶּרָא. עוֹר שֶׁאֵינָהּ מְעֻבֶּדֶת כָּל צָרְכָּהּ, דְּמֻלְיָחִי וְקָמִיחַ וְלֹא עָפְיָא, שֶׁהָיוּ מְעַבְּדִין הַקְּלָפִים בְּעָפְצִים שְׁקוֹרִין גלי"ש: **בְּסַם**. קְלָף: **קוֹמוּס**. שָׂרָף הָאֵילָן, וּמִתְיכוּ בַּמַּיִם וְכוֹתֵב הַיְּמֵנוּ: **קַנְקַנְתּוֹם**. וִיטְרִיאוֹל"ו אוֹ אוּרְדִימְנ"ט קוֹרִין אוֹתוֹ: **וְלֹא בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא רוֹשֵׁם**. וּנְבָלָע בְּקֶלֶף וְאֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹק, וְקוֹמוּס וְקַנְקַנְתּוֹם עֲבִדֵי רֹשֶׁם: **אֶלָּא בְּדָיו**. שֶׁלָּנוּ שֶׁל שָׂרָף: **גמ' מַשְׁפָּט בַּיּוֹם**. בְּסַנְהֶדְרִין (קף ל:) וְנִפְקָא לַן מִוְּהָיָה בַּיּוֹם הַנְּחִילוֹ: **לְמַפְרֵעַ**. יָרֵךְ וְלִנְפֹּיל בְּתֵן לְצִבְאוֹת בְּמַעְיִךְ וְכוּ' וּכְלָלוֹ: כְּסֵדֶר הַזֶּה, אוֹ אֶחָד מֵהֶן הַפֵּךְ וְהַשְׁאָר כָּתַב בְּהִלְכָתָן: **הָאָלָה**. מַשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁהֵן סְדוּרִין בְּפָרָשָׁה: **אִגֶּרֶת**. בְּלֹא שְׁרטוּט: **בַּסֵּפֶר אָמַר רַחֲמָנָא**. וְהַלְבָּלָה לְמַשֶּׁה מִסִּינַי שֶׁהַסְּפָרִים צְרִיכִין שְׁרטוּט: עַל

נְטוּעָה וְנִמְלַךְ לְזוֹרְעָהּ – לֹא יֹאמַר: ״אֶזְרַע וְאַחַר כָּךְ אַשְׁרֵשׁ״! אֶלָּא מְשָׁרֵשׁ וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ.

אִם רָצָה, גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִטֶּפַח וְזוֹרֵעַ, וְאַחַר כָּךְ מְשָׁרֵשׁ.

הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה קַנְבּוֹס, אוֹ לוּף – לֹא יְהֵא זוֹרֵעַ וּבָא עַל גַּבֵּיהֶן, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים.

תְּבוּאָה שֶׁעָלוּ בָהֶן סְפִיחֵי אִסְטִיס, וְכֵן מְקוֹם הַגְּרָנוֹת שֶׁעָלוּ בָּהּ מִינִין הַרְבֵּה, וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַבֵּשׁ.

וְאִם נִיבֵּשׁ אוֹ כִּיסַּח – אוֹמְרִים לוֹ: עֲקוֹר אֶת הַכֹּל, חוּץ מִמִּין אֶחָד.

גמרא תָּנֵי: סוֹמְכִין עוֹמְרִין בְּצַד גְּפָנִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הָדָא אָמְרָה, שֶׁאָסוּר לִיטַּע בְּצַד

[דף ח' ע"א]

קָמָה יְבֵשָׁה – גֶּפֶן.

מַהוּ לִזְרֹעַ בְּצַד גְּפָנִים יְבֵשׁוֹת? נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: גֶּפֶן שֶׁיָּבְשָׁה – אָסוּרָה וְאֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת. וְאָמַר רַבִּי לְעָזָר: דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא! דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: אֲפִילּוּ גֶּפֶן הַצָּמָר – אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. הָדָא אָמְרָה: שֶׁמּוּתָּר לִזְרֹעַ בְּצַד גְּפָנִים יְבֵשׁוֹת.

וְאִם צָמְחוּ – מוּתָּרוֹת לְשֶׁעָבַר, וַאֲסוּרוֹת לְעָתִיד לָבוֹא. כְּהָדָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה, גַּם בַּרְמַיָּא, אָמַר לַאֲרִיסֵיהּ: ״פּוֹק זְרַע״! מִן דְּזָרַע צָמְחִין, אָמַר לֵיהּ: ״פּוֹק חֲצוֹד״! מִן דַּחֲצַד, אַרְטְבִין, אָמַר לֵיהּ: ״פּוֹק קְמַד״!

רַבִּי זְעֵירָא בָּעֵי: עַד כְּדוֹן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה, שֶׁהוּא אָמַר לְדַעַת גְּמוּרָה. שְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין אוֹמְרִין לְדַעַת גְּמוּרָה.

חָזַר וְאָמַר: אֲפִילּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן.

תְּנַי יְהוֹשֻׁעַ, הָיוּ מְלַקְּטִין עֲשָׂבִים מִכָּל מָקוֹם חוּץ מִשָּׂדֶה תִּלְתָּן. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן: כְּשֶׁזָּרְעָהּ לְעָמִיר הִיא מַתְנִיתָא. וְהָא תָּנֵינַן: וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַבֵּשׁ. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר

[דף ח' ע"ב]

אַחָא בְּשֵׁם גָּרְמֵיהּ: כְּשֶׁהֶעֱלָת לְזֶרַע.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכִי לֹא בָא יְהוֹשֻׁעַ לְפָרֵשׁ אֶלָּא לְעוֹבְרֵי עֲבֵירָה? עָבַר עֲבֵירָה – אָסוּר מִשּׁוּם גָּזֵל, לֹא עָבַר עֲבֵירָה – מוּתָּר מִשּׁוּם גָּזֵל! חֲיֹוי: לָא שַׁנְיָא, הִיא שֶׁזָּרְעָהּ לְזֶרַע, הִיא שֶׁזָּרְעָהּ לְעָמִיר.

וְהָתַנִּינַן: וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַבֵּשׁ. אִם אַתְּ, שָׂדֶעְתּוֹ עֲלֵיהֶן – יְחַיְּבוּ אוֹתוֹ לְנַבֵּשׁ! רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי מְיָישָׁא: רוֹצֶה הוּא בָהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו.

מֵעַתָּה, מָצָא כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם – יְהוּ אֲסוּרִים מִשּׁוּם גָּזֵל שֶׁהוּא רוֹצֶה בָהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִים וּמוּנָּחִין לְפָנָיו!

רַבִּי יוֹסֵי לֹא אָמַר כֵּן, אֶלָּא שֶׁבַּסּוֹף הוּא רוֹצֶה בָּהֶן כְּאִילּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. מֵעַתָּה, מָצָא כְּלָאִים בַּפֵּרֹם – יְהוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם גָּזֵל, שֶׁבַּסּוֹף הוּא רוֹצֶה בָּהֶן כְּאִילּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו! כָּאן – יֵשׁ לוֹ עִם מִי לְהִתְבָּנֵם, וְכָאן – אֵין לוֹ עִם מִי לְהִתְבָּנֵם.

רַב נַחְמָן אָמַר, רַבִּי מָנָא בָּעֵי: הַגַּע עַצְמְךָ! שֶׁהָיָה שָׁם שָׂדֶה אַחֶרֶת שֶׁל תִּלְתָּן סְמוּכָה לוֹ – הֲרֵי יֵשׁ לוֹ עִם מִי לְהִתְבָּנֵם!

מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין פְּלִיגִין! דְּאָמַר רַבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי: כָּל הַסְּפִיחִין (מוּתָּרִין) אֲסוּרִין, חוּץ מִן הָעוֹלִין בִּשְׂדֵה בוֹר, בִּשְׂדֵה נִיר, בִּשְׂדֵה כֶּרֶם [בִּשְׂדֵה זֶרַע], וְאָמַר: חוּץ מִשְּׂדֵה תִּלְתָּן שֶׁזֶּרָעָן לְזֶרַע.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִילְתָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן מְסַיַּיע לֵי! מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁלָּקַח יָרָקוֹ שֶׁל גִּינָּה מִן הַגּוֹי, אֲתָא וְשָׁאַל לְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לֵיהּ: צֵא וּלְקוֹט, וּלְפִי הַשּׁוּק מְכוֹר.

הוֹתִיב רַבִּי אֲבָהוּ קוּמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: וְהָא תָּנֵינַן: וְכֵן מְקוֹם הַגְּרָנוֹת שֶׁעָלוּ בָּהֶן מִינִין הַרְבֵּה! אָמַר לֵיהּ: מְקוֹמוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ. וְיִתְיַבְּשָׁא: כָּאן – אֲסוּר מִשּׁוּם גָּזֵל, וְכָאן – מוּתָּר מִשּׁוּם גָּזֵל. הֵיאַךְ אַתָּה מְשַׁיֵּבְנִי דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִשּׁוּם גָּזֵל,

[דף ט' ע"א]

עִם דָּבָר שֶׁהוּא מוּתָּר מִשּׁוּם גָּזֵל! כְּהַהִיא דְּאָמַר רַבִּי אִימִּי: עֲשִׂירִים הָיוּ בְּתִשְׁבּוֹת. אוֹ יֵיבָא כְּהַהִיא דְּאָמַר רַבִּי נָסָא: פֵּאֲיָנָּשׁ דְּאִית בֵּיהּ תְּרֵין טַעֲמִין, וְהוּא מְתִיב חַד מִנְּהוֹן.

הֲלָכָה ד'

מתני' הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׂדֵהוּ מֵשָׂר מִכָּל מִין, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁלֹשָׁה תִּלְמִים שֶׁל פָּתִיתַ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְלוֹא הָעוֹל הַשָּׂרוֹנִי. וּקְרוֹבִים דִּבְרֵי אֵלּוּ לִהְיוֹת כְּדִבְרֵי אֵלּוּ.

גמרא רַבִּי זְעִירָא, רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיה רוֹבָה: עוֹשֶׂה שְׁתֵּי אַמּוֹת עַל שְׁתֵּי אַמּוֹת, וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הָדָא דְתֵימַר: בְּעֲשׂוּיָה מֵשָׂרִין מֵשָׂרִין, אֲבָל בַּעֲשׂוּיָה מֵשָׂר אֶחָד – צָרִיךְ לְהַרְחִיק שֶׁיְּהֶיֶה בֵּינֵיהֶם בֵּית רוֹבַע.

וְאַתְיָא כְּיִי דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי: יָכֵיל אֲנָא זָרַע חַקְלֵי חַמְשִׁין מִינִין עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִיכָּא, וְעֶשְׂרִין וַחֲמִשָּׁא מִיכָּא. אַף בִּשְׂתֵּי (שׁוּרוֹת) שָׂדוֹת כֵּן.

מֵעַתָּה, אֲפִילּוּ בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵירוֹ מוּתָּר.

אַף בְּחוּרְבָּה כֵּן? אוֹ יֵיבָה כַּיִי דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה: רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוּרְבָּה – מוּתָּר. רַבִּי אוֹמֵר: מַתְחִיל בֵּית רוֹבַע, וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ עַד שְׁלֹשָׁה תִּלְמִין שֶׁל פָּתִיתַ.

וְלֵית לֵיהּ לְרַבִּי [לְהוּ לְרַבָּנָן] תִּבּוּאָה בְּתִבּוּאָה בֵּית רוֹבַע? תַּמָּן – בַּמִּרוּבָּע, וְכָאן – בַּמֵּישָׁר.

וְלֵית לְרַבָּנִין [לְרַבִּי] מֵישָׁר? אָמַר רַבִּי יוּדָן: סוֹף מֵישָׁר לְרַבִּי – תְּחִילַּת מֵשָׂר לְרַבָּנִין.

רַבִּי לְעָזָר שָׁאַל: הָיְתָה שָׂדֶה קְטַנָּה מַהוּ?

נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: רַבִּי לְעָזָר בַּר שִׁמְעוֹן, אַבָּא יוֹסֵי

[דף ט' ע"ב]

בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יָנוֹחַ אָמַר: בִּגְדוֹלָה – חֲמִשִּׁים אַמּוֹת, וּבִקְטַנָּה – עַל פִּי רוּבָּהּ. מַה אִם אֵלּוּ שֶׁנָּתְנוּ שִׁיעוּר לִגְדוֹלָה – לֹא נָתְנוּ שִׁיעוּר לִקְטַנָּה, חֲכָמִים שֶׁלֹּא נָתְנוּ שִׁיעוּר לִגְדוֹלָה – לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִתְּנוּ שִׁיעוּר לַקְּטַנָּה.

הֲלָכָה ה'

מתני' הָיָה רֹאשׁ תּוֹר חִטִּים נִכְנָם בְּתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִים - מוּתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּסוֹף שָׁדֵהוּ.

שֶׁלּוֹ חִיטִּין, וְשֶׁל חֲבֵירוֹ מִין אַחֵר – מוּתָּר לְסָמוֹךְ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין.

שֶׁלּוֹ חִיטִּים, וְשֶׁל חֲבֵירוֹ חִיטִּים – מוּתָּר לְסָמוֹךְ לוֹ תֶּלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן וְלֹא תֶּלֶם שֶׁל מִין אַחֵר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶחָד זֶרַע פִּשְׁתָּן וְאֶחָד כָּל הַמִּינִין.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף בְּאֶמְצַע שָׁדֵהוּ מוּתָּר לִבְדּוֹק בְּתֶלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן.

גמרא רֵישׁ לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה: רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוּרְבָּה – מוּתָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא הָיָה רֹאשׁ תּוֹר, הָא רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוּרְבָּה – אָסוּר. חִזְקִיָּה אָמַר: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּיִת רוֹבַע וְכָל שֶׁהוּא – אוֹתוֹ כָּל שֶׁהוּא זוֹרֵעַ לְתוֹכוֹ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכוֹ אֶלָּא מִין אֶחָד לְבַד.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָה: מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם הָיָה בַּיִת רוֹבַע וּמֶחֱצָה – שֶׁהוּא זוֹרֵעַ חֲצִי רוֹבַע מִכָּאן וַחֲצִי רוֹבַע מִכָּאן. אוֹתוֹ חֲצִי רוֹבַע – נִידּוֹן לְכָאן וּלְכָאן.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן! הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חִיטִּין וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִין – מוּתָּר לְהָבִיא תֶּלֶם בִּנְתַיִים, וְלִזְרֹעַ אַחַת חִיטָּה וְאַחַת שְׂעוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהַחִיטִּין נִרְאוֹת כְּסוֹף שָׂדֵהוּ שֶׁל חִיטִּין, וּשְׂעוֹרִין כְּסוֹף שָׂדֵהוּ שֶׁל שְׂעוֹרִין!

מַה עָבַד לָהּ רַבִּי יוֹחָנָן? פָּתַר לָהּ כְּרַבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב. דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: אֲפִילּוּ חִיטָּה אַחַר חִיטָּה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִין, וּשְׂעוֹרָה אַחַר שְׂעוֹרָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל חִיטִּין – מוּתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהַחִיטָּה אַחַר חִיטָּה הַנִּכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִין – חִיטָּה. וּשְׂעוֹרָה

[דף י' ע"א]

אַחַר שְׂעוֹרָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל [חִיטִּין] – שְׂעוֹרָה. אֲבָל אִם הָיְתָה חִיטָּה אַחַת מוּבְלַעַת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרָה, אוֹ שְׂעוֹרָה אַחַת מוּבְלַעַת בְּשֶׁל חִיטִּין – הֲרֵי זֶה אָסוּר.

שֶׁלּוֹ חִיטִּים וכו' – מוּתָּר לְסָמוֹךְ לוֹ תֶּלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן. מַה נַן קַיְימִין? אִם בְּמִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק, אֲפִילּוּ בְּאֶמְצַע שָׂדֵהוּ – מוּתָּר. אִם בְּשֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק – לָמָּה לִי זֶרַע פִּשְׁתָּן? אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הַמִּינִין!

בְּמִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק אֲנַן קַיְימִין. רַבִּי יוֹסֵי לֹא חָשַׁשׁ לְמַרְאִית הָעַיִן. וְרַבָּנִין חָשְׁשׁוּ לְמַרְאִית הָעַיִן.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא! דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. רַב אָמַר: אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אַתְיָא דְרַב – כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. כְּמָה דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ – כֵּן רַב אָמַר: אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּרַם כְּרַבָּנִין לָא אַתְיָא.

הֲלָכָה ו׳

מתני׳ אֵין סוֹמְכִין לִשְׁדֵּה תְבוּאָה חָרָדָל וַחֲרִיעַ. אֲבָל סוֹמְכִין לִשְׁדֵּה יְרָקוֹת חַרְדָּל וַחֲרִיעַ.

סוֹמֵךְ לַבּוּר, וְלַנִּיר, וְלַגָּפָא, וְלַדֶּרֶךְ, וְלִגְדֵר שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְלֶחָרִישׁ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְלָאִילָן שֶׁהוּא מֵיסֵךְ עַל הָאָרֶץ, וְלַסֻּלָּע שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה.

[דף י׳ ע״ב]

גמרא אֵין סוֹמְכִין כו׳. מַהוּ חֲרִיעַ? מוֹרִיקָא.

בֵּינִי מַתְנִיתָא: אֵין מַקִּיפִין, הָא לְפָמוּךְ – סוֹמְכִין. מַתְנִיתִין דְּרַבִּי יוּדָה! דְּתָנֵי: אֵין מַקִּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ אֶלָּא לַחֲסִיּוֹת בִּלְבַד; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: לַכֹּל מַקִּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ, חוּץ מִן הַתְּבוּאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לַכֹּל מַקִּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עֲרוּגוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל יָרָק מַקִּיפִין אוֹתָן חַרְדָּל וַחֲרִיעַ.

תָּנֵי: מוּתָּר הוּא אָדָם לִזְרֹעַ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שׁוּרָה שֶׁל חַרְדָּל וַחֲרִיעַ, וּבִלְבַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹרֶךְ שׁוּרָה, אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה, עַל רוֹחַב מִלּוֹאוֹ.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: לֹא שָׁנוּ – אֶלָּא שֶׁדֶּה קְטַנָּה, הָא בַּגְּדוֹלָה – לֹא. אֵיזוֹ הִיא גְּדוֹלָה וְאֵיזוֹ הִיא קְטַנָּה? אִם יֵשׁ בֵּין בַּד לְבַד בֵּית רוֹבַע – זוֹ הִיא גְּדוֹלָה. וְאִם לָאו – זוֹ הִיא קְטַנָּה.

לֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן? דְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוּרְבָּה – אָסוּר!

תַּמָּן – לַזְּרָעִין, וְכָאן – לַיְּרָקוֹת. אַף עַל גַּב דְּרַבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג בְּזֶרָעִים – מוֹדֶה הוּא הָכָא בִּירָקוֹת.

גָּרִיד – מוּתָּר לִיזְרַע בּוֹ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִלְבַד שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה, וּשְׁלֹשָׁה שֶׁהֵן סְמוּכִין לַגָּדֵר – כְּגָרִיד.

הָיוּ שְׁלֹשָׁה בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה, וְאֶחָד חוּץ לְשִׁשָּׁה – מֵאַחַר שֶׁהוּצְלוּ אֵלּוּ, אַף זֶה הוּצַל.

הָיוּ שְׁנַיִם בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה, וְאֶחָד חוּץ לְשִׁשָּׁה – מֵאַחַר שֶׁלֹּא הוּצְלוּ אֵלּוּ, אַף זֶה לֹא הוּצַל.

הָיָה שָׁם גָּרִיד שׁוּרָה, וְשׁוּרָה גָּדֵר, וְשׁוּרָה חוֹבְשִׁין אֶת הַשּׁוּרָה גַּבּוֹ [וְנַגְּבוֹ] שֶׁל גָּדֵר בַּשָּׁדוֹת [כַּשָּׁדוֹת].

שְׁתֵּי שָׁדוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, הָעֶלְיוֹנָה סְמוּכָה לָחָרִישׁ, וְהַתַּחְתּוֹנָה

[דף י״א ע״א]

סְמוּכָה לַגָּדֵר. דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי אָמְרֵי: גָּדֵר – מוּתָּר לִזְרוֹעַ בּוֹ כָּל מִין תּוּרְכְּבִינָה [שֶׁיִּרְצֶה].

וְגָדֵר, יֵשׁ בּוֹ לְהַקֵּל וְיֵשׁ בּוֹ לְהַחְמִיר. הֵיךְ עֲבִידָא? פֶּחוֹת מִבֵּית רוֹבַע מוּקְרָח בְּתוֹךְ שְׁדֵה תְבוּאָה – אָסוּר לְזוֹרֵעַ בּוֹ. הִקִּיפוֹ גָּדֵר – מוּתָּר. בֵּית רוֹבַע בְּבִקְעָה – מוּתָּר לְזוֹרֵעַ בּוֹ שְׁנֵי מִינִין. הִקִּיפוֹ גָּדֵר – אָסוּר.

גָּדֵר [זָרוּעַ] מַהוּ שֶׁיְּצַיֵּיל אֶת הַזְּרָעִים? גְּרִיד זָרוּעַ, רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא, שָׁמַע לָהֶן מִן הָדָא: וְסוֹמֵךְ לְשָׂרְשֵׁי אִילָן שֶׁיָּבְשׁוּ. לֹא אָמַר אֶלָּא יָבְשׁוּ, הָא לַח – אָסוּר.

רַבִּי יוֹסֵי שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא: סוֹמֵךְ לַבּוֹר וְלַנִּיר וְלַגָּפָה, לַהֲרֵךְ וְלַגָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. הָדָא אָמְרָה: שֶׁגָּדֵר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים! אֲפִילוּ תֵּימָא: וְלַגָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, שַׁנְיָיא הִיא הָכָא – שֶׁהוּא גָּדֵר זָרוּעַ, וְאֵין גָּדֵר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים.

רַבִּי יוּדָן בָּעֵי: גְּרִיד וּמָשַׁךְ מַהוּ שֶׁיְּצַטְרְפוּ? הֵיאַךְ עֲבִידָא? הָיָה שָׁם מָקוֹם אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֻחֲצָה עַל רוֹחַב שִׁשָּׁה – אֵינוֹ צָרִיךְ גְּרִיד. עָשָׂה גְּרִיד מִיכָּן, מַהוּ לִסְמוֹךְ מִשְּׁתֵּי רוּחוֹתָיו? תָּנֵי: רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵי אוֹמֵר: הָיָה שָׁם סֶלַע אֲרוּכָּה עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה – מוּתָּר לִסְמוֹךְ לָהּ מִשְּׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ. הָיְתָה עֲשָׂרָה עַל עֲשָׂרָה – מוּתָּר לִסְמוֹךְ לָהּ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.

הֲלָכָה ז׳

מתני׳ הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שְׁדֵהוּ קְרָחַת קְרָחַת מִכָּל מִין – עוֹשֶׂה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע קָרָחוֹת לְבֵית סְאָה. מִקְרָחַת – בֵּית רוֹבַע. וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה.

הָיְתָה קָרָחַת אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם – זוֹרְעָן חַרְדָּל. שָׁלֹשׁ – לֹא יִזְרָעֵם חַרְדָּל, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאֵית כִּשְׁדֵה חַרְדָּל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תֵּשַׁע קָרָחוֹת – מוּתָּרוֹת, וְעֶשֶׂר – אֲסוּרוֹת.

[דף י״א ע״ב]

רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֲפִילוּ כָּל שְׁדֵהוּ בֵּית כּוֹר – לֹא יַעֲשֶׂה בְתוֹכָהּ חוּץ מִקְרַחַת אַחַת.

גמרא רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: עַל רֹאשָׁהּ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילוּ חֲבוּשׁוֹת, אֲפִילוּ סְמוּכוֹת. וְרַבָּנִין אָמְרִין: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ לֹא חֲבוּשׁוֹת וְלֹא סְמוּכוֹת. הֵיאַךְ עֲבִידָא? תְּלַת, וְתַרְתֵּיי, וַחֲדָא, וְתַרְתֵּיי, וַחֲדָא.

הֲלָכָה ח׳

מתני׳ כָּל שֶׁהוּא בְתוֹךְ בֵּית רוֹבַע – עוֹלֶה בְמִידַּת בֵּית רוֹבַע.

אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַפֶּלַע – עוֹלִין בְּמִידַּת בֵּית רוֹבַע.

תְּבוּאָה בִתְבוּאָה – בֵּית רוֹבַע. יָרָק בְּיָרָק – שִׁשָּׁה טְפָחִים. תְּבוּאָה בְיָרָק, וְיָרָק בִּתְבוּאָה – בֵּית רוֹבַע. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: יָרָק בִּתְבוּאָה – שִׁשָּׁה טְפָחִים.

תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה, וְיֶרֶק עַל גַּבֵּי יֶרֶק, תְּבוּאָה עַל גַּבֵּי יֶרֶק, וְיֶרֶק עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה – הַכֹּל מוּתָּר חוּץ מִדַּלַעַת יְוָנִית. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הַקִּישׁוּת וּפוֹל הַמִּצְרִי, וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶן מִדְּבָרַיי.

גמרא רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּיה בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא אֲכִילַת הַגֶּפֶן. הָא גֶּפֶן עַצְמָהּ – לֹא. לָמָּה? מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֲסוּרָה בַּהֲנָיָיה.

וַהֲרֵי הַקֶּבֶר אָסוּר בַּהֲנָיָיה! קֶבֶר – אֵין אִיסּוּרוֹ נִיכָּר. וַעֲבוֹדַת הַגֶּפֶן אֵין אִיסּוּרָהּ בַּהֲנָיָיה? אֶלָּא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: אֵין עֲבוֹדָה לְגֶפֶן

[דף י"ב ע"א]

יְחִידִית.

תְּבוּאָה בִּתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא חֲבוּשָׁה מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רַבִּי זְעֵירָא בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יָסָא: כַּי נַן אָמְרִין: הָדָא בְּקַעֲת סִימוֹנְיָא – אֵין זוֹרְעִין לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד?

מֵתִיב רַבִּי אֶלִיעֶזֶר לְרַבָּנִין: כְּמָה דְאִית לְכוֹן קַל בְּשׂוּרָה וְחוֹמֶר בִּמְרוּבָּע! כֵּן, אַשְׁכְּחָן קַל בְּשׂוּרָה וְחוֹמֶר בִּמְרוּבָּע. כְּהָדָא דְתָנֵי, הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שׂוּרָה שֶׁל יֶרֶק לְתוֹךְ שְׂדֵה תְּבוּאָה – הֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה אוֹרֶךְ שׂוּרָה, אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֻחֲצָה עַל רוֹחַב שִׁשָּׁה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁהָיוּ שְׁבָעָה – שֶׁהוּא זוֹרֵעַ טֶפַח מִיכָּן וְטֶפַח מִיכָּן, וְאֶת הַטֶּפַח הַקִּיצוֹנִי לְצַד מַעֲרָב מִמִּין אַחֵר, וְאִילּוּ אוֹתָן חֲמִשָּׁה נִידּוֹנִין לְכָאן וּלְכָאן. מִן מַה דְּרַבִּי זְעֵירָא מְתִיב עַל דְּרַבִּי יוֹחָנָן תַּמָּן.

נָטַע חֲצִי שׂוּרָה וְעָמַד לוֹ, וּבִיקֵּשׁ לְהַתְחִיל בְּשׂוּרָה אַחֶרֶת, רַב חִסְדָּא אָמַר: אָסוּר. אוֹמֵר לוֹ: עֲקוֹר אֶת הַשּׂוּרָה, אוֹ מַלֵּא אֶת הַשּׂוּרָה.

רַבִּי יוּדָן אָמַר: אִיתְפַּלְגוּן רַבִּי חִיָּיא בַּר בָּא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. חַד אָמַר: אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה לְתוֹךְ שִׁשָּׁה. וַחֲרָנָה אָמַר: אֲפִילּוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. וְלֹא יָדְעִין מַאן אָמַר דָּא, וּמַאן אָמַר דָּא.

מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חֲרָבָה – חֲיָיִשׁ: רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הוּא דְּאָמַר אֲפִילּוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע.

אִם הָיוּ צְדָדִין רַבָּה עַל הַחֲרָבָה - מוּתָּר.

תָּנֵי: חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בִּדְלַעַת יְוָנִית. אֵין מְסַפְּכִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי זֵרָעִים. וּמְבִיאָה אֶת הַטּוּמְאָה. וְחוֹצֶצֶת אֶת הַטּוּמְאָה.

[דף י"ב ע"ב]

וְעוֹקֶצֶת טֶפַח. וְאוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא. וְהַנּוֹדֵר מִן הַדִּילּוּעִין – אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בִּדְלַעַת יְוָנִית בִּלְבַד.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: וְלָמָּה לֵית אֲנַן אָמְרִין: מְבִיאָה אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצֶצֶת אֶת הַטּוּמְאָה – תַּרְתֵּי.

תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: שֶׁבַע. אֵין מְסַפְּכִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי זְרָעִים. וּמְבִיאָה אֶת הַטּוּמְאָה. וְחוֹצֶצֶת אֶת הַטּוּמְאָה. וְיָדָהּ טָפֵחַ. וְנוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ. וְכִלְאַיִם עִם אַרְמִית. וְכִלְאַיִם עִם הַרְמוּצָה. וְלֹא תְּנֵי אוֹסֶרֶת, וְלֹא תְּנֵי נְדָרִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: רַבִּי גַּמְלִיאֵל בְּרַבִּי נְפַק לְשׁוּקָא, אֲתוֹן שַׁאֲלוּן לֵיהּ: סִיבּוּךְ שֶׁאָמְרוּ – בְּנוֹגֵעַ? אֲתָא שְׁאַל לַאֲבוּי, אָמַר לֵיהּ: סִיבּוּךְ שֶׁאָמְרוּ – בְּנוֹגֵעַ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: רַבִּי הִלֵּל בִּי רַבִּי וְוֹלֶם נְפַק לְשׁוּקָא, אֲתוֹן שַׁאֲלוּן לֵיהּ: סִיבּוּךְ שֶׁאָמְרוּ – בְּנוֹגֵעַ? אֲתָא שְׁאַל לַאֲבוּי, אָמַר לֵיהּ: סִיבּוּךְ שֶׁאָמְרוּ – בְּנוֹגֵעַ.

מַהוּ **וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶן מִדִּבָּרַיי**? אָמַר רַבִּי חִינְנָא: אִם דְּלַעַת מִצְרִית שֶׁהִיא מְסַפֶּכֶת – אַף אָמַר מוּתָּר, קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי – לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

אָמַר רַבִּי אַבָּא מָרִי: לֹא כֵּן הָיָה רַבִּי מָנָא אוֹמֵר: כָּל הֵן דְּתָנֵינַן קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי – אַף דְּלַעַת מִצְרִית בִּכְלָל.

מַהוּ רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדְּבָרַי? שֶׁאֵין כּוֹתְלִין מְסַפְּכִין כִּדְלַעַת יְוָונִית.

הַדְרָן עֲלָךְ פֶּרֶק כָּל מְאָה

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

הֲלָכָה א' מתני' עֲרוּגָה שֶׁהִיא שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים – זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זֵרְעוֹנִים, אַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע

[דף י"ג ע"א]

רוּחוֹת הָעֲרוּגָה, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. הָיָה לָהּ גְּבוּל גָּבוֹהַּ טֶפַח – זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר, שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע.

לֹא יִטַּע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ הַגְּבוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלְּאֵהוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁשָּׁה בָּאֶמְצַע.

גמרא (ישעיה סא, יא) **זֵרוּעָיְהּ.** מִיעוּט זְרָעִים – שְׁנַיִם.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִסְרָטָא: מִשְּׁנַיִם אַתְּ לָמֵד אַרְבָּעָה. מַה שְׁנַיִם – אַתְּ נוֹתֵן בִּתְחִילַת שִׁשָּׁה, וּמֵיצֵר וְהוֹלֵךְ, אַף אַרְבָּעָה – אַתְּ נוֹתֵן בִּתְחִילַת שִׁשָּׁה, וּמֵיצֵר וְהוֹלֵךְ. אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם נָקָב אֶחָד פָּנוּי לִיטַּע בּוֹ אֶת הָאֶמְצָעִית.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: עֲבוֹדָה פּוֹגַעַ בַּעֲבוֹדָה, וְאֵין מִין פּוֹגֵעַ בַּחֲבֵירוֹ לְחוֹבְשׁוֹ.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן

[דף י"ג ע"ב]

לֵוִי: זְרִיעָה זֵרֶעיְהּ זֵרוּעֶיהָ. וּכְרַבִּי יוּדָה. דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר: שִׁשָּׁה. זֶרַע זַרְעָהּ זֵרוּעֶיהָ.

רַבִּי חַנַּיי אָמַר: זֶרְעֶיהָ – חֲמִשָּׁה. כָּל הֵן דַּאֲנָא מַשְׁכַּח לָהּ ו״ו [וָו יוֹד] אֲנָא מָחַק לֵיהּ? אִשְׁתְּאִילַת לְרַב הוּנָא סַפְּרָא דְּסִידְרָא, וְאָמַר זֵירוּעֶיהָ – מַלְיָא!

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּיי: כּוּלְהוֹן – בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה. כַּהֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כּוּלְהֶן – חוּץ לְשִׁשָּׁה. אִם כּוּלְהֶן חוּץ לְשִׁשָּׁה,

[דף י״ד ע״א]

נִיתְנֵי תִּשְׁעָה! אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בּוֹצְרָיָיא: וְכֵן הִיא, בַּעֲרוּגָה שֶׁבַּעֲרוּגוֹת – הִיא מַתְנִיתָא.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי אֵימִי חֲווּן יָתְבִין מַקְשַׁיי, תָּנֵינָן: הָיָה לָהּ גּוֹבֶל גָּבוֹהַּ טֶפַח – זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עֶשָׂר, שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גּוֹבֶל וְגוֹבֶל, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. נִיתְנֵי שִׁשָּׁה בָּאֶמְצַע! תִּיפְתֵּר, שֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה. אִם כְּשֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה, בְּדָה תָּנֵינָן רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: שִׁשָּׁה

[דף י״ד ע״ב] בָּאֶמְצַע? וְקַיְימְנוּהָ, וְלָא יָדְעִין אִי חַבְרַיָּא קַיְימְנוּהָ, אִי רַבִּי אֵימִי קַיְימָהּ עַל רֵאשָׁה. וְאִין עַל רֵאשָׁה, בְּדָה תָּנֵי רַבִּי חִייָה, רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה עָשָׂר?

מַהוּ לְהַקְרִיחַ בֵּית רוֹבַע וְלִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ חֲמִשָּׁה מִינֵי תְּבוּאָה? מַה אִם שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה שֶׁלּוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה – אַתְּ אָמַר מוּתָּר, כָּאן שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה – לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

מַהוּ לְהַקְרִיחַ בְּתְחִילַּת שִׁשָּׁה לִהְיוֹת מֵיצַר וְהוֹלֵךְ? מַה אִם בְּשָׁעָה שֶׁעֲבוֹדָה פּוֹגַעַת בַּעֲבוֹדָה – אַתְּ אָמַרְתְּ מוּתָּר, כָּאן שֶׁאֵין עֲבוֹדָה פּוֹגַעַת בַּעֲבוֹדָה – לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

לָא צוֹרְכָה דִּי לָא, מַהוּ לְהַקְרִיחַ בְּתְחִילַּת בֵּית רוֹבַע לִהְיוֹת מֵיצַר וְהוֹלֵךְ? מַה אִם שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה שֶׁלּוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה – אַתְּ אָמַר מוּתָּר, כָּאן שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה – לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

רַבִּי נָסָא שָׁאַל: לָא מִסְתַּבְּרָא בְּגַוְוֹ שֶׁל גּוֹבֶל שְׁנֵי טְפָחִים – מוּתָּר לִזְרוֹעַ בּוֹ שְׁנֵי מִינִין.

רַבִּי נָסָא שָׁאַל: עֲשָׂה פֵּיאָה [סְאָה] זֶרַע בְּגוֹמְטִין.

מִשְׁכּוֹ בְּכַמָּה? מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי אֵימִי, תִּיפְתֵּר שֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה. הָדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ פָּרַח מִבָּאן.

עַד הֵיכָן? נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: גּוּמְמִיּוֹת שֶׁהֵן עֲמוּקוֹת טֶפַח – זוֹרְעִין לְתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה זֵירְעוֹנִין, אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. הָדָא אָמְרָה: עַד טֶפַח.

רַבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא, שִׁמְעוֹן בַּר נַגָּרְשִׁיָּה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בְּנוֹטִים לְחוּרְבָה שָׁנוּ.

אָמַר רַבִּי זֵעִירָא: כָּל טֶפַח וְטֶפַח שֶׁל גּוֹבֶל – עֲשׂוּ אוֹתוֹ מָקוֹם בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְיִהְיוּ עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה! שִׁשָּׁה עַל כָּל גּוֹבֶל וְגוֹבֶל וְאֶחָד בָּאֶמְצַע, וְכֵן הוּא?

הֵתִיב רַבִּי בּוֹן בַּר חִייָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב רַב יִצְחָק: וְהָתָנֵינַן: תֵּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א לוֹקְחִין מֵהֶן בְּהֵמָה לְנִסָּיוֹן, וּמַחְזִירִין לָהֶן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. וּכְשֵׁם שֶׁלּוֹקְחִים מֵהֶן בְּהֵמָה לְנִסָּיוֹן, וּמַחְזִירִין לָהֶן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם - כָּךְ לוֹקְחִין מֵהֶן עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת לְנִסָּיוֹן, וּמַחְזִירִין לָהֶן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְיִשְׂרָאֵל - אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים. אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְיִשְׂרָאֵל - אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים. מוֹכֵר יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לְעוֹבֵד כוֹכָבִים עַל מְנָת לִשְׁחוֹט. יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו וְהָעוֹבֵד כוֹכָבִים שׁוֹחֵט. לוֹקְחִין מֵהֶן בְּהֵמָה לַקָּרְבָּן, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רוֹבֵעַ, מִשּׁוּם נִרְבָּע, מִשּׁוּם מְקַצֶּה, מִשּׁוּם נֶעֱבָד, וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מוֹכְרִין לָהֶן בְּהֵמָה גַּסָּה - כָּךְ אֵין מוֹכְרִין לָהֶן חַיָּה גַּסָּה. וְאַף בְּמָקוֹם שֶׁמּוֹכְרִים לָהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה - אֵין מוֹכְרִין לָהֶן חַיָּה דַּקָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מוֹכְרִין לָהֶן כְּלָבִים, שְׁגוּרִים, חֲלָדוֹת, סְנָאִים, חֻתּוּלוֹת וְקִפּוֹת. דְּבָרִים הַמַּנְקִין אֶת הַבַּיִת. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מוֹכְרִין לָהֶם - כָּךְ אֵין מַחְלִיפִין לָהֶם, לֹא רָעִים בַּיָּפִין וְלֹא יָפִין בָּרָעִים. לֹא שְׁבוּרִין בִּשְׁלֵמִים וְלֹא שְׁלֵמִים בִּשְׁבוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְרַפְּאוֹת. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲרֵי הוּא מַרְבִּיעָהּ וְהִיא יוֹלֶדֶת. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן בְּתֵירָה מַתִּיר בַּסּוּס, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת, שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ חַטָּאת; וַחֲכָמִים אוֹסְרִין, מִשּׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים מִשֶּׁם כְּלֵי זַיִן וּמִשֶּׁם בְּהֵמָה גַּסָּה. אֵין מוֹכְרִין לָהֶם לֹא כְּלֵי זַיִן, וְלֹא זַיִן, וְאֵין מַשְׁחִיזִין לָהֶם אֶת הַזַּיִן, וְאֵין מוֹכְרִין לָהֶם, לֹא סָדִין, וְלֹא כְּבָלִין, וְלֹא קוֹלָרִין, וְלֹא שַׁלְשֶׁלְאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל.

ב,ב אֶחָד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֶחָד הַכּוּתִי - מוֹסְרִין לָהֶם שָׂדוֹת גְּזוּזוֹת, תְּבוּאָה קְצוּרָה

הַשָּׁלֵם

וְאִילָנוֹת קְצוּצִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שַׁחַת, לָגֹז עַל מְנָת שֶׁתַּגְזוֹז. תְּבוּאָה לְקָצֹר - עַל מְנָת שֶׁתְּקָצֵר. אִילָנוֹת לָקוֹץ - עַל מְנָת לְקָצְצָם. הָעוֹלֶה לְסַרְטִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים - אָסוּר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בִּזְמַן שֶׁמְּזַבְּלִין - אָסוּר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְאִם אֵינָם מְזַבְּלִין - אָסוּר מִשּׁוּם מוֹשַׁב לֵצִים.

הַהוֹלֵךְ לַצְּטְרִיוֹנִין[1], וְרוֹאֶה אֶת הַנְּחָשִׁים וְאֶת הַחֲבָרִים, מוּלִיוֹן, סַגִּילַאדִין, סַגִּילַאדָה[2] - אָסוּר מִשּׁוּם מוֹשַׁב לֵצִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים א): "וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב" - אֵלֶּה מִדּוֹת שֶׁמְּבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי בִּטּוּל תַּלְמוּד תּוֹרָה. הָעוֹלֶה לְסַרְטִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, אִם צוֹחַ מִפְּנֵי צָרָךְ - מֻתָּר. וְאִם מִתְחַשֵּׁב - הֲרֵי זֶה אָסוּר. הַיּוֹשֵׁב בָּאַסְטָרִין[3] - הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים. רַבִּי נָתָן מַתִּיר מִשּׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים, מִפְּנֵי שֶׁצּוֹחֵ וּמַצִּיל אֶת הַנְּפָשׁוֹת, וּמֵעִיד עַל הָאִשָּׁה שֶׁתִּנָּשֵׂא. הוֹלְכִין לַצְּטְרִיוֹנִין - מִפְּנֵי שֶׁצּוֹחֵ וּמַצִּיל אֶת הַנְּפָשׁוֹת. וְלַכַּרְקֵמִים[4] - מִפְּנֵי יִשּׁוּב מְדִינָה. וְאִם מִתְחַשֵּׁב - הֲרֵי זֶה אָסוּר.

ב,ג אֵין מַשְׁכִּירִין לָהֶם בָּתִּים שָׂדוֹת וּכְרָמִים, וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶן אֲרִיסוּת וְקִבּוֹלֶת בְּהֵמָה. [אֶחָד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֶחָד הַכּוּתִי]. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבְסוּרְיָא מַשְׁכִּירִין בָּתִּים אֲבָל לֹא שָׂדוֹת, כָּאן וְכָאן, לֹא יַשְׁכִּיר אָדָם שָׂדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַשְׁכִּירִין בָּתִּים, וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין בָּתִּים וּמַשְׁכִּירִין שָׂדוֹת. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ מוֹכְרִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ. כָּאן וְכָאן לֹא יַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל אֶת בֵּיתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, שֶׁבִּידּוּעַ שֶׁמַּכְנִיס לְתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אֲבָל מַשְׁכִּירִין לָהֶם אוּרְיוֹת[5], אוֹצָרוֹת וּפוּנְדָּקִיּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁבִּידּוּעַ שֶׁמַּכְנִיס לְתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

---

[1] אִיצְטַדְיוֹן שֶׁבּוֹ חָיוּ נִלְחָמִים שְׁוָרִים זֶה בָּזֶה.

[2] כָּל אֵלּוּ מִינֵי לְצָנִים.

[3] מָקוֹם שֶׁדָּנִים שָׁם דִּינֵי נְפָשׁוֹת.

[4] מְצוֹרָעִים סָבִיב חוֹמַת הָעִיר וְעוֹשִׂים שָׁם כָּל מִינֵי צְחוֹק.

[5] רֶפֶת שֶׁל סוּסִים.

תּוֹסֶפְתָּא

מַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל בֵּיתוֹ לְכוּתִי וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמַּכְנִיס בְּתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּכָל מָקוֹם, לֹא יַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל מֶרְחָץ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרֵאת עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְרוֹחֶצֶת בּוֹ בְּשַׁבָּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּכָל מָקוֹם, לֹא יַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל שָׂדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרֵאת עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשִׂין בָּהּ בְּיוֹם טוֹב.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוּנְדָקִיּוֹת שֶׁל כּוּתִים, אֲפִלּוּ זְכָרִים אֵצֶל נְקֵבוֹת, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל זְכָרִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: זְכָרִים אֵצֶל זְכָרִים, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל נְקֵבוֹת. וּמוֹסְרִים בְּהֵמָה לָרוֹעֶה שֶׁלָּהֶן, וּמוֹסְרִין לוֹ תִּינוֹק לְלַמְּדוֹ סֵפֶר וּלְלַמְּדוֹ אֻמָּנוּת, וּלְהִתְיַחֵד עִמּוֹ. בַּת יִשְׂרָאֵל מְיַלֶּדֶת וּמְנַקָּה בְּנָהּ שֶׁל כּוּתִית. וְכוּתִית מְיַלֶּדֶת וּמְנַקָּה בְּנָהּ שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל. אֵין מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוּנְדָקְאוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֲפִלּוּ זְכָרִים אֵצֶל זְכָרִים, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל נְקֵבוֹת, שֶׁהַזָּכָר מֵבִיא זָכָר, וְהַנְּקֵבָה מְבִיאָה נְקֵבָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: זְכָרִים אֵצֶל נְקֵבוֹת, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל זְכָרִים. וְאֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה לְרוֹעֶה שֶׁלָּהֶן, וְלֹא תִינוֹק לְלַמְּדוֹ סֵפֶר, וּלְלַמְּדוֹ אֻמָּנוּת, וּלְהִתְיַחֵד עִמּוֹ.

בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תָּנִיק בְּנָהּ שֶׁל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁמְּגַדְּלָתוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מְנִיקָה אֶת בְּנָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּרְשׁוּתָהּ. בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תְיַלֵּד אֶת הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁמְּיַלֶּדֶת לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לֹא תְיַלֵּד אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מְיַלֶּדֶת אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁאֲחֵרִים עוֹמְדִים עַל גַּבָּהּ, בֵּינָהּ לְבֵינָהּ – אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת. מִתְרַפְּאִין מֵהֶן רִפּוּי מָמוֹן, אֲבָל לֹא רִפּוּי נְפָשׁוֹת. לֹא תַחְתֹּךְ עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים אֶת הָעֵבָר בְּמֵעֶיהָ שֶׁל אִשָּׁה בַּת יִשְׂרָאֵל. וְלֹא תַשְׁקֶנָּה כּוֹס עִקָּרִין – שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת.

הַשָּׁלֵם

לֹא יִתְיַחֵד יִשְׂרָאֵל עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, לֹא בַּמֶּרְחָץ וְלֹא בְּבֵית הַמַּיִם. נִדְבַּק יִשְׂרָאֵל עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בַּדֶּרֶךְ - נוֹתְנוֹ לְיָמִין וְאֵין נוֹתְנוֹ לִשְׂמֹאלוֹ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: בְּסֵיף מִימִינוֹ, וּבְמַקֵּל מִשְּׂמֹאלוֹ. שְׁנֵיהֶן עוֹלִין לְמַעְלָה וְיוֹרְדִין בִּירִידָה. יִשְׂרָאֵל עוֹלֶה לְמַעְלָה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְמַטָּה. לֹא יָשׁוֹחַ, שֶׁמָּא יָרוּץ אֶת גַּלְגַּלְתּוֹ וְיִרְחִיב לוֹ דֶּרֶךְ. שְׁאָלוֹ: "לְהֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ"? מַפְלִיגוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב לְעֵשָׂו (בְּרֵאשִׁית לג): "עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה" - וְהָלַךְ לוֹ לְסֻכּוֹת!

יִשְׂרָאֵל הַמְסַתֵּפֵר מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - רוֹאֶה בַּמַּרְאָה. מִן הַכּוּתִי - אֵין רוֹאֶה בַּמַּרְאָה. הִתִּירוּ לְבֵית רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְהִיוֹת רוֹאִין בַּמַּרְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן זְקוּקִין לַמַּלְכוּת. יִשְׂרָאֵל הַמְסַפֵּר אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְבְלוּרִיתוֹ - שׁוֹמֵט אֶת יָדוֹ.

ג,ב לוֹקְחִין מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים סְפָרִים וּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת, וּבִלְבַד שֶׁהֵיוּ כְּתוּבִין עַלֵּיהֶן כְּתַקָּנָן. מַעֲשֶׂה בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶחָד, שֶׁהָיָה כּוֹתֵב סְפָרִים בְּצִידֹן, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: מֻתָּר לִקַּח מִמֶּנּוּ. מוֹכְרִין לָעַם הָאָרֶץ סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, וְאֵין לוֹקְחִין תְּפִלִּין אֶלָּא מִן הַמְמֻחֶה. וְאִם לָקַח מִמִּי שֶׁאֵינוֹ מְמֻחֶה, וּמָצָא בְּיָדוֹ שְׁתֵּי כְּרִיכוֹת שֶׁל תְּפִלִּין - בּוֹדֵק מֵמֶּנּוּ תְּפִלָּה אַחַת שֶׁל יָד אוֹ שֶׁל רֹאשׁ, בְּצִבַּת הָרִאשׁוֹן, וְכֵן בַּשֵּׁנִי, וְכֵן בַּשְּׁלִישִׁי, וְכֵן בָּרְבִיעִי.

ג,ג לוֹקְחִין מֵעַם הָאָרֶץ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים. וּמוֹכְרִין לְעַם הָאָרֶץ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, בֵּין קְטַנִּים בֵּין גְּדוֹלִים. וְלוֹקְחִין מֵהֶן בָּנוֹת קְטַנוֹת אֲבָל לֹא גְדוֹלוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: גְּדוֹלוֹת, וּמְקַבְּלוֹת עֲלֵיהֶן. אֵין נוֹתְנִין לָהֶן בָּנוֹת, לֹא קְטַנוֹת וְלֹא גְדוֹלוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נוֹתֵן לוֹ גְּדוֹלָה, וּפוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה טְהֳרוֹת עַל גַּבָּיו. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁהִשִּׁיא אֶת בַּת בִּתּוֹ לְשִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל הַכֹּהֵן, וּפָסַק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא

תּוֹסֶפְתָּא

תַּעֲשֶׂה עִמּוֹ טְהֳרוֹת עַל גַּבְּיוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, שֶׁאֵין כּוֹפִין אֶת הֶחָבֵר שֶׁיַּעֲשֶׂה טְהֳרוֹת עַל גַּבֵּי עַם הָאָרֶץ, וְאֵיזֶה הוּא עַם הָאָרֶץ? כָּל שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל חוּלִּיו בְּטָהֳרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל שֶׁאֵינוֹ מְעַשֵּׂר.

ג,ד הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים עֲרָלִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּמָלָן וְלֹא הִטְבִּילָן, וְכֵן בְּנֵי הַשְׁפָּחוֹת שֶׁלֹּא טָבְלוּ, בֵּין מִלִּין בֵּין עֲרֵלִין - הֲרֵי אֵלּוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים. מִדְּרָסָן - טְמֵא. וְיֵינָם, בַּגְּדוֹלִים - אָסוּר. בַּקְּטַנִּים - מֻתָּר. וְאֵיזֶהוּ גָּדוֹל? כָּל שֶׁהוּא זוֹכֵר וּמַזְכִּיר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְשַׁמְּשֶׁיהָ. וְאֵיזֶהוּ קָטָן? כָּל שֶׁאֵינוֹ מַזְכִּיר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְשַׁמְּשֶׁיהָ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חֶזְקַת עֶבֶד יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ עֲרֵלִים - הֲרֵי אֵלּוּ כִּבְנֵי בָנִים, עַד שֶׁיִּוָּדֵע בָּהֶן שֶׁהֵן בְּנֵי שְׁפָחוֹת שֶׁלֹּא טָבְלוּ. חֶזְקַת עַבְדֵי כּוּתִים מִלִּין - הֲרֵי אֵלּוּ כּוּתִים. עֲרֵלִים - הֲרֵי אֵלּוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, עַד שֶׁיִּוָּדֵע שֶׁהֵן בְּנֵי שְׁפָחוֹת כְּנַעֲנִיּוֹת. חֶזְקַת עַבְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲפִלּוּ מִלִּין - הֲרֵי אֵלּוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים.

ג,ה לְעוֹלָם מָלִין אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְשֵׁם גֵּר, וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לֹא יָמוּל אֶת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִים עַל הַנְּפָשׁוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עוֹבֵד כּוֹכָבִים מָל אֶת יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁאֲחֵרִים עוֹמְדִין עַל גַּבָּיו, בֵּינוֹ לְבֵינוֹ - אָסוּר; מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת. יִשְׂרָאֵל מָל אֶת הַכּוּתִי, וְכוּתִי לֹא יָמוֹל אֶת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מָלִין לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: הֵיכָן מָצִינוּ מִילָה בַּתּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם בְּרִית? אֶלָּא יִמּוֹל לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ. וּמוֹכְרִין לָהֶם, וְנוֹתְנִין לָהֶם מַתְּנַת חִנָּם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מַכִּירוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֲבָל אִם הָיָה שְׁכֵנוֹ אוֹ אוֹהֲבוֹ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ. כָּתוּב אוֹמֵר: "לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תְחָנֵּם", אִם לְלַמֵּד עַל הַבְּרִית - הֲרֵי בְּרִית אָמוּר, אֶלָּא לָמָּה נֶאֱמַר "לֹא תְחָנֵּם"? מְלַמֵּד שֶׁאֵין נוֹתְנִין לָהֶם מַתְּנַת חִנָּם.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים - הֲרֵי זֶה יָצָא בֶּן חוֹרִין, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ הָרִאשׁוֹן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא כָּתַב לוֹ אוֹנוֹ, אֲבָל כָּתַב לוֹ אוֹנוֹ - זֶה הוּא גֵּט שִׁחְרוּרוֹ. בֵּין שֶׁמְּכָרוֹ לוֹ, בֵּין שֶׁנָּתְנוֹ לוֹ בְּמַתָּנָה - יָצָא בֶּן חוֹרִין, שֶׁמָּא יָצָא לְרִשׁוּת שֶׁאֵינָהּ רְשׁוּת לְהֶן עָלָיו. אִם עָשָׂה עָלָיו הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים נִימוֹסוֹת - יָצָא בֶּן חוֹרִין. וְאִם לָאו - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. נִטְלוֹ בְּחוֹבוֹ, אוֹ שֶׁנָּפַל לוֹ בְּסִיקְרִיקוֹן - יָצָא בֶּן חוֹרִין. יָרַשׁ עֲבָדִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לִרְשׁוּתוֹ - מֻתָּר לְמוֹכְרָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים. מִשֶּׁבָּאוּ לִרְשׁוּתוֹ - אָסוּר לְמוֹכְרָן. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּיֵין נָסְךְ: עַד שֶׁלֹּא בָּא לִרְשׁוּתוֹ - דָּמָיו מֻתָּרִין, מִשֶּׁבָּא לִרְשׁוּתוֹ - דָּמָיו אֲסוּרִין. יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁלָּקְחוּ מָקָח בְּשֻׁתָּפוּת, וְחָזַר וּלְקָחוֹ מָקָח אַחַר בְּשֻׁתָּפוּת, לֹא יֹאמַר לוֹ: טוֹל אַתָּה דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקָח רִאשׁוֹן, וַאֲנִי דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקָח שֵׁנִי. אֲבָל אוֹמֵר לוֹ: טוֹל אַתָּה דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקָח רִאשׁוֹן. טוֹל אַתָּה דְּבָרִים, וַאֲנִי דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקָח שֵׁנִי:

ד,ב הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ - יָצָא בֶּן חוֹרִין וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ שֵׁנִי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פְּעָמִים יוֹצֵא, פְּעָמִים אֵינוֹ יוֹצֵא. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: אֲנִי פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי מוֹכֵר אֲנִי עַבְדִּי פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי אַנְטִיּוֹכִי - יָצָא בֶּן חוֹרִין. לְפְלוֹנִי אַנְטִיּוֹכִי הַשָּׁרוּי בְּלוּד - לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. יָרְשׁוּ עֲבָדִים בְּחוּצָה לָאָרֶץ, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָאָרֶץ - מֻתָּר לְמָכְרָן לְחוּצָה לָאָרֶץ. מִשֶּׁבָּאוּ לָאָרֶץ - אָסוּר לְמָכְרָן לְחוּצָה לָאָרֶץ.

עֶבֶד שֶׁבָּרַח בְּחוּצָה לָאָרֶץ - אֵין רַבּוֹ רַשַּׁאי לְמוֹכְרוֹ. יָצָא עֶבֶד עִם רַבּוֹ לְסוּרְיָא לְפִיכָךְ אִם מָכְרוּ שָׁם - הֲרֵי זֶה מְכוּר. עֶבֶד שֶׁיָּצָא עִם רַבּוֹ עַל מְנָת לַחֲזוֹר - כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזוֹר.

תּוֹסֶפְתָּא

עַל מְנָת שֶׁלֹּא לַחֲזֹר - כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לַחֲזֹר. בָּא מִחוּצָה לָאָרֶץ עַל מְנָת לַחֲזֹר - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר. שֶׁלֹּא לַחֲזֹר - כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לַחֲזֹר:

ד,ג הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְיִרִיד שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - דָּמְיוֹ אֲסוּרִין, וְיוֹלִיךְ לְיַם הַמֶּלַח, וְכוֹפִין אֶת רַבּוֹ שֶׁיִּפְדֶּנּוּ אֲפִילּוּ מֵאָה בְּדָמָיו וְיוֹצִיאֶנּוּ לְחֵרוּת. נִמְצֵאתָ אוֹמֵר: הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בַּיְּרִיד שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, בְּהֵמָה - תֵּעָקֵר, כְּסוּת וְכֵלִים - יֵרָקְבוּ, וּמָעוֹת וְכֵלֵי מַתָּכוֹת - יוֹלִיךְ הַנָּאָה לְיַם הַמֶּלַח. פֵּרוֹת, אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִישָּׂפֵךְ - יִשָּׂפֵךְ, לִשָּׁרֵךְ - יִשָּׁרֵךְ, לִיקָּבֵר - יִקָּבֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - שׁוֹחֵק וְזוֹרֶה לָרוּחַ אוֹ מַטִּיל לַיָּם. אָמְרוּ לוֹ: אַף הִיא נַעֲשֵׂית זֶבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג): "וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם" וְגוֹ'. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ט): וְאֶת חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם וְגוֹ'. אָמְרוּ לוֹ: מָשָׁם רְאָיָה? (שְׁמוֹת לד) "וַיִּזַּר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשַׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" מְלַמֵּד: שֶׁבִּדְקָן כְּדֶרֶךְ שֶׁבּוֹדְקִין אֶת הַסּוֹטוֹת. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל-ב ה): "וַיַּעַזְבוּ אֶת עֲצַבֵּיהֶם". אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א טו): וְגַם מַעֲכָה אֵם אָסָא הַמֶּלֶךְ וַיְסִרֶהָ מִגְּבִירָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת וְגוֹ'. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? (שָׁם) וַיִּכְרֹת אָסָא אֶת מִפְלַצְתָּהּ וְגוֹ'. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים ב יח): וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת וְגוֹ'. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הָיָה? וַהֲלֹא מֹשֶׁה עָשָׂאוֹ! מְלַמֵּד שֶׁטָּעוּ יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו עַד שֶׁבָּא חִזְקִיָּה וּבִטְּלוֹ.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א אֵין אוֹצְרִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: שְׁמָנִים, יֵינוֹת, וּסְלָתוֹת, וּפֵרוֹת. אֲבָל דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: כַּמּוֹן וְתַבְלִין - הֲרֵי זֶה מַתָּר. וְאוֹצְרִין שָׁלֹשׁ שָׁנִים, עֶרֶב שְׁבִיעִית וּשְׁבִיעִית וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּלוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק, אֲבָל בְּכוֹנֵס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲפִלּוּ עֶשֶׂר שָׁנִים - מֻתָּר לְאַלְתַּר. וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת, אֲפִלּוּ

הַשָּׁלֵם

חֲרוּבִין - לֹא יַאֲצִיר מִפְּנֵי שֶׁמַּטִּיל מְאֵרָה בַּשְּׁעָרִים. אֵין מִשְׁתַּכְּרִין בְּתַבְוָאָה, אֲבָל מִשְׁתַּכְּרִין בַּיַּיִן וּבַשֶּׁמֶן וְקִטְנִיּוֹת. אָמְרוּ עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: שֶׁהָיָה מִשְׁתַּכֵּר בַּיַּיִן וּבַשֶּׁמֶן כָּל יָמָיו. אֵין מוֹצִיאִין מִסּוּרְיָא דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: יֵינוֹת, שְׁמָנִים, וּסְלָתוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי: שְׁמוֹצִיאִין יַיִן לְסוּרְיָא, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט אֶת הַתְּפִלָּה. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מוֹצִיאִין לְסוּרְיָא, כָּךְ אֵין מוֹצִיאִין לְהַפַּרְכִּיָּא. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר מֵהַפַּרְכִּיָּא לְהַפַּרְכִּיָּא:

ה,ב יִשְׂרֵה אָדָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁרֻבָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְלֹא בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁכֻּלָּהּ יִשְׂרְאֵל. מְלַמֵּד: שֶׁיִּשִּׁיבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. וְהַקָּבוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - כְּאִלּוּ הוּא קָבוּר תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ. לֹא יֵצֵא אָדָם לְחוּצָה לָאָרֶץ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ חִטִּין סָאתַיִם בְּסֶלַע. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִין? בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא לִקַּח. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמּוֹצֵא לִקַּח, אֲפִלּוּ סָאָה בְּסֶלַע - לֹא יֵצֵא. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֱלֵימֶלֶךְ - מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר וּמִפַּרְנְסֵי צִבּוּר הָיָה. וְעַל שֶׁיָּצָא לְחוּצָה לָאָרֶץ - מֵת הוּא וּבָנָיו בְּרָעָב, וְהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל קָיְמִין עַל אַדְמָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר (רוּת א): וַתְּהִם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן, מְלַמֵּד: שֶׁכָּל הָעִיר קָיְמָת, וּמֵת הוּא וּבָנָיו בָּרָעָב. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית כח): וְשַׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים. וְאוֹמֵר (וַיִּקְרָא כה): לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, כָּל זְמַן שֶׁאַתֶּם בְּאֶרֶץ כְּנַעַן - הֲרֵינִי לָכֶם אֱלוֹהַּ, אֵין אַתֶּם בְּאֶרֶץ כְּנַעַן - אֵינִי לָכֶם לֵאלוֹהַּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ד): כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא. וְאוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ב): כִּי נָתַן בְּיָדֵינוּ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְכִי עָלְתָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְכַבְּשִׁים אֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי הַמָּקוֹם? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהֵם עֲלֶיהָ - כְּלָהּ נִכְבֶּשֶׁת. אֵינָן עָלֶיהָ - כְּלָהּ אֵינָהּ נִכְבֶּשֶׁת. וְכֵן דָּוִד אָמַר (שְׁמוּאֵל א כו): כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה' וְגוֹ', וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עוֹבֵד

תּוֹסֶפְתָּא

עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים? אֶלָּא שֶׁהָיָה דָּוִד דּוֹרֵשׁ וְאוֹמֵר: כָּל הַמֵּנִיחַ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעַת שָׁלוֹם וְיוֹצֵא - כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, דִּכְתִיב (יִרְמְיָה לב): וּנְטַעְתִּים בָּאָרֶץ הַזֹּאת בֶּאֱמֶת, אֵינָן עֲלֵיהָ - אֵין נִטּוּעִין לְפָנֵי בֶּאֱמֶת, לֹא בְּכָל לִבִּי וְלֹא בְּכָל נַפְשִׁי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ - עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּטָהֳרָה הֵן. כֵּיצַד? עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לִבְנוֹ, וְהָלַךְ וְזִמֵּן אֶת כָּל הַיְּהוּדִים שֶׁבְּעִירוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין מִשֶּׁלָּהֶן וְשׁוֹתִין מִשֶּׁלָּהֶן, וְשַׁמָּשׁ שֶׁלָּהֶן עוֹמֵד עַל גַּבֵּי עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לד) וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחוֹ:

ה,ג אֵלּוּ הֵן עוֹרוֹת לְבוּבִין, כָּל הַקָּרוּעַ כְּנֶגֶד לִבָּן, וְעָשָׂה כְּמִין אֲרֻבָּה. אֲבָל אִם הָיָה מָשׁוּךְ - הֲרֵי זֶה מָתְר. הַכְּבָשִׁין וּשְׁלָקוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁדַּרְכָּן לָתֵת בְּהֶן יַיִן וְחֹמֶץ, וְחֶרֶס הַדְּרָיְנִי - אָסוּר בַּהֲנָאָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין אִסּוּרָן אִסּוּר הֲנָאָה. זֵיתִים הַשְּׁלָחִים הַנִּמְכָּרִים עַל פִּתְחֵי מֶרְחֲצָאוֹת - אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה וּמֻתָּרִין בַּהֲנָאָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹסְרָן אַף בַּהֲנָאָה, מִפְּנֵי שֶׁמְּזַלְּפִים עֲלֵיהֶן חֹמֶץ כְּדֵי שֶׁיִּהוּ חוֹלְצִין אֶת גַּרְעִינֵיהֶם:

ה,ד הַדְּרוֹרִין וְהַקְּרֻבוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְיַיִן יִשְׂרָאֵל בָּהֶן - אָסוּר בִּשְׁתִיָּה וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה. הֵעִיד שִׁמְעוֹן בֶּן גּוּדְיָא לִפְנֵי בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן: שֻׁמָּתָר בִּשְׁתִיָּה, וְלֹא הוֹדָה לוֹ. נוֹדוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קְפוֹסַי: אֵין עוֹשִׂין שְׁטִיחִים לִבְהֵמָה. נוֹדוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, גְּרוּרִין - מֻתָּרִין, חֲדָשִׁים, זְפוּתִין אֲסוּרִין. עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עוֹבְדִים וְרוֹכְבִים, וְיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו - כּוֹגֵס לְתוֹכוֹ יַיִן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. קַנְקַנִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, חֲדָשׁוֹת - מוּתָּרוֹת, וְיָשָׁנוֹת - אֲסוּרוֹת. שֶׁכְּנָסוֹ בָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מַיִם - מֻתָּר יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיס לְתוֹכוֹ יַיִן. וְשֶׁכְּנָסוֹ בָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים יַיִן - יִשְׂרָאֵל מְמַלֵּא אוֹתָהּ מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעֵת לְעֵת, וּמַכְנִיס לְתוֹכוֹ יַיִן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וְשֶׁכָּנַס בָּהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים יַיִן, וְיִשְׂרָאֵל צִיר וּמוֹרְיָס - מַתָּר יִשְׂרָאֵל אַחֵר לְהַכְנִיס לְתוֹכָהּ יַיִן.

הַשָּׁלֵם

ה,ה לוֹקְחִין מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים תְּבוּאוֹת, קִטְנִית, וּגְרוֹגָרוֹת, וְשׂוּם וּבְצָלִים מִכָּל מָקוֹם, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טֻמְאָה. הָאוֹג - בְּכָל מָקוֹם טָהוֹר. הָאֹרֶז - בְּכָל מָקוֹם טָהוֹר. נֶאֱמָן הַצַּיָּד לוֹמַר: "זֶה עוֹף טָמֵא, וְזֶה עוֹף טָהוֹר". נֶאֱמָן עִם הָאָרֶץ לוֹמַר: "כְּבָשִׁין אֵלּוּ טְמֵאִין, וּכְבָשִׁין אֵלּוּ טְהוֹרִין, וְלֹא רִבַּצְתִּי עֲלֵיהֶן אֶת הַמַּשְׁקִין". אֲבָל אֵין נֶאֱמָן לוֹמַר: "דָּגִים אֵלּוּ צַדְתִּים בְּטָהֳרָה, וְלֹא נָעַרְתִּי עֲלֵיהֶן אֶת הַמְכַמֶּרֶת". הַקַּפְרִיסִין, הַמּוּטְלָיָא, וְהַחֲמִין שֶׁלָּהֶן - מֻתָּרִין. בֵּיצָה צְלוּיָה שֶׁלָּהֶן - אֲסוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה וּבֵית דִּינוֹ הִתִּירוּ שֶׁמֶן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּמִנְיָן. פֹּת שֶׁאֲפָאָהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁלֹּא בְּמַעֲמַד יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. פֹּת שֶׁאֲפָאָהּ יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָשָׁהּ, וּגְבִינָה שֶׁהֶעֱמִידָהּ יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים עֲבָדָהּ - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. יִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב בְּסוֹף עֶדְרוֹ, וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים חוֹלֵב וּמֵבִיא לוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

ה,ו אֵיזוֹ הִיא טָרִית שֶׁאֵינָהּ טְרוּפָה? כָּל שֶׁהַשִּׁדְרָה וְהָרֹאשׁ נִקָּרִין. אֵיזֶהוּ צִיר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דָּגָה? כָּל שֶׁכַּלְבִּית אַחַת אוֹ שְׁתֵּי כַּלְבִּיּוֹת מְשׂוֹטְטוֹת בְּתוֹכוֹ. חֲתִיכָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָן, בֵּין בְּכֻלָּן בֵּין בְּמִקְצָתָן אֲפִלּוּ בְּאֶחָד (טְמֵאָה) - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. מַעֲשֶׂה שֶׁהֵבִיאוּ גְּרָבִין שֶׁל חֲתִיכוֹת מִמִּין אֶחָד בְּעַכּוֹ, וְלֹא נִמְצָא סִימָן אֶלָּא בְּאֶחָד מֵהֶן, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְהִתִּירוּ אֶת כֻּלָּן. מוֹרְיָס אָמַן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף חֵלֶק אָמַן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. יַיִן מֻבְשָׁל וַאֲלוּנְתִּית - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁתַּחְתָּן יַיִן. אֲלוּנְתִּית כְּבָרְיָתָהּ - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. יַיִן תַּפּוּחִין, מִן הַפָּתִיק, וּמִן הָאוֹצָר, מִן הַסְּפִינָה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְאִם הָיָה נִמְכָּר בַּקָּטָלָוֹן - מֻתֶּרֶת. יַיִן תַּפּוּחִים מִן הַשּׁוּק - הֲרֵי זֶה אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁמִּזְדַּיֵּף. חֲגָבִין וְהַקּוֹפְרִין מִן הַפָּתִיק מִן הָאוֹצָר וּמִן הַסְּפִינָה - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. וְהַמּוֹכֵר בַּסְּלִילָא לִפְנֵי חֲנֻנְיָנִי - אֲסוּרִין מִפְּנֵי

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁמַּרְבִּיצִין עֲלֵיהֶן יַיִן כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ יָפִין לְמַרְאִית הָעַיִן. מֶלַח - סַלְקוֹנְטִית, שְׁחוֹרָה - מָתֶרֶת, לְבָנָה - אֲסוּרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁחוֹרָה - אֲסוּרָה, לְבָנָה מָתֶרֶת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: זוֹ וְזוֹ הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה:

ה,ז אֵין לוֹקְחִין גְּבִינַת בֵּית הַיְנִיאַקִי, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וּשְׁלוּקָה - נִלְקַחַת מִכָּל מָקוֹם. אֵין לוֹקְחִין קֶרֶט שֶׁל חִלְתִּית, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְהָעֲלָה - נִלְקָח מִכָּל מָקוֹם. אֵין לוֹקְחִין יַיִן מִסּוּרְיָא, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְלֹא מוֹרְיָס, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְלֹא חֲתִיכָה שֶׁאֵין בָּהּ סִימָן, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְלֹא מֶלַח סַלְקוֹנְטִית, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְלֹא גְּבִינַת בֵּית הַיְנִיאַקִי, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְלֹא קֶרֶט שֶׁל חִלְתִּית, אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְכֻלָּן נֶאֱכָלִין אֵצֶל מִי שֶׁאֵינוֹ מֻמְחֶה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שִׁשִּׁי

ו,א וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין אִסּוּר, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ מַקֵּל, אוֹ צְפוֹר, אוֹ כַּדּוּר, סִיר, עֲטָרָה, וְטַבַּעַת, צֶלֶם, וְנָחָשׁ. וְעַל מְכַבְּדִים, כְּגוֹן: הַשִּׁירִים, וְהַנְּזָמִים, קָטְלִיּוֹת, טַבָּעוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת. וְעַל הַמַּבְזִין, כְּגוֹן: הַיּוֹרוֹת, מֵחֲמֵי חַמִּין, הַסִּיגְנִין, וְהַקּוּמְקְמִין, וְהַסְּפָלִין, וְהַסַּדָּנִין, וְהַמַּטְבֵּעַ - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. מָצָא טַבַּעַת וְעָלֶיהָ צוּרַת חַמָּה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרָקוֹן - יוֹלִיךְ לְיַם הַמֶּלַח. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף דְּמוּת וסרפס. טַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, בִּזְמַן שֶׁהִיא בּוֹלֶטֶת - אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה, אִם אֵינָהּ בּוֹלֶטֶת - מֻתֶּרֶת. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - אָסוּר לַחְתֹּם בָּהּ. וְשֶׁאֵין עָלֶיהָ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - מֻתֶּרֶת בַּהֲנָאָה, וּמֻתָּר לַחְתֹּם. טַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם - מֻתָּר לַחְתֹּם בָּהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה חוֹתָמָהּ שׁוֹקֵעַ - אָסוּר לַחְתֹּם בָּהּ מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹלֵט, וּמֻתָּר לְתִנָּהּ בְּיָדוֹ, וְשֶׁחוֹתָמָהּ בּוֹלֵט - מֻתָּר לַחְתֹּם בָּהּ, וְאָסוּר לְתִנָּהּ בְּיָדוֹ. טַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ פְּרָצוּף - מֻתָּר לַחְתֹּם בָּהּ. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שֶׁל בֵּית אַבָּא הָיוּ חוֹתְמִין בִּפְרָצוּפוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר: כָּל הַפְּרָצוּפוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, חוּץ מִפְּרָצוּף הָאָדָם. הָעֲשׂוּי כְּמִין דְּרָקוֹן - אָסוּר. וְהַדְּרָקוֹן תָּלוּי בּוֹ - נוֹטְלוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ, וְהַשְּׁאָר - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. אֵיזֶה הוּא מִין דְּרָקוֹן שֶׁאָסוּר? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל שֶׁהַצִּיצִין יוֹצְאִ מִצְּוָארוֹ. אֲבָל אִם הָיָה חֶלֶק - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

ו,ב הַלּוֹקֵחַ גרוטאיות מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּמוֹצֵא בָּהֶן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - נוֹטְלָהּ וּמַשְׁלִיכָהּ, וְהַשְּׁאָר - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, עַד שֶׁלֹּא בָּאת לִרְשׁוּתוֹ - אוֹמֵר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמְבַטְּלָהּ, שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְבַטֵּל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בֵּין שֶׁלּוֹ בֵּין שֶׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין עוֹבְדָהּ בֵּין שֶׁאֵינָהּ עוֹבְדָהּ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן. יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - אֲסוּרָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָבְדָהּ, לְפִיכָךְ אֵין יָכוֹל לְבַטְּלָהּ. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁעָשָׂה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - מֻתֶּרֶת עַד שֶׁתַּעֲבֹד, לְפִיכָךְ יָכוֹל לְבַטְּלָהּ. רַבִּי אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יַעֲקֹב: אִם עָשָׂאָהּ לְיִשְׂרָאֵל מִתְּחִלָּה - אֵין יָכוֹל לְבַטְּלָהּ. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמָּכַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְעוֹבְדֶיהָ - אֲסוּרָה. שֶׁלֹּא לְעוֹבְדֶיהָ - מֻתֶּרֶת. לָוָה עָלֶיהָ, נָפְלָה עָלֶיהָ מַפֹּלֶת, שִׁטְפָּהּ נָהָר, אוֹ שְׁנִטְלוּהָ לִסְטִין, אוֹ שֶׁהִנִּיחוּהָ בַּעֲלֶיהָ, כְּגוֹן מִלְחַמְתּוֹ שֶׁל יְהוֹשָׁעַ, אִם עַתִּידִין הַבְּעָלִים לַחֲזֹר עָלֶיהָ - אֲסוּרָה, וְאִם לָאו - מֻתֶּרֶת. בִּימֵי שׁוֹת שֶׁהֶעֱמִידוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בִּשְׁעַת הַגְּזֵרָה, אַף עַל פִּי שֶׁעָבְרָה הַגְּזֵרָה - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת. וְכָל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁבְּטֵלוּהָ עוֹבֵד כּוֹכָבִים יָכוֹל תִּהֵא אֲסוּרָה? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ז): "פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ" אֶת שֶׁנּוֹהֵג בּוֹ מִשּׁוּם אֱלוֹהַּ - אָסוּר, וְאֶת שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג בּוֹ מִשּׁוּם אֱלוֹהַּ - מֻתָּר. וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל, בֵּין שֶׁנָּהַג בּוֹ לְשֵׁם אֱלוֹהַּ, בֵּין שֶׁלֹּא נָהַג בּוֹ לְשֵׁם אֱלוֹהַּ - אָסוּר. כֵּיצַד מְבַטְּלָהּ? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּכֻפֶּה בַּקּוּרְנָס וְיִחָבֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ רוֹאֶה סְטָרָה וְנָפְלָה - הֲרֵי זוֹ בְּטֵלָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עוֹבֵד כּוֹכָבִים - מְבַטֵּל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁלּוֹ וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל - אֵין מְבַטֵּל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד

תּוֹסֶפְתָּא

כּוֹכָבִים. [רַבִּי] שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל - אֵין לָהּ בְּטֵלָה עוֹלָמִית. בִּימוֹס שֶׁנִּפְגַּם רִבּוֹ - הֲרֵי זֶה מַתָּר. מִזְבֵּחַ שֶׁנִּפְגַּם רִבּוֹ - אָסוּר עַד שֶׁיְּנַתֵּץ.

ו,ג מְקֻצֶּה, שֶׁלּוֹ - אָסוּר, וְשֶׁל חֲבֵרוֹ - מַתָּר. לִפְנֵי הֶקְדֵּשׁוֹ - אָסוּר, לְאַחַר הֶקְדֵּשׁוֹ - מַתָּר. מֵאֵימָתַי נִקְרָא מְקֻצֶּה? מִשֶּׁנַּעֲשָׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה. אֵיזֶהוּ נֶעֱבָד? כָּל שֶׁעוֹבְדִין אוֹתוֹ, בֵּין בִּשְׁגָגָה בֵּין בְּמֵזִיד. אֵיזֶה הוּא מְקֻצֶּה? מְקֻצֶּה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל אָמַר: שׁוֹר זֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - לֹא אָמַר כְּלוּם, לְפִי שֶׁאֵין הֶקְדֵּשׁ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז,א פָּרָה שפטמה בְּכַרְשִׁינֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וְרַדֵּי גִּנָּה שֶׁזִּבְּלָהּ בְּזֶבֶל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וּבוֹר גִּנָּה שֶׁנִּטְּעָה בַּעֲצֵי אֲשֵׁרָה, וּבוֹר קָלָא אִילָן שֶׁרָשַׁם בַּעֲצֵי אֲשֵׁרָה - יִשָּׂרֵף. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מַטִּילִין אוֹתָהּ לְחֹמֶר, עַד שֶׁיַּחְזְרוּ מַרְאֶיהָ לִכְמוֹת שֶׁהָיָה. חֲלִילִין שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - אָסוּר לִסְפּוֹד בָּהֶן. וְאִם הָיָה מַעֲלִין שָׂכָר לַמְּדִינָה, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין לְצֹרֶךְ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - מָתָר לִסְפּוֹד בָּהֶן. חֲנֻיּוֹת שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - מָתָר לִשְׂכֹּר מֵהֶן. גִּבְאֵין שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - אָסוּר לִתֵּן לָהֶן. אִם הָיוּ מַעֲלִין שָׂכָר לַמְּדִינָה, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין לְצֹרֶךְ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - מָתָר לִתֵּן לָהֶן. הַמְיַחֵד בֵּיתוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - כֻּלּוֹ מְטַמֵּא בְּבִיאָה. וְהָעוֹבֵר לְתוֹכָהּ - כְּעוֹבֵר בְּבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אִם הָיְתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים מַפְסֶקֶתָּהּ - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא אוֹתוֹ דֶּרֶךְ בִּלְבַד.

ז,ב הַסּוֹמֵךְ בֵּיתוֹ לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - כֻּלּוֹ מְטַמֵּא בְּבִיאָה. סָמְכוּ לוֹ הֵן - אֵין כֻּלּוֹ מְטַמֵּא בְּבִיאָה, אֶלָּא אוֹתוֹ כֹּתֶל נִדּוֹן מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, נָפַל - אָסוּר לִבְנוֹתוֹ, בָּנָאוֹ - חָזַר לְתַחְלָתוֹ. בְּנָאוּהוּ הֵן - אֵין כֻּלּוֹ מְטַמֵּא בְּבִיאָה, אֶלָּא אוֹתוֹ הַכֹּתֶל נִדּוֹן מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה. הַמּוֹכֵר בֵּיתוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - דָּמָיו אֲסוּרִין, וְיוֹלִיךְ הֶנָּאָה לְיַם הַמֶּלַח. אֲבָל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁאָנְסוּ אֶת אֶחָד וְנָטְלוּ אֶת בֵּיתוֹ וְהֶעֱמִידוּ בּוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - דָּמָיו מֻתָּרִין, וְכוֹתֵב וּמַעֲלֶה

הַשָּׁלֵם

בְּעַרְכָּאִין. הַמַּכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - טָמֵא. כְּלֵי חֶרֶס שֶׁהִכְנִיס אֲחוֹרָיו לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - טָמֵא. הַסַּפְסָלִין וְהַקַּתֶּדְרָיוֹת שֶׁהִכְנִיס רֻבּוֹ לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - טְמֵאִין.

ז,ג כָּל מְקוֹמוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ לִשְׁבַח עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - מְכַנִּין אוֹתָן לְגֶנַאי. אֶת שֶׁקּוֹרְאִין 'עֵין כּוֹס' - קוֹרִין אוֹתוֹ 'עֵין קוֹץ'. 'גַּרְיָא' - קוֹרִין אוֹתוֹ 'גַּלְיָא'. מִי שֶׁנִּפְזְרוּ מְעוֹתָיו לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - לֹא יְהֵא שׂוֹחֶה לְפָנָיו וּמְלַקֵּט, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּשׂוֹחֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל הוֹפֵךְ לַאֲחוֹרָיו, וּמִמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה - מָתָר. מַעְיָן מַיִם הַיּוֹצֵא מִבֵּית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - לֹא יְהֵא שׂוֹחֶה לְפָנָיו וְשׂוֹתֶה, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּשׂוֹחֶה לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אֲבָל הוֹפֵךְ לַאֲחוֹרָיו וְשׂוֹתֶה. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה וְשׂוֹתֶה - מָתָר. פַּרְצוּפוֹת הַמַּטִּילִין מַיִם לְכַרְכִּין - לֹא יָנִיחַ פִּיו עַל פִּי פַּרְצוּף, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּנוֹשֵׁק לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל מְקַבֵּל בְּיָדוֹ וְשׂוֹתֶה. יֶתֶר עַל כֵּן אָמְרוּ: לֹא יָנִיחַ פִּיו עַל פִּי הַסִּילוֹן וְיִשְׁתֶּה, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת. שָׁאֲלוּ פִּילוֹסוֹפִין אֶת הַזְּקֵנִים בְּרוֹמִי: אִם אֵין רְצוֹנוֹ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי מַה אֵינוֹ מְבַטְּלָהּ? אָמְרוּ לָהֶן: אִלּוּ לְדָבָר שֶׁאֵין הָעוֹלָם צָרִךְ בָּהֶן הָיוּ עוֹבְדִין - הָיָה מְבַטְּלוֹ, הֲרֵי הֵן עוֹבְדִין לַחַמָּה וְלַלְּבָנָה לְכוֹכָבִים וְלַמַּזָּלוֹת, יֹאבַד עוֹלָמוֹ מִפְּנֵי הַשּׁוֹטִים? ! אֶלָּא הַנַּח לָעוֹלָם שֶׁיִּנְהַג כְּמִנְהָגוֹ, וְשׂוֹטִים שֶׁקִּלְקְלוּ - עֲתִידִין לִתֵּן אֶת הַדִּין. גָּנַב זְרָעִים לִזְרֹעַ - לֹא סוֹפָן לְצַמֵּחַ? ! בָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ - אֵין סוֹפוֹ לִילֵד? ! אֶלָּא הַנַּח לָעוֹלָם שֶׁיִּנְהַג כְּמִנְהָגוֹ, וְשׂוֹטִים שֶׁקִּלְקְלוּ - יָבוֹאוּ וְיִתְּנוּ אֶת הַדִּין.

ז,ד הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הָעוֹבְדִין אֶת הֶהָרִים וְאֶת הַגְּבָעוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן מֻתָּרִין, עוֹבְדֵיהֶן - בִּסְקִילָה. אָדָם הַנֶּעֱבָד, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מָתָר, עוֹבְדָיו - בִּסְקִילָה. אֵיזֶהוּ אֲשֵׁרָה? כָּל שֶׁהָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עוֹבְדִין וּמְשַׁמְּרִין אוֹתָהּ וְאֵין טוֹעֲמִין מִפֵּרוֹתֶיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שֶׁלֹּשׁ אֲשֵׁרוֹת בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, חָרוּשׁ שֶׁבִּכְפָר פֹּטֶם, וְשֶׁבִּכְפָר

תּוֹסֶפְתָּא

פְּגֹשָׁה, שִׁקְמָה שֶׁבָּרַאנִי וְשֶׁבָּכַרְמֶל. אֲשֵׁרָה - זוֹרְעִין תַּחֲתֶיהָ יְרָקוֹת בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, אֲבָל לֹא בִּימוֹת הַחַמָּה. הַחִיזָּרִין - לֹא בִּימוֹת הַחַמָּה וְלֹא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף לֹא זְרָעִין וְלֹא יְרָקִין בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהָעֲלִין נוֹשְׁרִין וְהָיָה לָהֶן לַזֶּבֶל.

ז,ה הַנִּכְנָס תַּחְתָּיו - כְּנִכְנָס לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אִם הָיְתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים מַפְסֶקֶת - הֲרֵי זֹה מֻתָּרֶת. יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּסַל אֶת הָאֲשֵׁרָה, בֵּין לְצָרְכּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ - אָסוּר. וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁפָּסַל אֶת הָאֲשֵׁרָה, לְצָרְכּוֹ - הֵיא אֲסוּרָה וְהוּא מֻתָּר. לְצָרְכּוֹ - בֵּין זֶה וּבֵין זֶה אָסוּר. לֹא יַעֲלֶה אָדָם לְרֹאשׁ הבימוס אֲפִילּוּ לנוולו לְטַנְּפוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג): "וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה". לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: הַמְתֵּן לִי בְּצַד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים פְּלוֹנִית, וַאֲנִי אֶמְתִּין לְךָ בְּצַד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים פְּלוֹנִית, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כג): וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ וְגוֹ'.

ז,ו עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְכָל מַה שֶּׁעָלֶיהָ - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. מָצָא עָלֶיהָ יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת, וְכָל דָּבָר שֶׁכַּיּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - אָסוּר. כֵּלִים הַמְּשָׁתַּמְּשׁוֹת בָּהֶן, בְּגוּפָהּ - אֲסוּרִין, שֶׁלֹּא בְּגוּפָהּ - מֻתָּרִין. אַף כֵּלִים הַמְּשָׁתַּמְּשׁוֹת בָּהֶן וּבְגוּפָהּ, גְּנָבוּם כּוֹמְרִים וּמְכָרוּם - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (דְּבָרִים ז): לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף. וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עָמָהֶן. כֵּיצַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים הַלָּלוּ? בֵּין שֶׁגּוּפָן לָבוּשׁ בָּהֶן, בֵּין שֶׁאֵין גּוּפָן לָבוּשׁ בָּהֶן - אֲסוּרִין. "עִמָּהֶן" אֶת שֶׁגּוּפָהּ לָבוּשׁ בָּהֶן - אֲסוּרִין, אֶת שֶׁאֵין גּוּפָהּ לָבוּשׁ בָּהֶן - מֻתָּרִין. אַף כֵּלִים שֶׁגּוּפָהּ לָבוּשׁ בָּהֶן, גְּנָבוּם כּוֹמְרִים וּמְכָרוּם - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. מַרְקוּלִיס וְכָל מַה שֶּׁעָלָיו - הֲרֵי זֶה אָסוּר. מָצָא עָלָיו יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת, וְכָל דָּבָר שֶׁכַּיּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - אָסוּר. מָעוֹת וְכֵלִים - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מָעוֹת וְכֵלִים שֶׁעַל גַּבֵּי אֶבֶן הָעֲלִיוֹנָה - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין.

הַשָּׁלֵם

אֲבָנִים שֶׁנִּשְׁרוּ מִן הַמַּרְקוּלִיס, אִם הָיוּ נִרְאוֹת עִמּוֹ - אֲסוּרוֹת, וְאִם לָאו - מֻתָּרוֹת. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ תְּפוּסוֹת לוֹ - אֲסוּרוֹת, וְשֶׁאֵינָן תְּפוּסוֹת לוֹ - מֻתָּרוֹת. יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵבִיא אֲבָנִים מִן הַמַּרְקוּלִיס - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֶסְרוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהֵבִיא אֲבָנִים מִן הַמַּרְקוּלִיס - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁהִנִּיחָהּ בַּעֲלִיָּה, וּמַרְקוּלִיס שֶׁנַּעֲקַר מִמְּקוֹמוֹ - מֻתָּר בַּהֲנָאָה. בְּזוֹרֵק אֶבֶן בְּמַרְקוּלִיס מַהוּ אוֹמֵר? (מִשְׁלֵי כו) כְּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה כֵּן נוֹתֵן לִכְסִיל כָּבוֹד. כְּשֵׁם שֶׁזּוֹרֵק אֶבֶן בְּמַרְקוּלִיס - מְכַבְּדוֹ וְאֵין יוֹדֵעַ כָּבוֹד, כָּךְ כָּל הַמְכַבֵּד רָשָׁע - מְכַבְּדוֹ וְאֵין יוֹדֵעַ כָּבוֹד. דָּבָר אַחֵר: כִּצְרוֹר אֶבֶן, כְּשֵׁם שֶׁזּוֹרֵק אֶבֶן בְּמַרְקוּלִיס - עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כָּךְ כָּל הַמְכַבֵּד רָשָׁע - הֲרֵי זֶה כְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. דָּבָר אַחֵר: כִּצְרוֹר אֶבֶן, כְּשֵׁם שֶׁזּוֹרֵק אֶבֶן בְּמֶרְקוּלִיס - מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, כָּךְ הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּיִצְרוֹ - מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּשׁוֹנָה לְתַלְמִיד רָשָׁע מַהוּ אוֹמֵר? כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה, כְּשֵׁם שֶׁזּוֹרֵק אֶבֶן בְּמֶרְקוּלִיס - עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כָּךְ הַשּׁוֹנֶה לְתַלְמִיד רָשָׁע - כְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שְׁמִינִי

ח,א בְּרֹאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִין: אֵין בּוֹצְרִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵין דּוֹרְכִין עִם יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, אֲבָל דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים. חָזְרוּ לוֹמַר: אֵין דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵין בּוֹצְרִין עִם יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, אֲבָל בּוֹצְרִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ חֲבִיּוֹת חֲדָשׁוֹת אֲבָל לֹא יְשָׁנוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד חֲדָשׁוֹת וְאֶחָד יְשָׁנוֹת - מְסַיְּעִין אוֹתוֹ עַד שֶׁנִּתְעַלֵּם מִשְּׁנֵיהֶן. נִתְעַלֵּם מִשְּׁנֵיהֶן - נַעֲשָׂה יַיִן נָסָךְ. בְּרֹאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין מְסַיְּעִין אֶת הַנַּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, וְאֵין מוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לְתַנּוּר. חָזְרוּ לוֹמַר: מְסַיְּעִין אֶת הַנַּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לַתַּנּוּר. וּבְסוּרְיָא - מְסַיְּעִין אֶת

תּוֹסֶפְתָּא

הַנַּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לְתַנּוּר.

ח,ב יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּגַת - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה אֶת הַלֶּחֶם לְגַבֵּי תַּפּוּחַ, וּמוֹרִיד אֶת הַלֶּחֶם מִגַּבֵּי תַּפּוּחַ, אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן צָף עַל יָדָיו - מָתָר, שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְנַסֵּךְ כֵּן. וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הָעוֹשֶׂה עִם יִשְׂרָאֵל בְּגַת - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה הַלֶּחֶם לְגַבֵּי תַּפּוּחַ, וּמוֹרִיד אֶת הַלֶּחֶם מִגַּבֵּי תַּפּוּחַ, אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן צָף עַל גַּבֵּי יָדָיו - מָתָר שֶׁאֵין דַּרְכָּן מְנַסְּכִים כָּךְ. הַשּׁוֹקֵל עֲנָבִים בְּכַף מֹאזְנַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן צָף עַל גַּבֵּי יָדָיו - מָתָר שֶׁאֵין דַּרְכָּן מְנַסְּכִין כָּךְ. הַדּוֹרֵךְ עֲנָבִים בֶּחָבִית, אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן צָף עַל גַּבֵּי יָדָיו - מָתָר שֶׁאֵין דַּרְכָּם מְנַסְּכִין כָּךְ. נָפַל לַבְּאֵר וְנִגַּע בּוֹ טְפָּה כָּל שֶׁהוּא - אָסַר. יָרְדוּ לִשְׁלוֹת חַרְצַנִּין וְזָגִין מִן הַבְּאֵר, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת חֲכָמִים וְאָמְרוּ: יִמָּכְרוּ כֻלָּן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהָיָה מַעֲלֶה עֲנָבִים בַּסַּלִּין וּבַדַּרְדּוֹרִין לְגַת, אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְצָן לַגַּת וְהַיַּיִן מְנַתָּז עַל גַּבֵּי עֲנָבִים - מָתָר שֶׁאֵין דַּרְכָּן מְנַסְּכִין כֵּן. הַלּוֹקֵחַ עֵבֶט שֶׁל עֲנָבִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּמְצָא תַּחְתָּיו גַּמְמִיּוֹת - מָתָר. בְּצִדּוֹ גַּמְמִיּוֹת - אָסוּר. אָדָם שְׁפָשַׁט יָדוֹ לְחָבִית, כְּמִדָּמֶה שֶׁהִיא שֶׁל שֶׁמֶן וְנִמְצֵאת שֶׁל יַיִן, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת חֲכָמִים וְאָמְרוּ: יִמָּכְרוּ כֻלָּם לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. אַגְרַדְמָן שֶׁטָּעַם מִן הַכּוֹס וְהֶחֱזִירוֹ לֶחָבִית - אָסוּר. קָדַח בַּמְּנִיקַת, וְנָפְלָה מִמֶּנָּה טְפָּה כָּל שֶׁהִיא - אָסוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁטְּפָּה שֶׁל יַיִן אֲסוּרָה וְאוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהִיא.

ח,ג יִשְׂרָאֵל שֶׁהִכְנִיס יֵינוֹ לִרְשׁוּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִם יֵשׁ עָלָיו מִפְתָּח אוֹ חוֹתָם - מָתָר, וְאִם לָאו - אָסוּר. לָוָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו מַפְתֵּחַ אוֹ חוֹתָם - אָסוּר עַד שֶׁיּוֹשִׁיב שׁוֹמֵר. יִשְׂרָאֵל שֶׁטִּהֵר יֵינוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנָתְנוּ בִּרְשׁוּתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו מַפְתֵּחַ אוֹ חוֹתָם - אָסוּר. אִם הָיָה אוֹצָר פָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים - מָתָר. בְּעִיר שֶׁכֻּלָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - אָסוּר עַד שֶׁיּוֹשִׁיב שׁוֹמֵר. יִשְׂרָאֵל שֶׁטִּהֵר יֵינוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּנְתָנוֹ בִּרְשׁוּתוֹ, וְהִלָּה כָּתַב לוֹ: "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ מָעוֹת" - מָתָר. אֲבָל אִם יִרְצֶה יִשְׂרָאֵל - אֵין מַנִּיחוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן אֶת מְעוֹתָיו. זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה בְּבֵית שְׁאָן, וְאָמְרוּ: אֵין זוֹ אֶלָּא עַרְמָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁטִּהֵר יֵינוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּנְתָנוֹ בִּרְשׁוּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַחֵר, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר וְאָמַר: רְשׁוּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַחַת. יִשְׂרָאֵל שֶׁטִּהֵר יֵינוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּנְתָנוֹ בִּשְׁתֵּי חֲצֵרוֹת אוֹ בִּשְׁתֵּי עֲיָרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹצֵא וְנִכְנָס מֵחָצֵר זוֹ לְחָצֵר זוֹ, וּמֵעִיר זוֹ לְעִיר זוֹ - מָתָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּחֶזְקַת מְשַׁתֵּמֵר. אִם הָיְתָה חֲזָקָה לוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד - אָסוּר. פְּרוּזָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים כּוֹנְסִין לְתוֹכוֹ יַיִן, אַף עַל פִּי שֶׁחֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְּרָן - מָתָר מִפְּנֵי שֶׁבְּחֶזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר.

ח,ד הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת חֲצִי הַיּוֹם בְּאֵסוּר וַחֲצִי הַיּוֹם בְּהֶתֵּר, וְנָתַן כֻּלָּן בִּכְרָךְ אֶחָד - כֻּלָּן אֲסוּרוֹת. אֵלּוּ בִּפְנֵי עַצְמָן וְאֵלּוּ בִּפְנֵי עַצְמָן, רִאשׁוֹנוֹת - אֲסוּרוֹת, וּשְׁנִיּוֹת - מֻתָּרוֹת. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מְלָאכָה, וּלְעִתּוֹתֵי עֶרֶב אָמַר לוֹ: "הוֹלֵךְ לִי אֶת הַלָּגִין הַזֶּה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי" אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן, שָׂכָרוֹ - מֻתָּר. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַחָמוֹר לִרְכֹּב עָלָיו, וְאָמַר לוֹ: "תְּנָהּ לִי אֶת הַלָּגִין הַזֶּה עָלֶיהָ" אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן, שָׂכָרוֹ - מֻתָּר. אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּלְפוֹעֲלוֹ: צְאוּ וְאִכְלוּ בְּדִינָר זֶה, צְאוּ וּשְׁתוּ בְּדִינָר זֶה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית וּמִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: צֵא וֶאֱכוֹל כְּבַר וַאֲנִי נוֹתֵן דְּמֶיהָ, צֵא וּשְׁתֵה רְבִיעִית וַאֲנִי נוֹתֵן אֶת דְּמֶיהָ - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית וּמִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. הַנּוֹתֵן צֶמֶר לְצַבָּע עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְצָבְעוֹ לוֹ - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא צָבְעוֹ בְּחֹמֶץ שֶׁל יַיִן נֶסֶךְ. אִם בָּאוּ לְבֵית חֶשְׁבּוֹן - אָסוּר.

ח,ה הַמַּנִּיחַ יֵינוֹ בַּפּוּנְדָּק וְנִכְנַס לַכְּרָךְ, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁהָה לִזְמַן מְרֻבֶּה - מָתָר. וְאִם הוֹדִיעוֹ, אוֹ שֶׁנָּעַל עָלָיו בְּפוּנְדָּקוֹ - אָסוּר. הַמַּנִּיחַ יֵינוֹ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

בְּסִפֵּינָה וְנִכְנַס לַכְּרָךְ, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁהָה לִזְמַן מְרֻבֶּה - מָתָר. וְאִם הוֹדִיעוֹ אוֹ שֶׁהִפְלִיגָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם - אָסוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָיָה שָׁם לָגִין מָלֵא וְקָשׁוּר לְכַרְעֵי הַמִּטָּה, וְאֵין הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים יוֹדֵעַ בּוֹ - מָתָר. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא פִּשְׁתָּם נִכָּר בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַטָּה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּפְתַּח וְיִגֹּף וְינַגֵּב. הַמְשַׁלֵּחַ חָבִית שֶׁל יַיִן בְּיַד בְּתּוֹ, וְשֶׁל צִיר וְשֶׁל חֹמֶץ וְשֶׁל מוֹרְיָס וְשֶׁל שֶׁמֶן וְשֶׁל דְּבַשׁ בְּיַד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִם הָיָה מַכִּיר חוֹתָמוֹ וּשְׁמוֹ - מָתָר, וְאִם לָאו - אָסוּר. יֵינוֹ אֲצֶל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, מֵהַסְּתָם - אָסוּר מִשֵּׁם יֵין נֶסֶךְ. אֲבָל הַצִּיר וְהַמּוֹרְיָס וְהַדְּבַשׁ, אִם רָאָה אוֹתוֹ שֶׁמְּנַסְּכִין - אֲסוּרִין, וְאִם לָאו - מֻתָּרִין. יִשְׂרָאֵל הֶחָשׁוּד - שׁוֹתִין בְּמַרְתֵּפוֹ וְאֵין שׁוֹתִין מִלָּגִינוֹ. וְאִם הָיָה חָשׁוּד עַל הַשְּׁתִיָּה - אַף מִמַּרְתֵּפוֹ אָסוּר.

ח,ו עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהָיָה חַיָּב מָעוֹת לְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁמָּכַר יֵין נֶסֶךְ וְהֵבִיא לוֹ, עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְהֵבִיא לוֹ - מָתָר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: הַמְתֵּן עַד שֶׁאֶמְכֹּר יַיִן נֶסֶךְ וְאָבִיא לְךָ, עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְאָבִיא לְךָ - אָסוּר. הַמּוֹכֵר יֵינוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּפָסַק עִמּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁעָתִיד לְמָחוֹת אֶת הַמַּחְצָלָאוֹת וְאֶת הַמִּדּוֹת - מָתָר. וְחֶנְוָנִי, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - אָסוּר. מִפְּנֵי שֶׁרְאשׁוֹן רְאשׁוֹן זָקוּף עָלָיו. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁלַח לַגְּנָבָה אֲצֶל יִשְׂרָאֵל, וּמִקָּצָת עַכָּבַת יַיִן לְתוֹכוֹ - הֲרֵי זֶה מְמַלֵּא לוֹ הַלָּגִין וְנוֹעֵל וְנוֹטֵל מִמָּנוּ דְּמֵי כֻלָּן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

יהושע פרק יח

א וַיִּקָּהֲלוּ כָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה וַיַּשְׁכִּינוּ
שָׁם אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה
לְפְנֵיהֶם: ב וַיִּוָּתְרוּ בִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־
חָלְקוּ אֶת־נַחֲלָתָם שִׁבְעָה שִׁבְטִים: ג וַיֹּאמֶר
יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־אָנָה אַתֶּם
מִתְרַפִּים לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן
לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם: ד הָבוּ לָכֶם
שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים לַשָּׁבֶט וְאֶשְׁלְחֵם וְיָקֻמוּ
וְיִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְיִכְתְּבוּ אוֹתָהּ לְפִי נַחֲלָתָם
וְיָבֹאוּ אֵלָי: ה וְהִתְחַלְּקוּ אֹתָהּ לִשְׁבְעָה חֲלָקִים
יְהוּדָה יַעֲמֹד עַל־גְּבוּלוֹ מִנֶּגֶב וּבֵית יוֹסֵף
יַעַמְדוּ עַל־גְּבוּלָם מִצָּפוֹן: ו וְאַתֶּם תִּכְתְּבוּ
אֶת־הָאָרֶץ שִׁבְעָה חֲלָקִים וַהֲבֵאתֶם אֵלַי הֵנָּה
וְיָרִיתִי לָכֶם גּוֹרָל פֹּה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: ז כִּי
אֵין־חֵלֶק לַלְוִיִּם בְּקִרְבְּכֶם כִּי־כְהֻנַּת יְהוָה
נַחֲלָתוֹ וְגָד וּרְאוּבֵן וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה לָקְחוּ
נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם
מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה: ח וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּלֵכוּ וַיְצַו
יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַהֹלְכִים לִכְתֹּב אֶת־הָאָרֶץ לֵאמֹר
לְכוּ וְהִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְכִתְבוּ אוֹתָהּ וְשׁוּבוּ אֵלָי
וּפֹה אַשְׁלִיךְ לָכֶם גּוֹרָל לִפְנֵי יְהוָה
בְּשִׁלֹה: ט וַיֵּלְכוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּעַבְרוּ בָאָרֶץ
וַיִּכְתְּבוּהָ לֶעָרִים לְשִׁבְעָה חֲלָקִים עַל־סֵפֶר
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה: י וַיַּשְׁלֶךְ
לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרָל בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְהוָה וַיְחַלֵּק־
שָׁם יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָאָרֶץ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּמַחְלְקֹתָם: {פ}

יא וַיַּעַל גּוֹרָל מַטֵּה בְנֵי־בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם
וַיֵּצֵא גְּבוּל גּוֹרָלָם בֵּין בְּנֵי יְהוּדָה וּבֵין בְּנֵי
יוֹסֵף: יב וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל לִפְאַת צָפוֹנָה מִן־
הַיַּרְדֵּן וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל־כֶּתֶף יְרִיחוֹ מִצָּפוֹן
וְעָלָה בָהָר יָמָּה והיה (וְהָיוּ) תֹּצְאֹתָיו מִדְבַּרָה
בֵּית אָוֶן: יג וְעָבַר מִשָּׁם הַגְּבוּל לוּזָה אֶל־כֶּתֶף
לוּזָה נֶגְבָּה הִיא בֵּית־אֵל וְיָרַד הַגְּבוּל עַטְרוֹת
אַדָּר עַל־הָהָר אֲשֶׁר מִנֶּגֶב לְבֵית־חוֹרוֹן
תַּחְתּוֹן: יד וְתָאַר הַגְּבוּל וְנָסַב לִפְאַת־יָם נֶגְבָּה
מִן־הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בֵית־חוֹרוֹן נֶגְבָּה והיה
(וְהָיוּ) תֹּצְאֹתָיו אֶל־קִרְיַת־בַּעַל הִיא קִרְיַת
יְעָרִים עִיר בְּנֵי יְהוּדָה זֹאת פְּאַת־
יָם: טו וּפְאַת־נֶגְבָּה מִקְצֵה קִרְיַת יְעָרִים וְיָצָא
הַגְּבוּל יָמָּה וְיָצָא אֶל־מַעְיַן מֵי נֶפְתּוֹחַ: טז וְיָרַד
הַגְּבוּל אֶל־קְצֵה הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי גֵי בֶן־הִנֹּם
אֲשֶׁר בְּעֵמֶק רְפָאִים צָפוֹנָה וְיָרַד גֵּי הִנֹּם אֶל־
כֶּתֶף הַיְבוּסִי נֶגְבָּה וְיָרַד עֵין רֹגֵל: יז וְתָאַר
מִצָּפוֹן וְיָצָא עֵין שֶׁמֶשׁ וְיָצָא אֶל־גְּלִילוֹת אֲשֶׁר־
נֹכַח מַעֲלֵה אֲדֻמִּים וְיָרַד אֶבֶן בֹּהַן בֶּן־
רְאוּבֵן: יח וְעָבַר אֶל־כֶּתֶף מוּל־הָעֲרָבָה צָפוֹנָה
וְיָרַד הָעֲרָבָתָה: יט וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל־כֶּתֶף
בֵּית־חָגְלָה צָפוֹנָה והיה (וְהָיוּ |) תצאותיו
(תֹּצְאוֹת) הַגְּבוּל אֶל־לְשׁוֹן יָם־הַמֶּלַח צָפוֹנָה
אֶל־קְצֵה הַיַּרְדֵּן נֶגְבָּה זֶה גְּבוּל נֶגֶב: כ וְהַיַּרְדֵּן
יִגְבֹּל־אֹתוֹ לִפְאַת־קֵדְמָה זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי
בִנְיָמִן לִגְבוּלֹתֶיהָ סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם: {פ}
כא וְהָיוּ הֶעָרִים לְמַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן
לְמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם יְרִיחוֹ וּבֵית־חָגְלָה וְעֵמֶק
קְצִיץ: כב וּבֵית הָעֲרָבָה וּצְמָרַיִם וּבֵית־

אֵל: כג וְהָעִוִּים וְהַפָּרָה וְעָפְרָה: כד וּכְפַר
העמני (הָעַמֹּנָה) וְהָעָפְנִי וָגֶבַע עָרִים שְׁתֵּים־
עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן: כה גִּבְעוֹן וְהָרָמָה
וּבְאֵרוֹת: כו וְהַמִּצְפֵּה וְהַכְּפִירָה
וְהַמֹּצָה: כז וְרֶקֶם וְיִרְפְּאֵל וְתַרְאֲלָה: כח וְצֵלַע
הָאֶלֶף וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלַ͏ִם גִּבְעַת קִרְיַת
עָרִים אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־
בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם: {פ}

יהושע פרק יט

א וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הַשֵּׁנִי לְשִׁמְעוֹן לְמַטֵּה בְנֵי־
שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וַיְהִי נַחֲלָתָם בְּתוֹךְ נַחֲלַת
בְּנֵי־יְהוּדָה: ב וַיְהִי לָהֶם בְּנַחֲלָתָם בְּאֵר־שֶׁבַע
וְשֶׁבַע וּמוֹלָדָה: ג וַחֲצַר שׁוּעָל וּבָלָה
וָעֶצֶם: ד וְאֶלְתּוֹלַד וּבְתוּל וְחָרְמָה: ה וְצִקְלַג
וּבֵית־הַמַּרְכָּבוֹת וַחֲצַר סוּסָה: ו וּבֵית לְבָאוֹת
וְשָׁרוּחֶן עָרִים שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן: ז עַיִן |
רִמּוֹן וָעֶתֶר וְעָשָׁן עָרִים אַרְבַּע
וְחַצְרֵיהֶן: ח וְכָל־הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת
הֶעָרִים הָאֵלֶּה עַד־בַּעֲלַת בְּאֵר רָאמַת נֶגֶב
זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־שִׁמְעוֹן
לְמִשְׁפְּחֹתָם: ט מֵחֶבֶל בְּנֵי יְהוּדָה נַחֲלַת בְּנֵי
שִׁמְעוֹן כִּי־הָיָה חֵלֶק בְּנֵי־יְהוּדָה רַב מֵהֶם
וַיִּנְחֲלוּ בְנֵי־שִׁמְעוֹן בְּתוֹךְ נַחֲלָתָם: {פ}
י וַיַּעַל הַגּוֹרָל הַשְּׁלִישִׁי לִבְנֵי זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם
וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם עַד־שָׂרִיד: יא וְעָלָה
גְּבוּלָם | לַיָּמָּה וּמַרְעֲלָה וּפָגַע בְּדַבֶּשֶׁת וּפָגַעַ
אֶל־הַנַּחַל אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יָקְנְעָם: יב וְשָׁב

מִשְׁרִיד קֶדְמָה מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ עַל־גְּבוּל כִּסְלֹת
תָּבֹר וְיָצָא אֶל־הַדָּבְרַת וְעָלָה יָפִיעַ: יג וּמִשָּׁם
עָבַר קֶדְמָה מִזְרָחָה גִּתָּה חֵפֶר עִתָּה קָצִין
וְיָצָא רִמּוֹן הַמִּתְאָר הַנְּעָה: יד וְנָסַב אֹתוֹ
הַגְּבוּל מִצְפּוֹן חַנָּתֹן וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו גֵּי יִפְתַּח־
אֵל: טו וְקַטָּת וְנַהֲלָל וְשִׁמְרוֹן וְיִדְאֲלָה וּבֵית
לָחֶם עָרִים שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן: טז זֹאת
נַחֲלַת בְּנֵי־זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחוֹתָם עֲרֵיהֶם הָאֵלֶּה
וְחַצְרֵיהֶן: {פ}
יז לְיִשָּׂשכָר יָצָא הַגּוֹרָל הָרְבִיעִי לִבְנֵי יִשָּׂשכָר
לְמִשְׁפְּחוֹתָם: יח וַיְהִי גְּבוּלָם יִזְרְעֶאלָה
וְהַכְּסוּלֹת וְשׁוּנֵם: יט וַחֲפָרַיִם וְשִׁיאֹן
וַאֲנָחַרַת: כ וְהַרַבִּית וְקִשְׁיוֹן וָאָבֶץ: כא וְרֶמֶת
וְעֵין־גַּנִּים וְעֵין חַדָּה וּבֵית פַּצֵּץ: כב וּפָגַעַ
הַגְּבוּל בְּתָבֹור וּשְׁחַצּוּמָה (וְשַׁחֲצִימָה) וּבֵית
שֶׁמֶשׁ וְהָיוּ תּוֹצְאוֹת גְּבוּלָם הַיַּרְדֵּן עָרִים שֵׁשׁ־
עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן: כג זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־
יִשָּׂשכָר לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן: {פ}
כד וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הַחֲמִישִׁי לְמַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר
לְמִשְׁפְּחוֹתָם: כה וַיְהִי גְּבוּלָם חֶלְקַת וְחָלִי
וָבֶטֶן וְאַכְשָׁף: כו וְאַלַמֶּלֶךְ וְעַמְעָד וּמִשְׁאָל
וּפָגַע בְּכַרְמֶל הַיָּמָּה וּבְשִׁיחֹור לִבְנָת: כז וְשָׁב
מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ בֵּית דָּגֹן וּפָגַע בְּזְבֻלוּן וּבְגֵי
יִפְתַּח־אֵל צָפֹונָה בֵּית הָעֵמֶק וּנְעִיאֵל וְיָצָא
אֶל־כָּבוּל מִשְּׂמֹאל: כח וְעֶבְרֹן וּרְחֹב וְחַמּוֹן
וְקָנָה עַד צִידוֹן רַבָּה: כט וְשָׁב הַגְּבוּל הָרָמָה
וְעַד־עִיר מִבְצַר־צֹר וְשָׁב הַגְּבוּל חֹסָה וִיהִיו
(וְהָיוּ) תּוֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה מֵחֶבֶל
אַכְזִיבָה: ל וְעַמָּה וַאֲפֵק וּרְחֹב עָרִים עֶשְׂרִים

וּשְׁתַּיִם וְחַצְרֵיהֶן׃ לא זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־
אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְחַצְרֵיהֶן׃
{פ}
לב לִבְנֵי נַפְתָּלִי יָצָא הַגּוֹרָל הַשִּׁשִּׁי לִבְנֵי נַפְתָּלִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ לג וַיְהִי גְבוּלָם מֵחֵלֶף מֵאֲלוֹן
בְּצַעֲנַנִּים וַאֲדָמִי הַנֶּקֶב וְיַבְנְאֵל עַד־לַקּוּם וַיְהִי
תֹצְאֹתָיו הַיַּרְדֵּן׃ לד וְשָׁב הַגְּבוּל יָמָּה אַזְנוֹת
תָּבוֹר וְיָצָא מִשָּׁם חוּקֹקָה וּפָגַע בִּזְבֻלוֹן מִנֶּגֶב
וּבְאָשֵׁר פָּגַע מִיָּם וּבִיהוּדָה הַיַּרְדֵּן מִזְרַח
הַשָּׁמֶשׁ׃ לה וְעָרֵי מִבְצָר הַצִּדִּים צֵר וְחַמַּת
רַקַּת וְכִנֶּרֶת׃ לו וַאֲדָמָה וְהָרָמָה
וְחָצוֹר׃ לז וְקֶדֶשׁ וְאֶדְרֶעִי וְעֵין חָצוֹר׃ לח וְיִרְאוֹן
וּמִגְדַּל־אֵל חֹרֶם וּבֵית־עֲנָת וּבֵית שֶׁמֶשׁ עָרִים
תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ לט זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה
בְנֵי־נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃ {פ}
מ לְמַטֵּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם יָצָא הַגּוֹרָל
הַשְּׁבִיעִי׃ מא וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם צָרְעָה
וְאֶשְׁתָּאוֹל וְעִיר שֶׁמֶשׁ׃ מב וְשַׁעַלַבִּין וְאַיָּלוֹן
וְיִתְלָה׃ מג וְאֵילוֹן וְתִמְנָתָה
וְעֶקְרוֹן׃ מד וְאֶלְתְּקֵה וְגִבְּתוֹן וּבַעֲלָת׃ מה וְיֵהֻד
וּבְנֵי־בְרַק וְגַת־רִמּוֹן׃ מו וּמֵי הַיַּרְקוֹן וְהָרַקּוֹן
עִם־הַגְּבוּל מוּל יָפוֹ׃ מז וַיֵּצֵא גְּבוּל־בְּנֵי־דָן
מֵהֶם וַיַּעֲלוּ בְנֵי־דָן וַיִּלָּחֲמוּ עִם־לֶשֶׁם וַיִּלְכְּדוּ
אוֹתָהּ | וַיַּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי־חָרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ
וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּקְרְאוּ לְלֶשֶׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן
אֲבִיהֶם׃ מח זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־דָן
לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְחַצְרֵיהֶן׃
{ס} מט וַיְכַלּוּ לִנְחֹל־אֶת־הָאָרֶץ לִגְבוּלֹתֶיהָ
וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה לִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן
בְּתוֹכָם׃ נ עַל־פִּי יְהוָה נָתְנוּ לוֹ אֶת־הָעִיר
אֲשֶׁר שָׁאָל אֶת־תִּמְנַת־סֶרַח בְּהַר אֶפְרָיִם
וַיִּבֶן אֶת־הָעִיר וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ נא אֵלֶּה הַנְּחָלֹת
אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן | וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן
וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמַטּוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל | בְּגוֹרָל |
בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַלּוּ
מֵחַלֵּק אֶת־הָאָרֶץ׃ {פ}

יהושע פרק כ

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃ ב דַּבֵּר אֶל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם אֶת־עָרֵי הַמִּקְלָט
אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה׃ ג לָנוּס שָׁמָּה
רוֹצֵחַ מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה בִּבְלִי־דָעַת וְהָיוּ לָכֶם
לְמִקְלָט מִגֹּאֵל הַדָּם׃ ד וְנָס אֶל־אַחַת |
מֵהֶעָרִים הָאֵלֶּה וְעָמַד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וְדִבֶּר
בְּאָזְנֵי זִקְנֵי־הָעִיר הַהִיא אֶת־דְּבָרָיו וְאָסְפוּ
אֹתוֹ הָעִירָה אֲלֵיהֶם וְנָתְנוּ־לוֹ מָקוֹם וְיָשַׁב
עִמָּם׃ ה וְכִי יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרָיו וְלֹא־יַסְגִּרוּ
אֶת־הָרֹצֵחַ בְּיָדוֹ כִּי בִבְלִי־דַעַת הִכָּה אֶת־
רֵעֵהוּ וְלֹא־שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל
שִׁלְשׁוֹם׃ ו וְיָשַׁב | בָּעִיר הַהִיא עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי
הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר
יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם אָז | יָשׁוּב הָרוֹצֵחַ וּבָא אֶל־
עִירוֹ וְאֶל־בֵּיתוֹ אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר־נָס
מִשָּׁם׃ ז וַיַּקְדִּישׁוּ אֶת־קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל בְּהַר נַפְתָּלִי
וְאֶת־שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרָיִם וְאֶת־קִרְיַת אַרְבַּע
הִיא חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה׃ ח וּמֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן
יְרִיחוֹ מִזְרָחָה נָתְנוּ אֶת־בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר בַּמִּישֹׁר

מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וְאֶת־רָאמֹת בַּגִּלְעָד מִמַּטֵּה־גָּד
וְאֶת־גלון (גּוֹלָן) בַּבָּשָׁן מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה: ט אֵלֶּה
הָיוּ עָרֵי הַמּוּעָדָה לְכָל | בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר
בְּתוֹכָם לָנוּס שָׁמָּה כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה
וְלֹא יָמוּת בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי
הָעֵדָה: {פ}

יהושע פרק כא

א וַיִּגְּשׁוּ רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְאֶל־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ב וַיְדַבְּרוּ אֲלֵיהֶם בְּשִׁלֹה בְּאֶרֶץ
כְּנַעַן לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה בְיַד־מֹשֶׁה לָתֶת־לָנוּ
עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶן לִבְהֶמְתֵּנוּ: {פ}
ג וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם מִנַּחֲלָתָם אֶל־פִּי
יְהוָה אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת־
מִגְרְשֵׁיהֶן: ד וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי
וַיְהִי לִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מִן־הַלְוִיִּם מִמַּטֵּה
יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה הַשִּׁמְעֹנִי וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן בַּגּוֹרָל
עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה: {ס} ה וְלִבְנֵי קְהָת
הַנּוֹתָרִים מִמִּשְׁפְּחֹת מַטֵּה־אֶפְרַיִם וּמִמַּטֵּה־דָּן
וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה בַּגּוֹרָל עָרִים עֶשֶׂר:
{ס} ו וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפְּחוֹת מַטֵּה־יִשָּׂשכָר
וּמִמַּטֵּה־אָשֵׁר וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וּמֵחֲצִי מַטֵּה
מְנַשֶּׁה בַּבָּשָׁן בַּגּוֹרָל עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה:
{ס} ז לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם מִמַּטֵּה רְאוּבֵן
וּמִמַּטֵּה־גָּד וּמִמַּטֵּה זְבוּלֻן עָרִים שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה: {ס} ח וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם אֶת־
הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה בַּגּוֹרָל: {פ}
ט וַיִּתְּנוּ מִמַּטֵּה בְּנֵי יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן
אֵת הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְהֶן
בְּשֵׁם: י וַיִּהְיוּ לִבְנֵי אַהֲרֹן מִמִּשְׁפְּחוֹת הַקְּהָתִי
מִבְּנֵי לֵוִי כִּי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל
רִאישֹׁנָה: יא וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־קִרְיַת אַרְבַּע אֲבִי
הָעֲנָק הִיא חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
סְבִיבֹתֶיהָ: יב וְאֶת־שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת־חַצֵּרֶיהָ
נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה בַּאֲחֻזָּתוֹ: {ס} יג וְלִבְנֵי |
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן נָתְנוּ אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־
חֶבְרוֹן וְאֶת־מִגְרְשֶׁהָ וְאֶת־לִבְנָה וְאֶת־
מִגְרְשֶׁהָ: יד וְאֶת־יַתִּר וְאֶת־מִגְרְשֶׁהָ וְאֶת־
אֶשְׁתְּמֹעַ וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ: טו וְאֶת־חֹלֹן וְאֶת־
מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־דְּבִר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ: טז וְאֶת־עַיִן
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־יֻטָּה וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־
בֵּית שֶׁמֶשׁ וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים תֵּשַׁע מֵאֵת
שְׁנֵי הַשְּׁבָטִים הָאֵלֶּה: {ס} יז וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן
אֶת־גִּבְעוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־גֶּבַע וְאֶת־
מִגְרָשֶׁהָ: יח אֶת־עֲנָתוֹת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־
עַלְמוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע: יט כָּל־עָרֵי
בְנֵי־אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עָרִים
וּמִגְרְשֵׁיהֶן: {ס} כ וּלְמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־קְהָת
הַלְוִיִּם הַנּוֹתָרִים מִבְּנֵי קְהָת וַיְהִי עָרֵי גּוֹרָלָם
מִמַּטֵּה אֶפְרָיִם: כא וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־שְׁכֶם
הָרֹצֵחַ אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ בְּהַר אֶפְרָיִם
וְאֶת־גֶּזֶר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ: כב וְאֶת־קִבְצַיִם וְאֶת־
מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־בֵּית חוֹרֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים
אַרְבַּע: {ס} כג וּמִמַּטֵּה־דָּן אֶת־אֶלְתְּקֵא וְאֶת־
מִגְרָשֶׁהָ אֶת־גִּבְתּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ: כד אֶת־

אַיָּלוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־גַּת־רִמּוֹן וְאֶת־
מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע: כה וּמִמַּחֲצִית מַטֵּה
מְנַשֶּׁה אֶת־תַּעְנַךְ וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־גַּת רִמּוֹן
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים שְׁתָּיִם: כו כָּל־עָרִים עֶשֶׂר
וּמִגְרְשֵׁיהֶן לְמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־קְהָת הַנּוֹתָרִים:
{ס} כז וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפְּחֹת הַלֵּוִיִּם מֵחֲצִי
מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־גולן
(גּוֹלָן) בַּבָּשָׁן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־בְּעֶשְׁתְּרָה
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים שְׁתָּיִם: {ס} כח וּמִמַּטֵּה
יִשָּׂשכָר אֶת־קִשְׁיוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־דָּבְרַת
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ: כט אֶת־יַרְמוּת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
אֶת־עֵין גַּנִּים וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע:
{ס} ל וּמִמַּטֵּה אָשֵׁר אֶת־מִשְׁאָל וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
אֶת־עַבְדּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ: לא אֶת־חֶלְקָת
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־רְחֹב וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים
אַרְבַּע: {ס} לב וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי אֶת־עִיר |
מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
וְאֶת־חַמֹּת דֹּאר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־קַרְתָּן
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים שָׁלֹשׁ: לג כָּל־עָרֵי
הַגֵּרְשֻׁנִּי לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עִיר
וּמִגְרְשֵׁיהֶן: {ס} לד וּלְמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־מְרָרִי
הַלְוִיִּם הַנּוֹתָרִים מֵאֵת מַטֵּה זְבוּלֻן אֶת־יָקְנְעָם
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־קַרְתָּה וְאֶת־
מִגְרָשֶׁהָ: לה אֶת־דִּמְנָה וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־
נַהֲלָל וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע:
{ס} לו וּמִמַּטֵּה־גָּד אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ
אֶת־רָמֹת בַּגִּלְעָד וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־מַחֲנַיִם
וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ: לז אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
אֶת־יַעְזֵר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ כָּל־עָרִים
אַרְבַּע: לח כָּל־הֶעָרִים לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
הַנּוֹתָרִים מִמִּשְׁפְּחוֹת הַלְוִיִּם וַיְהִי גּוֹרָלָם עָרִים
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה: לט כָּל עָרֵי הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ אֲחֻזַּת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עָרִים אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה
וּמִגְרְשֵׁיהֶן: מ תִּהְיֶינָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה עִיר עִיר
וּמִגְרְשֶׁיהָ סְבִיבֹתֶיהָ כֵּן לְכָל־הֶעָרִים הָאֵלֶּה:
{ס} מא וַיִּתֵּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָתֵת לַאֲבוֹתָם וַיִּרְשׁוּהָ וַיֵּשְׁבוּ
בָהּ: מב וַיָּנַח יְהוָה לָהֶם מִסָּבִיב כְּכֹל אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתָם וְלֹא־עָמַד אִישׁ בִּפְנֵיהֶם
מִכָּל־אֹיְבֵיהֶם אֶת כָּל־אֹיְבֵיהֶם נָתַן יְהוָה
בְּיָדָם: מג לֹא־נָפַל דָּבָר מִכֹּל הַדָּבָר הַטּוֹב
אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל הַכֹּל בָּא:
{פ}

יהושע פרק כב

א אָז יְקָרָא יְהוֹשֻׁעַ לָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי
מַטֵּה מְנַשֶּׁה: ב וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַתֶּם שְׁמַרְתֶּם
אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה
וַתִּשְׁמְעוּ בְקוֹלִי לְכֹל אֲשֶׁר־צִוִּיתִי
אֶתְכֶם: ג לֹא־עֲזַבְתֶּם אֶת־אֲחֵיכֶם זֶה יָמִים
רַבִּים עַד הַיּוֹם הַזֶּה וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת
מִצְוַת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ד וְעַתָּה הֵנִיחַ יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם לַאֲחֵיכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם וְעַתָּה
פְּנוּ וּלְכוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם
אֲשֶׁר | נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן: ה רַק | שִׁמְרוּ מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת־
הַמִּצְוָה וְאֶת־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה

עֶבֶד־יְהוָה׃ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָלֶכֶת
בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְשָׁמְרָה מִצְוֹתָיו וּלְדָבְקָה־בוֹ
וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־
נַפְשְׁכֶם: ו וְיִבָרֶכְךָ יְהוֹשֻׁעַ וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל־
אָהֳלֵיהֶם: {פ}
ז וְלַחֲצִי | שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה נָתַן מֹשֶׁה בַּבָּשָׁן
וּלְחֶצְיוֹ נָתַן יְהוֹשֻׁעַ עִם־אֲחֵיהֶם מֵעֵבֶר
(בְּעֵבֶר) הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְגַם כִּי־שִׁלְּחָם יְהוֹשֻׁעַ
אֶל־אָהֳלֵיהֶם וַיְבָרְכֵם: ח וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לֵאמֹר בִּנְכָסִים רַבִּים שׁוּבוּ אֶל־אָהֳלֵיכֶם
וּבְמִקְנֶה רַב־מְאֹד בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבִנְחֹשֶׁת
וּבְבַרְזֶל וּבְשִׂלְמֹות הַרְבֵּה מְאֹד חִלְקוּ שְׁלַל־
אֹיְבֵיכֶם עִם־אֲחֵיכֶם: {פ}
ט וַיָּשֻׁבוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי |
שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁלֹה אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן לָלֶכֶת אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ
אֲחֻזָּתָם אֲשֶׁר נֶאֱחָזוּ־בָהּ עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה: י וַיָּבֹאוּ אֶל־גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן וַיִּבְנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט
הַמְנַשֶּׁה שָׁם מִזְבֵּחַ עַל־הַיַּרְדֵּן מִזְבֵּחַ גָּדוֹל
לְמַרְאֶה: יא וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִנֵּה
בָנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֶל־מוּל אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־גְּלִילוֹת
הַיַּרְדֵּן אֶל־עֵבֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יב וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּקָּהֲלוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה
לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא: {פ}
יג וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־
בְּנֵי־גָד וְאֶל־חֲצִי שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ
הַגִּלְעָד אֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן: יד וַעֲשָׂרָה נְשִׂאִים עִמּוֹ נָשִׂיא אֶחָד
נָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אָב לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל
וְאִישׁ רָאשׁ בֵּית־אֲבוֹתָם הֵמָּה לְאַלְפֵי
יִשְׂרָאֵל: טו וַיָּבֹאוּ אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד
וְאֶל־חֲצִי שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד
וַיְדַבְּרוּ אִתָּם לֵאמֹר: טז כֹּה אָמְרוּ כָּל | עֲדַת
יְהוָה מָה־הַמַּעַל הַזֶּה אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בֵּאלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה בִּבְנוֹתְכֶם
לָכֶם מִזְבֵּחַ לִמְרָדְכֶם הַיּוֹם בַּיהוָה: יז הַמְעַט־
לָנוּ אֶת־עֲוֹן פְּעוֹר אֲשֶׁר לֹא־הִטַּהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד
הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי הַנֶּגֶף בַּעֲדַת יְהוָה: יח וְאַתֶּם
תָּשֻׁבוּ הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְהָיָה אַתֶּם תִּמְרְדוּ
הַיּוֹם בַּיהוָה וּמָחָר אֶל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
יִקְצֹף: יט וְאַךְ אִם־טְמֵאָה אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם
עִבְרוּ לָכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁכַן־
שָׁם מִשְׁכַּן יְהוָה וְהֵאָחֲזוּ בְתוֹכֵנוּ וּבַיהוָה אַל־
תִּמְרֹדוּ וְאֹתָנוּ אַל־תִּמְרֹדוּ בִּבְנֹתְכֶם לָכֶם
מִזְבֵּחַ מִבַּלְעֲדֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: כ הֲלוֹא |
עָכָן בֶּן־זֶרַח מָעַל מַעַל בַּחֵרֶם וְעַל־כָּל־עֲדַת
יִשְׂרָאֵל הָיָה קֶצֶף וְהוּא אִישׁ אֶחָד לֹא גָוַע
בַּעֲוֹנוֹ: {ס} כא וַיַּעֲנוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי
שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה וַיְדַבְּרוּ אֶת־רָאשֵׁי אַלְפֵי
יִשְׂרָאֵל: כב אֵל | אֱלֹהִים | יְהוָה אֵל |
אֱלֹהִים | יְהוָה הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע
אִם־בְּמֶרֶד וְאִם־בְּמַעַל בַּיהוָה אַל־תּוֹשִׁיעֵנוּ
הַיּוֹם הַזֶּה: כג לִבְנוֹת לָנוּ מִזְבֵּחַ לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי
יְהוָה וְאִם־לְהַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלָה וּמִנְחָה וְאִם־
לַעֲשׂוֹת עָלָיו זִבְחֵי שְׁלָמִים יְהוָה הוּא
יְבַקֵּשׁ: כד וְאִם־לֹא מִדְּאָגָה מִדָּבָר עָשִׂינוּ אֶת־

זֹאת לֵאמֹר מָחָר יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם לְבָנֵינוּ לֵאמֹר
מַה־לָּכֶם וְלַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כה וּגְבוּל
נָתַן־יְהוָה בֵּינֵנוּ וּבֵינֵיכֶם בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
אֶת־הַיַּרְדֵּן אֵין־לָכֶם חֵלֶק בַּיהוָה וְהִשְׁבִּיתוּ
בְנֵיכֶם אֶת־בָּנֵינוּ לְבִלְתִּי יְרֹא אֶת־
יְהוָה: כו וַנֹּאמֶר נַעֲשֶׂה־נָּא לָנוּ לִבְנוֹת אֶת־
הַמִּזְבֵּחַ לֹא לְעוֹלָה וְלֹא לְזָבַח: כז כִּי עֵד הוּא
בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם וּבֵין דֹּרוֹתֵינוּ אַחֲרֵינוּ לַעֲבֹד
אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה לְפָנָיו בְּעֹלוֹתֵינוּ וּבְזִבְחֵינוּ
וּבִשְׁלָמֵינוּ וְלֹא־יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם מָחָר לִבְנֵינוּ
אֵין־לָכֶם חֵלֶק בַּיהוָה: כח וַנֹּאמֶר וְהָיָה כִּי־
יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ וְאֶל־דֹּרֹתֵינוּ מָחָר וְאָמַרְנוּ רְאוּ
אֶת־תַּבְנִית מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר־עָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ
לֹא לְעוֹלָה וְלֹא לְזָבַח כִּי־עֵד הוּא בֵּינֵינוּ
וּבֵינֵיכֶם: כט חָלִילָה לָּנוּ מִמֶּנּוּ לִמְרֹד בַּיהוָה
וְלָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לְעֹלָה
לְמִנְחָה וּלְזָבַח מִלְּבַד מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
אֲשֶׁר לִפְנֵי מִשְׁכָּנוֹ: {פ}
ל וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס הַכֹּהֵן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה וְרָאשֵׁי
אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
דִּבְּרוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה וַיִּיטַב
בְּעֵינֵיהֶם: לא וַיֹּאמֶר פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־בְּנֵי מְנַשֶּׁה
הַיּוֹם | יָדַעְנוּ כִּי־בְתוֹכֵנוּ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־
מְעַלְתֶּם בַּיהוָה הַמַּעַל הַזֶּה אָז הִצַּלְתֶּם אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִיַּד יְהוָה: לב וַיָּשָׁב פִּינְחָס בֶּן־
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן | וְהַנְּשִׂיאִים מֵאֵת בְּנֵי־רְאוּבֵן
וּמֵאֵת בְּנֵי־גָד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשִׁבוּ אוֹתָם דָּבָר: לג וַיִּיטַב
הַדָּבָר בְּעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבָרְכוּ אֱלֹהִים בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמְרוּ לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא
לְשַׁחֵת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
יֹשְׁבִים בָּהּ: לד וַיִּקְרְאוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
לַמִּזְבֵּחַ כִּי עֵד הוּא בֵּינֹתֵינוּ כִּי יְהוָה הָאֱלֹהִים:
{פ}

יהושע פרק כג

א וַיְהִי מִיָּמִים רַבִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־הֵנִיחַ יְהוָה
לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל־אֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב וְיהוֹשֻׁעַ זָקֵן
בָּא בַּיָּמִים: ב וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לְכָל־יִשְׂרָאֵל
לִזְקֵנָיו וּלְרָאשָׁיו וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרֵיו וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם אֲנִי זָקַנְתִּי בָּאתִי בַּיָּמִים: ג וְאַתֶּם
רְאִיתֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
לְכָל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם: ד רְאוּ הִפַּלְתִּי לָכֶם אֶת־
הַגּוֹיִם הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה בְּנַחֲלָה לְשִׁבְטֵיכֶם
מִן־הַיַּרְדֵּן וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִכְרַתִּי וְהַיָּם
הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ: ה וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא
יֶהְדֳּפֵם מִפְּנֵיכֶם וְהוֹרִישׁ אֹתָם מִלִּפְנֵיכֶם
וִירִשְׁתֶּם אֶת־אַרְצָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם לָכֶם: ו וַחֲזַקְתֶּם מְאֹד לִשְׁמֹר
וְלַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַכָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה
לְבִלְתִּי סוּר־מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאול: ז לְבִלְתִּי־בֹא
בַּגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אִתְּכֶם וּבְשֵׁם
אֱלֹהֵיהֶם לֹא־תַזְכִּירוּ וְלֹא תַשְׁבִּיעוּ וְלֹא
תַעַבְדוּם וְלֹא תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם: ח כִּי אִם־בַּיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם תִּדְבָּקוּ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עַד הַיּוֹם

הַזֶּה: ט וַיְוָרֶשׁ יְהוָה מִפְּנֵיכֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים
וַעֲצוּמִים וְאַתֶּם לֹא־עָמַד אִישׁ בְּפְנֵיכֶם עַד
הַיּוֹם הַזֶּה: י אִישׁ־אֶחָד מִכֶּם יִרְדֹּף־אָלֶף כִּי |
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
לָכֶם: יא וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם לְאַהֲבָה
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יב כִּי | אִם־שׁוֹב תָּשׁוּבוּ
וּדְבַקְתֶּם בְּיֶתֶר הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים
הָאֵלֶּה אִתְּכֶם וְהִתְחַתַּנְתֶּם בָּהֶם וּבָאתֶם בָּהֶם
וְהֵם בָּכֶם: יג יָדוֹעַ תֵּדְעוּ כִּי לֹא יוֹסִיף יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם לְהוֹרִישׁ אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם
וְהָיוּ לָכֶם לְפַח וּלְמוֹקֵשׁ וּלְשֹׁטֵט בְּצִדֵּיכֶם
וְלִצְנִנִים בְּעֵינֵיכֶם עַד־אֲבָדְכֶם מֵעַל הָאֲדָמָה
הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: יד וְהִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כָּל־
הָאָרֶץ וִידַעְתֶּם בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם כִּי
לֹא־נָפַל דָּבָר אֶחָד מִכֹּל | הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲלֵיכֶם הַכֹּל בָּאוּ
לָכֶם לֹא־נָפַל מִמֶּנּוּ דָּבָר אֶחָד: טו וְהָיָה
כַּאֲשֶׁר־בָּא עֲלֵיכֶם כָּל־הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲלֵיכֶם כֵּן יָבִיא יְהוָה
עֲלֵיכֶם אֶת כָּל־הַדָּבָר הָרָע עַד־הַשְׁמִידוֹ
אֶתְכֶם מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: טז בְּעָבְרְכֶם אֶת־
בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם
וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם
וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
נָתַן לָכֶם: {פ}

יהושע פרק כד

א וַיֶּאֱסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁכֶמָה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְרָאשָׁיו
וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרָיו וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי
הָאֱלֹהִים: ב וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ
אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי
נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: ג וָאֶקַּח אֶת־
אֲבִיכֶם אֶת־אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֶךְ אֹתוֹ
בְּכָל־אֶרֶץ כְּנָעַן וארב (וָאַרְבֶּה) אֶת־זַרְעוֹ
וָאֶתֶּן־לוֹ אֶת־יִצְחָק: ד וָאֶתֵּן לְיִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב
וְאֶת־עֵשָׂו וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת־הַר שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת
אוֹתוֹ וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם: ה וָאֶשְׁלַח
אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וָאֶגֹּף אֶת־מִצְרַיִם
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ וְאַחַר הוֹצֵאתִי
אֶתְכֶם: ו וָאוֹצִיא אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם
וַתָּבֹאוּ הַיָּמָּה וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵי אֲבוֹתֵיכֶם
בְּרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים יַם־סוּף: ז וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה
וַיָּשֶׂם מַאֲפֵל בֵּינֵיכֶם | וּבֵין הַמִּצְרִים וַיָּבֵא
עָלָיו אֶת־הַיָּם וַיְכַסֵּהוּ וַתִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶם אֵת
אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּשְׁבוּ בַּמִּדְבָּר יָמִים
רַבִּים: ח ואבאה (וָאָבֵא) אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ
הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּלָּחֲמוּ אִתְּכֶם
וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם וַתִּירְשׁוּ אֶת־אַרְצָם
וָאַשְׁמִידֵם מִפְּנֵיכֶם: ט וַיָּקָם בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר
מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא
לְבִלְעָם בֶּן־בְּעוֹר לְקַלֵּל אֶתְכֶם: י וְלֹא אָבִיתִי
לִשְׁמֹעַ לְבִלְעָם וַיְבָרֵךְ בָּרוֹךְ אֶתְכֶם וָאַצֵּל

אֶתְכֶם מִיָּדוֹ: יא וַתַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַתָּבֹאוּ
אֶל־יְרִיחוֹ וַיִּלָּחֲמוּ בָכֶם בַּעֲלֵי־יְרִיחוֹ הָאֱמֹרִי
וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי הַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם: יב וָאֶשְׁלַח
לִפְנֵיכֶם אֶת־הַצִּרְעָה וַתְּגָרֶשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם
שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי לֹא בְחַרְבְּךָ וְלֹא
בְקַשְׁתֶּךָ: יג וָאֶתֵּן לָכֶם אֶרֶץ | אֲשֶׁר לֹא־יָגַעְתָּ
בָּהּ וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתֶם וַתֵּשְׁבוּ בָהֶם
כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נְטַעְתֶּם אַתֶּם
אֹכְלִים: יד וְעַתָּה יְרָאוּ אֶת־יְהוָה וְעִבְדוּ אֹתוֹ
בְּתָמִים וּבֶאֱמֶת וְהָסִירוּ אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר
עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנָּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעִבְדוּ
אֶת־יְהוָה: טו וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת־
יְהוָה בַּחֲרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת־מִי תַּעֲבֹדוּן אִם
אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר־עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר
בעבר (מֵעֵבֶר) הַנָּהָר וְאִם אֶת־אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי
אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאַרְצָם וְאָנֹכִי וּבֵיתִי נַעֲבֹד
אֶת־יְהוָה: {פ}
טז וַיַּעַן הָעָם וַיֹּאמֶר חָלִילָה לָּנוּ מֵעָזֹב אֶת־
יְהוָה לַעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים: יז כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ הוּא הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ וְאֶת־אֲבוֹתֵינוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים וַאֲשֶׁר עָשָׂה
לְעֵינֵינוּ אֶת־הָאֹתוֹת הַגְּדֹלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרֵנוּ
בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַכְנוּ בָּהּ וּבְכֹל הָעַמִּים
אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בְּקִרְבָּם: יח וַיְגָרֶשׁ יְהוָה אֶת־כָּל־
הָעַמִּים וְאֶת־הָאֱמֹרִי יֹשֵׁב הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ גַּם־
אֲנַחְנוּ נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי־הוּא
אֱלֹהֵינוּ: יט וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם לֹא תוּכְלוּ
לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי־אֱלֹהִים קְדֹשִׁים הוּא אֵל־
קַנּוֹא הוּא לֹא־יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם
וּלְחַטֹּאותֵיכֶם: כ כִּי תַעַזְבוּ אֶת־יְהוָה
וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהֵי נֵכָר וְשָׁב וְהֵרַע לָכֶם וְכִלָּה
אֶתְכֶם אַחֲרֵי אֲשֶׁר־הֵיטִיב לָכֶם: כא וַיֹּאמֶר
הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֹּא כִּי אֶת־יְהוָה
נַעֲבֹד: כב וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם עֵדִים אַתֶּם
בָּכֶם כִּי־אַתֶּם בְּחַרְתֶּם לָכֶם אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד
אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ עֵדִים: כג וְעַתָּה הָסִירוּ אֶת־
אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וְהַטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־
יְהוֹשֻׁעַ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נַעֲבֹד וּבְקוֹלוֹ
נִשְׁמָע: כה וַיִּכְרֹת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם
הַהוּא וַיָּשֶׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט בִּשְׁכֶם: כו וַיִּכְתֹּב
יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת
אֱלֹהִים וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְקִימֶהָ שָׁם תַּחַת
הָאַלָּה אֲשֶׁר בְּמִקְדַּשׁ יְהוָה: {פ}
כז וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם הִנֵּה הָאֶבֶן
הַזֹּאת תִּהְיֶה־בָּנוּ לְעֵדָה כִּי־הִיא שָׁמְעָה אֵת
כָּל־אִמְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עִמָּנוּ וְהָיְתָה בָכֶם
לְעֵדָה פֶּן־תְּכַחֲשׁוּן בֵּאלֹהֵיכֶם: כח וַיְשַׁלַּח
יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ: {פ}
כט וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן עֶבֶד יְהוָה בֶּן־מֵאָה וָעֶשֶׂר
שָׁנִים: ל וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בִּגְבוּל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת־
סֶרַח אֲשֶׁר בְּהַר־אֶפְרָיִם מִצְּפוֹן לְהַר־
גָּעַשׁ: לא וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה כֹּל יְמֵי
יְהוֹשֻׁעַ וְכֹל | יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הֶאֱרִיכוּ יָמִים
אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ וַאֲשֶׁר יָדְעוּ אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה
יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל: לב וְאֶת־עַצְמוֹת

יוֹסֵף אֲשֶׁר־הֶעֱלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל | מִמִּצְרַיִם׃
קָבְרוּ בִשְׁכֶם בְּחֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר קָנָה יַעֲקֹב
מֵאֵת בְּנֵי־חֲמוֹר אֲבִי־שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה
וַיִּהְיוּ לִבְנֵי־יוֹסֵף לְנַחֲלָה׃ לג וְאֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
מֵת וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּינְחָס בְּנוֹ אֲשֶׁר
נִתַּן־לוֹ בְּהַר אֶפְרָיִם׃ {ש}

הודפס לזכות

ולעילוי נשמת

האשה הכשרה בעלת

החסד

מלכה ציונה

מועלם ז"ל

בת

שרה ויצחק

ת.נ.צ.ב.ה

נדפס לזכות

משה בן אירן נ״י

שזכות לימוד התורה תגן בעדו

שיזכה לרפואה שלימה ברמ״ח

אבריו ושס״ה גידיו במהרה

בתוך שאר חולי עמו ישראל, אמן

נדפס לזכות

סיון בת יפה תחי׳

שזכות לימוד התורה תגן בעדה

שתזכה לרפואה שלימה ברנ״ב

אבריה ושס״ה גידיה במהרה

בתוך שאר חולי עמו ישראל, אמן

נדפס לזכות

איתי יוסי בן

רותי אסרף נ"י

להצלחה וברכה בכל

העניינים ברוחניות

ובגשמיות לו וכל בני

משפחתו, ושזכות לימוד

התורה תגן בעדו ובעד

ביתו אמן כן יהי רצון

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת שמיני

ג' דחול המועד פסח, ג לעומר עלות השחר (72 דק') .. 5:04 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:28 נץ החמה ..... 6:16 | שקיעה ..... 7:03 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:50 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:15	**לימוד יומי:** **בבלי:** סוטה יא **ירושלמי:** כלאים ח **תוספתא:** עבודה זרה ב **נ"ך:** יהושע יח	יח 9	יום ראשון
ד' דחול המועד פסח, ד לעומר עלות השחר (72 דק') .. 5:03 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:27 נץ החמה ..... 6:15 | שקיעה ..... 7:03 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:49 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:15	**לימוד יומי:** **בבלי:** סוטה יב **ירושלמי:** כלאים ט **תוספתא:** עבודה זרה ג **נ"ך:** יהושע יט	יט 10	יום שני
ה' דחול המועד פסח, ה לעומר עלות השחר (72 דק') .. 5:02 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:27 נץ החמה ..... 6:14 | שקיעה ..... 7:04 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:48 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:16	**לימוד יומי:** **בבלי:** סוטה יג **ירושלמי:** כלאים י **תוספתא:** עבודה זרה ד **נ"ך:** יהושע כ	כ 11 **הדלקת נרות (40 דק'): 6:24**	יום שלישי
שביעי של פסח, ו לעומר עלות השחר (72 דק') .. 5:01 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:26 נץ החמה ..... 6:13 | שקיעה ..... 7:05 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:47 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:17	**לימוד יומי:** **בבלי:** סוטה יד **ירושלמי:** כלאים יא **תוספתא:** עבודה זרה ה **נ"ך:** יהושע כא	כא 12 **מוצ"ח לשיטת ר"ת: 8:17**	יום רביעי
אסרו חג, ז לעומר עלות השחר (72 דק') .. 5:00 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:25 נץ החמה ..... 6:12 | שקיעה ..... 7:05 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:46 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:17	**לימוד יומי:** **בבלי:** סוטה טו **ירושלמי:** כלאים יב **תוספתא:** עבודה זרה ו **נ"ך:** יהושע כב	כב 13	יום חמישי
ח לעומר עלות השחר (72 דק') .. 4:58 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:24 נץ החמה ..... 6:10 | שקיעה ..... 7:06 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:46 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:18	**לימוד יומי:** **בבלי:** סוטה טז **ירושלמי:** כלאים יג **תוספתא:** עבודה זרה ז **נ"ך:** יהושע כג	כג 14 **הדלקת נרות (40 דק'): 6:26**	יום ששי
שבת מברכין חודש אדר פרשת שמיני, ט לעומר עלות השחר (72 דק') .. 4:57 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:24 נץ החמה ..... 6:09 | שקיעה ..... 7:07 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:45 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:19	**לימוד יומי:** **בבלי:** סוטה יז **ירושלמי:** כלאים יד **תוספתא:** עבודה זרה ח **נ"ך:** יהושע כד	כד 15 **מוצ"ש לשיטת ר"ת: 8:19**	יום שב"ק

מולד חודש אייר יהיה ביום חמישי בשעה 14, 8 דקות ו 13 חלקים

לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הָעִנְיָן שֶׁלּוֹ, הַבְּחִינָה שֶׁלּוֹ, הַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ, פֹּה בָּזֶה הָעוֹלָם, וְכָל אֶחָד צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ אֶת הַנְּקֻדָּה הַשַּׁיֶּכֶת לְלִבּוֹ, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל וּכְלָל; אַל תִּתְעָרֵב בְּעִנְיָנִים שֶׁלֹּא שַׁיָּכִים לְךָ!

תִּסְתַּכֵּל אַךְ וְרַק עַל הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּךָ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)